

Samuel Octavian

SVMMA
DOCTRINÆ
CHRISTIANÆ.

PER QVÆSTIONES CON
scripta à Reueren. D. PETRO
Canisio Theologo societatis Ie
sv, & nunc recens ab eodem re
cognita, & aucta.

Inssu, & auctoritate sacratissimæ Rom.
Hung. Boem. &c. Regiæ Cathol.
Archiducis Austriæ, &c.

Cum privilegio Senatus Veneti
ad annos decem.

UNIVERSIDAD DE DEUSTO
FACULTAD DE
TEOLOGÍA
LIBRERÍA DE DEUSTO

In scientia sua iustificabit ipse iu-
stos seruos meos multos. Esai,
Cap. LIII.

ROBERTO DE

NOBILIBVS CAR-
DINALI AMPLIS-

simo Michael Tra-
mezinus.

VM superio-
ribus die-
bus familia-
ris cuius-
dam mei opera, uiri
summa quidem religio-
ne praestantis, libellus
hic in manus peruenis-
set meas, eiusque lectio-
nem subtilius, atq; ac-
curatius expendissem,
quod illius institutis
christi fidelibus ad ater

na bona perquam faci-
les aditus patefieri uide-
bam, spiritui, animæq;
meæ quantum ea dele-
ctationis attulerit, dici
sanè uix potest. quo fa-
ctum est, ut, cum & præ-
clarum, & religioso ui-
ro dignum censuerim,
tanti muneris reliquos
etiam cœlestium bono-
rum cupidos expertes
esse minime pati, confe-
ctum ipsum edendum
curarim: quod itidem,
etsi antea Ferdinandi
Cæsaris beneficio apud
Germanos fuerat effe-

ctum, ut scilicet natio-
nem illam Satana fallaciis
omnino iam de-
uiam diuini huius opu-
sculi ductu in rectam, &
ueram salutis semitam
posset deducere, ta-
men, quòd in præsentia
non ea solum prouin-
cia, uerum etiam nostra
hæc, & reliquæ Christia-
næ Reipublicæ regio-
nes in summa tam san-
ctæ institutionis pauci-
tate uersantur, illam de-
nuo, ne diutius catholi-
cæ fidei studiosi tam ex-
cellenti bono careant,

in lucem edendam pu-
taui. cum autem ea il-
lius religio, & præstan-
tia sit, ut nisi uiro singu-
lari sanctitate, & uirtu-
te prædito dedi uelit, tu
unus, Cardinalis amplif-
sime, occurristi, cuius il-
lam nomini iure conse-
crare possem; qui cum
id ætatis, & sanctimo-
nia, & probitate tan-
tum præstes, ut integri-
tatis, officii, & priscæ il-
lius religionis cæteris
exemplar sis, ei me iam
uideo grauiorem, ac be-
neuolentiorẽ patro-
num,

num, & custodem inue-
nire posse neminem. Li-
ber Christianæ doctri-
næ commentarius, in-
scribitur, eiusque gene-
ris præcepta tradit, ut
qui illis inbui non recu-
sarint, ad diuinas ædes,
coelestemq; gloriam cur-
su satis prospero sint
prouenturi. Hic ego au-
ctorem operis Petrum
Canisium Theologum,
uirum & doctrina, &
probitate insignem, qui
sanctorum hominum
scriptis euoluendis id
est assecutus, ut nobis

ad beatorum sedes cer-
tum iter aperuerit, qui-
bus laudibus ornare de-
berem, non ignoro: ue-
rum, quòd hominem
per sese iam planè pro-
batum opusculum hoc
etiam immortalitati in-
dies magis, magisque
commendabit, partem
hanc silentio præteribo,
abs teq; tantum petam,
ut à me præclarum hoc,
& egregium munus eo
animo uelis accipere,
ut, quia tu semper in re-
cte factis, probè dictis,
atque optimè cogita-

tis, quibus rebus uni-
uersa uirtus absoluitur,
summa tua cum laude
uersaris, ipsum cum tuo
nomine coniunctum
non solum apud nostra-
tes, uerum etiam apud
ultimas nationes, maxi-
mum sui desiderium ex-
citaturum esse confi-
das. Vale.

LECTORI.

ON est ignotus hic Liber, ut qui ante quadriennium Viennæ primum æditus, mox in multa exemplarium milia transfusus, atque dispersus, per totam ferè Europam circumfertur. Et magnam sanè auctoritatem illi tribuit Rex pietatis & iustitiæ laudibus abundans, qui nunc etiam pro suis in Rempublicam meritis Imperator semper Augustus est declaratus. Testatur is ipse proxima Præfatione, opus hoc uoluntate sua conscriptum, & à doctissimis uiris probatum in publicum prodisse. Nec fefellit successus optimam Cæsaris expectationem, cum æditus Liber maiorem in modum, & finitimus, & exteris populis placuerit: in primis autem potentissimo Regi Philippo, eusque proceribus. Omitto quoddam Catechismus idem in uarias linguas conuersus, ac sæpe recusus, non modo à plerisque omnibus legatur, uerumetiam is à sapientibus iudicetur,

qui tum ad docendum, tum ad discen-
dum sit appositisissimus. Vnde in Gym-
nasis etiam publicis, præsertim Loua-
ni, & Coloniz prælegitur, magnosq;
cum studiosorum fructu explicatur.
Quod ego cum animaduertirem, &
ea, quæ ex hoc Libro maxima capi-
tur, utilitate, Italiam nostram (quod
nondum apud nos excusus esset) ca-
rere moleste ferrem, rem me in pri-
mis uilem, atque gratam Catholicæ
doctrinæ studiosis facturum existima-
ui, si tam præclarum opus, quod pro-
pter multam eruditionem magna
cum breuitate, ordine, ac perspicui-
tate coniunctam optimo cuique pro-
batum iri non dubitabam, excuden-
dum susceperem. Accenderunt hoc
meum studium amicorum idem ef-
flagitantium quotidianæ preces, quæ
me (neque enim amicis, & tam ho-
nesta postulantibus negare fas erat)
ad hoc negotium subeundum uehe-
mentius impulerunt. Quod si ad
ueræ, atque orthodoxæ religionis co-
gnitionem, id adiumenti quod spera-
mus, Liber hic legentibus offeret,
abundè id quod optabamus consecu-
ti erimus, laborisq; nostri, quan-
tuluscunq; is fuit, quem in ipso excu-

dendo sustinimus; uberrimum, iu-
cundissimumque fructum percipie-
mus. In Christo bene uale. Ve-
nerijs.

1558. Die 23. Nouemb. in Rogatis.

Che sia concesso al fidel nostro Michele Tramezzino, che altri, che lui, o chi hauerà causa da lui, non possa senza sua permissione stampare per lo spatio di anni dieci prossimi, in questa Città, ne in alcuna altra Città, o luogo del Dominio nostro, ne altroue stampata in quelli uendere l'opera intitolata Summa doctrinae Christianae Latinae, et anco uolgare sotto tutte le pene nella supplicatione sua contenute, essendo però esso obligato di osservare quanto per le leggi nostre è disposto in materia di stampe.

Io. Antonius Cont.
Duc. Notarius.

EDICTVM
REGIVM.

ERDINAN-
DVS Diuina fa-
uente clementia Ro-
manor. Rex seme-
per Augustus, ac
Germanie, Hungarie, Boemie,
Dalmatie, Croatiae, Sclauonie, &c.
Rex, Infans Hispaniarum, Archidux
Austrie, Dux Burgundiae, &c. Mar-
chio Morauiae, &c. Comes Tyro-
lis, &c. Vniuersis, et singulis fide-
libus nostris, tam Ecclesiasticis, quam
Secularibus, Praelatis, Comitibus, Bar-
onibus, Dominis, Militibus, Clie-
n-
tibus, Capitaneis, Marschalcis, Pro-
uinciarum Praesidibus, Vicedominis,
Praefectis, Burggrauijs, Officiali-
bus, Iudicibus, Burgimagistris, Con-
sulibus, et Communitatibus, omni-
busq; alijs, et singulis subditis, et
fidelibus nostris Inferiorum Pro-

vinciarum nostrarum Austriacarum,
et Comitatus nostri Goritiae Principis
cipalis, cuiuscunque gradus, status,
ordinis, conditionis, et dignitatis ex-
titerint, Gratiā nostram Regiam,
et omne bonum. Magno cum ani-
mi nostri mœrore perpendimus, et
uidemus, quibus hodiè, quantisq; mo-
tibus, et periculis orbis Christianus
undique concutiat: Potissimum ue-
rò miserandus ille status neglectæ,
adeoq; contemptæ passim Religionis
sepè, multumq; nos, et pios omnes di-
scruciat: Quia quidem Religione, ut
nihil est sanctius in terris, ita præ-
clarus, ac firmitus Reipub. ornamen-
tum, ac robur esse nullum potest. At-
que idcirco malarum artium nefarius
artifex sanctæ Ecclesiæ, bonorumq;
omnium hostis atrocissimus Satan,
quantum humano generi præsidij in
uera Religione positum sit, minimè
ignarus, annis abhinc multis causam
Religionis passim oppugnat, ac per-
turbat ita, ut maioribus, uiribus, et

copijs, frequentioribusq; dolis, et
fraudibus, uno eodemq; tempore ip-
sam antea nunquam oppugnasse ui-
deatur. Nec desinit adhuc satellites
quosdam, et ministros suos, qui editis
suis libellis omnia impietatis studia
foucant, disseminant, ac propagent,
subornare: partim ut qui à Religione
orthodoxa semel defecere, in errori-
bus, et sectis, quibus se addixerunt,
confirmentur: partim ut qui etiam
num in tutissimis Ecclesiæ Dei ca-
stris perdurant, hinc seducti, factio-
num discipuli, et Religionis nostræ
Catholicæ desertores fiant. Inter hos
autem libellos, quorum ingens ubique
proventus est, non parum uirium ad
Religionem euertendam habent Ca-
techismi (sic enim appellant) qui sepè
tum breuitatis, tum uerborum elegan-
tiæ, et methodi speciem commendati,
egregiè fallunt, et imperitam illam,
nobilemque iuuentutem ueritatis syn-
ceritati natam grauius uitiant, at-
que corrumpunt. Dum enim ex isto

rum libellorum lectione, uenenum ipsa dulcedine blandum, simplicibus, & incautis siomendum præbetur, priusquam id sentiant, eorum animi nouis, & pestiferis opinionibus, quas euellere postea sit difficillimum, deprauantur. Vnde sit, ut eo doctrine sermen to semel infecti, Catholica fidei, & sanctæ matris Ecclesiæ dogmata, & instituta ueneranda negligant, fastidiant, atque nonnunquam etiam per contemptum oppugnent. Qua quidem in re si quid consilij, monitis, iussis, & Edictis publicis Rege Christiano dignis profici potuit, Nos profectò cum ad ista impietatis studia prostiganda, tum ad sacrosanctæ Religionis nostræ Catholicæ iura retinenda, officio nostro minime defuimus. Attamen grassatur indres magis, ac magis hæc foeda lues, nouiçq; subinde, ac nouis illecebris infecti prodeiant Catechismi; sparguntur, leguntur, proponuntur in scholis, maiore sane periculo, quam simplices pueri, & creduli

improvidiçq; adolescentes, imperitiçq; homines, & plerique omnes istiusmodi præceptores sentire, aut iudicare queant. Quod igitur in graui mortis boni Medici, in exorta tempestate fidi naucleri faciunt, à nobis alienari non esse existimauimus, ut presentissima, nobisq; ob oculos posita, atque prospecta longè grauißima pericula, ratione quadam aut depellamus omnino, aut saltem, quoad Deus potentem manum suam adinouerit, mitigemus.

Quamobrem matura super his de liberatione habita, fidelibus nobis subiectis populis saluberrimum fore duximus, si in tanta dogmatum, & sectarum uarietate Catechistica doctrinae librum, qui Orthodoxus sit, conscribi simul, & fidelibus nostris populis euulgari, commendariq; curauerimus. Proinde ad huiusmodi Catholicum opus conscribendum, non dubie fidei, & doctrinae uiros delegimus, conscriptumq; eorum, quos non so-

tion sacrosanctæ Theologiæ scientiæ,
uerum etiam uitæ innocentia, & in-
tegritate perspicuos esse constat, iu-
dicio, & censuræ subieciuntur: quod cer-
tiores effemus, ne auctoritate nostra
in lucem quicquam prodiret, quod
Euangelicæ doctrinæ, & sanctæ Ca-
tholicæ Ecclesiæ ullo modo aduer-
saretur.

Posteaquam igitur DE I. OPT.
M A X. gratiam iam commemoratus
liber ita conscriptus, magnosq; Theo-
logorum Catholicorum consensu ap-
probatus fuit, eum fideli nostro Mi-
chaeli Zimmermanno commisiimus
typis excudendum: expressè uetana-
tes, atque Decreto nostro, præsentie
bus hisce literis, modo, uita, & forma,
quibus fieri melius potest, ac debet, in-
terposito prohibentes, ne quis Typo-
graphus, aut Bibliopola in sacro Ro-
mano imperio, ac Regnis, & Domi-
nijs nostris hereditarijs existens, eun-
dem hunc librum à primæ huius edia-
tionis die usque ad exactum integrum

decennium typis æmulari, recudere,
imprimere, uel alibi impressum ue-
nundare audeat, quocumque id co-
lore, aut pretextu fieri possit, Gra-
uissimæ indignationis nostræ, & De-
cem Marcharum auri pari, ac om-
nium librorum amissionis pœna con-
stitutæ. Cuius mulctæ dimidium Fi-
sco nostro inferendum, residuum ue-
rò iam dicto Typographo firmiter
deceruimus, statuimusq; persoluen-
dum. Mandantes idcirco uobis præ-
dictis omnibus, & singulis, præcipuè
uerò ijs, qui nostro nomini, & loco,
iuris, & iustitiæ administrationem
in Prouincijs nostris Austriæ infe-
rioris, & Goritiæ Comitatu exera-
cent, ac in magistratu constituti
sunt, ut hunc Cathechismum solum, nul-
lumq; alium per Ludimagistros, Præ-
ceptores, ac Pedagogos pueris in
scholis publicè, aut priuatim propo-
ni, prælegi, ediscendumq; tradi ma-
gnopere curetis, atque omnino effi-
ciatis: quatenus cum uos, tum ipsi

grauissimam indignationem no-
stram, aliâq; pœnas delinquentibus,
et huius Edicti nostri contemptori-
bus pro arbitrio nostro irrogandas
uolueritis euitare. Hæc enim est ex-
pressa mens, et uoluntas nostra.

Datum in Ciuitate nostra Vienna,
die XIII. mensis Augusti. Anno
Domini M D LIII. Regnorum
nostrorum Romani XXIII. alio-
rum uero XXVIII.

S V M M A

DOCTRINÆ CHRIS- TIANÆ.

CAPVT PRIMVM DE FI- de, et Symbole Fidei.

Quis dicendus est Christianus?

VI IESV CHRIS-
TI ueri D., et 1. Pet. 4.

bonitatis salutem do-
ctrinam in eius Ecce-
sia proficitur. Om-
nes proinde cultus et
sectas, quæ extra

CHRISTI doctrinam, et Ecclesiam
uicinis gentium reperiuntur, ut est iuda-
ica, Mahometica, Hæretica damnant, et de-
statur. penitus qui uerè Christianus est:
Et in ipsa CHRISTI doctrina firmi-
ter acquiescit.

Quo compendio Christianam doctri-
nam licet complecti?

V T nimirum Christianus ea no-
rit, et seruet, quæ tum ad Sa-
A

CAP. I. DE FIDE

pietiam, non ad Iustitiam spectant. Sapientia, ut Augustinus ostendit, circa virtutes versatur Theologicas, Rilem, Spem, Patientiam et Charitatem: quibus parè collitur in hac vita mortali DEVS OPT. MAX. In Et in En istia, verò duabus partibus absoluitur, de dividio elinatione à malo, & boni operatione: ut c. 7. Propheta inquit Regibus: Declina à malis, Psal. 36. 10, & fac bonum. Iam ex hisce sententiis, 1. Pet. 3. Sapientia scilicet, & Iustitia, non difficileter hauriuntur cetera, quaecunque Christiane quidem institutioni, atque discipline congruunt.

Quid primum traditur in doctrina Christiana?

Rom. 10. **F**ides iamna illa nostre salutis, sine qua Deum invenire, & invocare, Heb. 11. Deo servire, & placere nullus in hac vita potest. Credere, enim oportet accedentem ad DEVM, Ibidem. rit Apostolus. Qui verò non crediderit, Mar. 16. rit, condemnabitur, & iam iudicatus Ioan. 3. est, ex CHRISTI sententia.

Quid Fidei nomine intelligitur?

Epl'e. 1. **D**EI donum, quo illustratus homo firmiter adhaeret, atque assentitur Heb. 11. his, quae ut credantur sunt. Divi-

ET SYMBOLO FID. 2

nitas revelata. Cuiusmodi fuit, DEVM esse trinum, & unum, & nihilo creatum mundum, DEVM factum esse hominem, & pro hominibus mortem sustinuisse, MARIAM & virginem, & Dei Matrem existerè, mortuos omnes ad vitam excitandos esse, hominem ex aqua, & Spiritu Sancto regenerari, totum CHRISTVM in Eucharistia contineri, & id genus alia Religionis nostrae veneranda mysteria, quae Divinitus revelata, non humani sensus captu comprehendendi, sed fide dumtaxat percipi possunt. Unde Propheta: Nisi credideritis, inquit, non intelligetis. Non enim spectat Fides naturae ordinem, non sensuum fidit experientia, non potentia aut ratione humana, sed virtute, & autoritate Divina nititur, illud placere certum habens, summam, & eternamque veritatem, quae DEVS est, nec falli posse unquam, nec fallere. Quamobrem id Fidei vel maxime primum est, ut in captivitate redigat omnem intellectum in obsequium CHRISTI. 2. Co. 10. STI: apud quem non est difficile, necdum Luc. 1. impossibile, omne verbum. Haec fides, Chry In Symbolo fottimo teste, lumen est animae, ostium vitae, lumen Apostoli fundamentum salutis aeternae. stol.

Quae est simplex Fidei regula & veluti summa?

CAP. I. DE FIDE

Symbolum Apostolorum, in duodecim distinctum Articulis, quemadmodum **EX** 11. extiterunt precipui illi, post **CHRISTVM** Christiana Fidei fundatores sacratissimi Apostoli.

Qui sunt Symboli huius articuli?

- 1 **C**redo in Deum Patrem omnipotentem, Creatorem cœli & terræ.
- 2 Et in **IESVM** **CHRISTVM** filium eius unicum, Dominum nostrum.
- 3 Qui conceptus est de Spiritu sancto, natus ex **MARIA** uirgine.
- 4 Passus sub Pontio Pilato, crucifixus, mortuus & sepultus.
- 5 Descendit ad inferos, tertia die resurrexit a mortuis.
- 6 Ascendit ad cœlos, sedet ad dexteram **DEI** Patris omnipotentis.
- 7 Inde uenturus est iudicare uiuos & mortuos.
- 8 Credo in Spiritum sanctum.
- 9 Sanctam Ecclesiam Catholicam, sanctorum communionem.
- 10 Remissionem peccatorum.
- 11 Carnis resurrectionem.
- 12 Et uitam æternam, Amen.

ET SYMBOLO FID. 3

Quid sibi uult primus Symboli articulus?

Ostendit nobis primam in Deitate personam, **PATREM** scilicet cœlestem, æternum, cuiuslibet factum impossibile sit uel difficile: qui solo uerbo totam uisibilia, quam inuisibilia cuncta produxit ex nihilo: producit ut **Gen. 1.** uo usque conseruat, etque gubernat summa bonitate, ac sapientia quo et ad quem omnia in ipso uiuimus, mouemur, et sumus. **Acto. 17.**

Quid habet secundus articulus?

Commonstrat secundam in Deitate personam, **IESVM** nomine, hoc est, saluatorem populi sui, et **CURISTVM**, id est, unctum, scilicet **Matt. 1.** Spiritu sancto, ac plenum omni gratia, **Ex** **Acto. 10.** ueritate, Messiam, Regem, **Ex** Pontificem **Ioan. 1.** nostrum, qui primatum tenet in omnibus. Ostendit eundem esse **FILIUM DEI** **Colo. 1.** **UNICVM**, ab æterno genitum naturalem, consubstantialem **Ex** prorsus æqualem Patri secundum diuinitatem: **Dom. 1.** **Ioan. 10.** **NVM** uerò **NOSTRVM**, **Ex** omnium **Heb. 1.** in idipsum credentium, ut quos ipse perdit **1. Tim.** tot aliter liberauit, ac liberalissime redemit. **Acto. 4.** Nec enim aliud nomen est sub **Acto. 4.**

CAP. I. DE FIDE

colo datum hominibus, in quo nos saluos fieri oporteat.

Quid credendum proponit quintus articulus?

Eundem testatur Dominum, qui ab eterno genitus à Deo Patre sine matre fuit, propter nos de calis descendisse, & humanam assumpsisse naturam, qua temporaliter & concupiscit sit in Nazareth, & sub Caesare Augusto natus in Bethleem, idque sine Patre, ex illibata Virgine sit aditus, operante scilicet in illo virtute Spiritus sancti, ut VERBUM CARO, & DEVS homo fieret, atque MARIA simul Dei mater, & Virgo esset. Haec incarnatio filii DEI, nostra est quodammodo regeneratio, ut matris Iob. 14. ledi fili Adæ filii de immundo concepti semine purificemur: tum de carnalibus spiritualiter, ac plane filii Dei efficiamur in Rom. 8. Ioh. 1. CHRISTO. Dedit enim potestatem filios Dei fieri his, qui credunt in nomine eius.

Quid continet articulus quartus?

Ostendit Christum, ut hominem, ut & extrema passum sub Pontio Pilato in quo praeside Crucifixum item, & mortuum, & sepul-

ET SYMBOLO FID. 4

tum, cum esset alioquin agnus sine macula innocentissimus. Quae CHRISTI pass. Ioh. 1. sio, sanguis, crux, vulnera & mors, peccatoribus consolationem, sanitatem, virtutem & vitam continuè exhibent si tamen peccemus, & compatiatur capiti, ut ita sumi & Rom. 8. conglorificemur. Consumptus enim factus est omniobus obtemperantibus sibi, causa salutis aeternae: ut Scriptura inquit.

Quid credendum profert quintus articulus?

CHRISTM decet, postquam mortuus esset in cruce, secundum animam quidem ad inferos usque penetrasse, tum ut mortis, ac Satanae devictorem, tum ut Patrem in limbo sedentium liberatorem sese declararet: Secundum corpus autem, tertio post diem Triumphator ex inferis redire vellet, sua via resurrexisse de sepulchro eundem, qui pro nobis pendit in ligno, factum iam immortalem ac gloriosum, primo Genitum ex mortuis. Quo admirabili o. Colos. 1. pere consolatur ac docet, electos liberari de potestate Satanae, mortis, & inferni: eamque resurgendi gratiam omnibus offert, atque commendat, ut verè credentes in CHRISTUM, resurgant de utris

CAP. I. DE FIDE

ad virtutes, à morte peccati ad vitam gratiæ, in fine porro seculorum omnium de morte corporis ad vitam immortalem. Si enim **CHRISTVS** resurrexit, & nos resurgemus.

Quid adfert sextus articulus?

Absoluta humana redemptionis opere, Dominum **IESVM** ostendit, postquam rediit, ille suis apparuisse, quadragesimo die in celum ascendisse, ut secundum carnem *Ephes. 1.* exaltaretur super omnia. Sedet igitur *Mar. 16.* Dominus **IESVS** in caelis ad dexteram *Hebr. 1.* virtutis **DEI**, parem cum Patre potestatis. *Mat. 28.* statem excercens, gubernans omnia, diuina maiestate prorsus resplendens, quod est mirum ad Patris sedere dexteram. Hæc læta **CHRISTI** ascensio, nostræ fidei, ac spei certitudo est, ut quod caput præces sit prostratis semel hostibus, eodem membræctam, si capiti modo pareant, & in bæ reant suo, peruentura esse maxime confidamus. *Ioan. 15.* Vado, inquit, parare vobis locum.

Quid credendum exhibet septimus articulus?

Propo-

ET SYMB. FIDEI.

Proponit extremum Iudicii diem, quando **CHRISTVS** in humana carne rursus descendens, iremendum ager Iudicem totius orbis, & unicuique reddet secundum opera sua. *Psal. 61.* dieabit in sede maiestatis sue ad unum om. *Mat. 16.* neque probos, & improbos, siue quos Iudicii *1. Thess. 2.* dies illa nunc adhuc in carne, siue antea *1. Thess. 4.* mortuos reperiet. Nec admonemur, ut eo *4.* cautius, rediusque utamur, quod certius intelligimus, nostras & actiones, & cogitationes omnes uersari semper ob oculos cuiusdam cernentis, & æquisimo iudicantis. Ad hoc æquis, & iustus est scrutator ille *Hier. 17.* cordium, & index iniquitatum, ante cuius *1. Thess. 5.* tribunal manifestari non omnes oportet, ut unusquisque, prout gessit suo in cor. *2. Cor. 5.* pore siue bonum, siue malum, ab illo recipiat.

Quæ est summa Articulorum de secunda in Deitate persona?

Omnino credi uolunt, **CURIVSVM** ueram Deum, & bonum emisse, qui Redemptioni humana opus perfecere, ut idem sit ipse nobis uita, ueritas, & uita, per quem *Ioan. 14.* saluari, & liberati sumus. De cuius quidem Redemptionis beneficio ita præclare scriptum est: Apparuit gratia *1. Tit. 2.*

A 5

CAP. I. DE FIDE

Saluatoris nostri omnibus hominibus erudiens nos, ut abnegantes impietatem, & secularia desideria, sobrie, & iuste, & pie uiuamus in hoc seculo, expectantes beatam spem, & aduentum glorie magni DEI, & Saluatoris nostri IESU CHRISTI: qui dedit semetipsum pro nobis, ut nos redimeret ab omni iniquitate, & mundaret sibi populum acceptabilem, sectatorem bonorum operum.

Sic Apostolus paulus. Et alibi rursus Epb. 2. idem: Ipsius (DEI) sumus factura, creati in CHRISTO IESU in operibus bonis, quæ præparauit DEVS, ut in illis ambulemus.

Quid docet octauus articulus?

Subiungit tertium in Deitate personam, SPIRITUM SANCTUM: qui ex Patre Filioque procedens, unus cum utroque, sicut uerus, æternus, & æqualis DEVS existit, ita eadem fide, parique cultu, & honore ut illum quoque prosequamur, necesse est. Hic ille Ioan. 14. Paracletus, & Doctor ueritatis, qui corda credentium illustrat, purificat, sanctificat, & in omni sanctitate confirmat. Hic Rom. 8. est, qui & adiuvat infirmitatem nostram, 1. Co. 12. & singulis prout uult, uariis donatio-

ET SYMB. FIDEI. 6
nes suas distribuit, imperatque.

Quid addit articulus nonus?

Ostendit, ECCLESIAM, id est, cunctorum Christi fidelium congregationem: pro qua CHRISTVS in carne cuncta & fecit & pertulit, eamque Primò unam esse in fi. Cant. 4. de fideique doctrina, & administratione Ephe. 4. Sacramentorum. Secundo esse SANCTAM, quia tum à Christo capite suo sanctificatur, tum à Spiritu sancto uelque Ephe. 5. gubernatur. Ter. id esse CATHOLICAM, id est, universalem, adeo ut omnes & 6. omnium temporum locorumque homines, qui modo in Christi fide ac doctrina conueniunt, uno quasi materno sinu excepiat, Acto. 1. concludat, ac saluet. Quarto esse in eadem Ephe. 4. Ecclesia SANCTORVM COMMUNIONEM, ut qui in Ecclesia, uelut do. 1. Tim. 3. uo DEI, familiæque uersantur, societatem quandam inter se, & unionem seruent, 1. Io. 1. indiuiduam: & sicuti unus corporis mem. Ro. 12. bra se inuicem uiuentis mutuis officiis, meri 1. Co. 1. tis, & orationibus. Apud hos est unitas fidei Ephe. 4. dei, doctrina consentiens, conformis usus Sacramentorum: qui etiam solliciti sunt seruare unitatem Spiritus in uinculo pacis. Ibidem. c. 6. Extra quam communionem (sicut extra Nec arcam) nulla omnino salus moralis: Gen. 7.

CAP. I. DE FIDE

non Iudeis, aut Ethnicis, qui fidem Ecclesie nunquam receperunt: non Hæreticis, qui receptam deservierunt, vel corruperunt: non Schismaticis, qui pacem, & unitatem Ecclesie reliquerunt: postremo neque Excommunicatis, qui qualibet alia gravi de causa idemerunt, ut ab Eccle-

Matt. 12. sic corpore, cen. perniciose quodam mem-

1. Cor. 5. bra. præscindantur, se parentibusque. Neque utinam diu ames, quoniam ad Ecclesiam, et usque sanctam communionem non pertinent, sine Divina gratia, & saluti æternæ non possunt esse participes, nisi Ecclesie, à qua suo illi utio sunt semel auulsi, primum reconcilientur, atque ressi-

De sim-
tuantur. Certa est enim Cypriani, & Au-
gustini prædicta regula. Non habebis DEVM Pa-
latorium. trem, qui Ecclesiam noluerit habere. Ma-
Lib. 4. trem.

de symbo-
lo.

Quid proponit articulus decimus?

Luc. 24. **R**emissionem peccatorum, quæ
in Catholica duntaxat Ecclesia,
virtute Dominice passionis con-
fessur. Eandem per Ecclesiam Sa-
Act. 2. cramenta donatur, & accipitur, ut prom-
Ioh. 20. de nulli quantumvis sacramento, quem mo-
Eze. 18. do peccatorum suorum penitet, diffiden-
1. Tim. 2. dum sit unquam de parata sibi gratia, &
exposita misericordia DEI.

ET SYMB. FIDEI. 7

Quid habet undecimus articulus?

Carnis resurrectionem, quæ in Iob. 19.
novissimo die bonis multisque con- 1. Cor. 15.
tinget, quando autem CHRISTI 1. Cor. 5.
vivens in carne cuncti apparebi-
mus, ut recipiat unusquisque, pro ut gessit
in corpore suo, siue bonum, siue malum.
Et procedent, qui bona fecerunt, in re Ioh. 5.
surrectionem inter, qui vero mala ege-
runt in resurrectionem iudicii, & in Mat. 25.
supplicium æternum.

Quis est postremus articulus?

Is est, qui ostendit bonis vitam æternam
esse propositam, quæ ab omni malorum
pœna, & metu prorsus absit, & celesti-
bus sine fine gaudiis abundet. Unde
CHRISTVS: Nolite timere pœni- Luc. 12.
lis grex, inquit, quia complacuit Patri
nostro dare vobis Regnum. De quo &
in extremo iudicii die dicet electis: Veni- Mat. 25.
te benedicti Patris mei, possidete pa-
ratum vobis Regnum, à constitutione
mundi. Adicitur demum clausula illius
AMEN, ut fidei, & confessionis huius
Christiana testimonium apud nos indu-
bitatum esse, ac solidum, demonstre-
tur.

CAP. I. DE FIDE

Quæ est summa omnium Symboli
articulorum?

Crede credo, et ore simul confiteor,
Dominum DEVM, quo nihil alt
ius, aut sapientius, aut melius
petest excogitari, eundem. Et u
num in essentia seu natura diuina, Et tri
num in Personis esse, ut potè. Patrem, &
filium, & Spiritum Sanctum, ita ut bi
2. Iod. 5. tres unum sint, unus, uerus, æternus, im
mensus, Et incomprehensibilis DEVS: Ex
Ro. II. ipso & per ipsum, & in ipso sunt om
nia. Huic sanctissima simul, Et indiuidue
Trinitati respondent partes Symboli tres
præcipue: prima de Creatione, secunda
de Redemptione, tertia de Sanctificatio
ne. DEVS Pater conditor uniuersum.
DEVS Filius Redemptor hominum.
DEVS Spiritus sanctus Ecclesie, seu
Christi fidelium, sanctificator, custos Et
reitor.

Est ne satis Christiano ea sola crede
re, quæ complectitur Symbolum?

Primè ea quidem, quæ Symbolo
iraduntur, cuius credenda, Et a
perie profrenda sunt. Secundò
2. Pet. 1. Et illa, quæ simul uniuersa scriptu.

ET SYMB. FIDEI. 3

ra Diuina, seu Canonica complectitur. Tertull.
Tertio itidem, quæ partim ex Sybolicar. de præf.
ticulis, partim ex scripturis eisdem, uelut hæretic.
fontibus ritè deducuntur. Quarto Et il Et Vm
la pro sacrosanctis habenda firmissimæque cent. Lari
fide retinenda sunt, quæ Spiritus sanctus nen. con
credenda nobis reuelat, pronunciatque nouat.
per Ecclesiam. Circa hæc enim omnia Fi. Matt. 1.
der Christiana ueratur: quæ denum certo 1. Tim. 3
Et citra hesitationem ullam credimus,
quæcumque à DEO salutis nostre cau. Ioan. 16.
sa reuelata sunt Ecclesie, siue scripto illa, 2. Thes.
siue uiua uocis traditione nobis commen.
dentur. Quæ de re positè dicitur fufius, Ioan. 1.
cum ad Ecclesie præcepta uentum erit. Cap. 4.

CAPVT SE. CVNDVM DE SPE, ET ORATIONE DOMINICA.

Quid est Spes?

MIRTUS est Diui
nitatis infusa, per quam
certa cum fiducia, no. 1. Co. 13.
sua salutis, Et eter. Rom. 5.
ne uite bona expe. Tit. 2.
tantur. Cuiusmodi 1. Pet. 1.
quidem expectatio pri
mum ex magnitudine gratiæ per CHRI

CAP. II. DE SPE

STVM nobis parata, & exhibita: deinde
1. Co. 1. nro ex testimonio conscientie, & uolunta-
1. Ioan. 3. tis bona, qua DEI gratia cooperamur,
1. Cor. 2. prouent, ut sectatores etiam non ignari si-
1. Pet. 1. mus bonorum operum, qua DEVS. prae
Eph. 1. parauit, ut in illis ambulemus, certamque
2. Pet. 1. uocationem, & electionem nostram per ea
ipsa facimus.

Quae sunt nobis speranda?

Matt. 5. Ropr id quidem, & praecipue bona
1. Pet. 1. **P** illa Regni caelestis, quae nos uerè
beatos faciunt: generationem autem,
quaecumque uelle desiderantur uel
Mar. 11. petuntur à DEO, in eum modum scili-
Luc. 11. cet, quem Dominica nobis commendat
Oratio.

Quae summariim in Dominica ora-
tione tractantur?

Augusti-
nus in En-
chir. cap.
119. **S** Eptem in ea petitiones proponun-
tur, ad quas referri omnes cumulus
orationum species, & formae debent,
sive pro expectandis bonis, sive pro
deleendis peccatis sive pro auerendis ma-
lis Diuinam spem imploremus. In priori-
bus autem tribus petitionibus aeterna po-
scentur: in reliquis quatuor etiam tem-
poralia, quae tamen propter aeterna con-
sequenda

ET ORATIONE DO. 9
sequenda sunt nobis necessaria.

Recita per partes orationem
Dominicam.

P ATER NOSTER qui es in Matt. 6.
caelis.
1 Sanctificetur nomen tuum.
2 Adueniat regnum tuum.
3 Fiat uoluntas tua, sicut in caelo, &
in terra.
4 Panem nostrum quotidianum da
nobis hodie.
5 Et dimitte nobis debita nostra, si-
cut & nos dimittimus debitoribus
nostris.
6 Et ne nos inducas in tentationem.
7 Sed libera nos a malo, Amen.

Quid sibi uult initium orationis Pa-
ter noster qui es in caelis?

P Ræfatinnula est, & nos memores
reddit summi beneficii, quo DEVS
Pater in caelis perfectissime re-
gnans, nos hic recipit in gratiam & Rom. 8.
propter CHRISTVM Filium in suis Gal. 4.
quoque filios, & regni caelestis heredes
per Spiritum sanctum adoptauit. Quae
tanti beneficii memoria non solum attentio-
nem excitat, sed etiam ad redimendam Pa-

CAP. II. DE SPE

etrem provocat filios ad orandum uerò, impetrandumque auget fiduciam.

Quis est sensus primæ petitionis?

IN nobis, & æquè in omnibus aliis, promoueri semper, & angere petimus, quicquid ad gloriam summi, optimique Patris nostri respicit. Id uero fit maxime, quum ueræ fidei confessio, & Christianæ uitæ conuersionis planus in nobis nunc Matt. 5. exerceat, ut inde alii quoque glorificent Patrem.

Quid continet secunda petitio?

PETIMUS, ut GLOR DEVS per gratiam & iustitiam regnet in Ecclesia sua, imò & in mundo uniuerso, cunctis denique hinc aduersariis per testatibus, & cupiditatibus malis omnibus quod fieri potest. Rursum his optamus, & precamur, ut ex hoc mundo, uelut 1. Pet. 2. tunc graui pergrinatione militis uocati Ioh. 7. ti, quamprimum transferamur ad Rem. 7. gnium gloriæ, & felicitatis æternæ, ut eam Mat. 27. Christo in sempiternum regnemus.

Quid includit tertia petitio?

ET ORATIONE DO. 10

ROGAMUS, ut sicut in celo Angeli Psalmis & Beati omnes, ita nos quoque in 102. terris, quamuis fragiles, exaltam Deo prestemus obedientiam, nihil habentes prius, quam ut diuinæ uoluntati 1. Pet. 4. subiciamur, & conformemur per omnia Matt. 26. sine in proferri sine in aduersis.

Quid habet quarta petitio?

AB omni boni anthore, ac fonte, Iacob. 1. uti pauperes, & mendici, desideramus, quæ ad uitam hanc corpori Prouer. 10. quæ quædam sustentandam sunt 30. tis, ut uictum felices ac uesitum. Præter 1. Tim. 4. reā quæ ad uitam animæ promouendam 6. faciunt, hic expetimus: uelut uerbum DEI animæ spabulum efficax, sacrosanctam Eucharistiam, ceteraque salutifera Matt. 4. Ecclesiæ Sacramenta, quæ pascunt, cu- Ioh. 6. rant, & confortant hominem interiozem.

Quo pacto intelligitur quinta petitio?

HIC petimus, à labe peccati, quo nihil facilius, nihil animæ pestilentius est, elementer expurgari, & ea ipsa, quæ peccando contraximus, debita relaxari. Addita uero est conditio, ne alioquin precatio frustranea ef-

CAP. II. DE SPE

set, nos uidelicet uictis cupiditate de-
posuisse, cum proximis in gratiam rediis-
se, & uini ex animo noxam omnem condo-
nisse. Hoc est, quod alibi dixit ueritas,
Dimittite, & dimittetur uobis. Et ite-
rum: Si non dimiseritis hominibus,
nec Pater uoster dimittet uobis pec-
cata uestra.

Quid continet sexta petitio?

Iob. 7. **Q**uoniam presens hec uita per-
inde ac militia est super terram,
Incoh. 1. dam uariis tentationibus sem-
Gal. 5. per impugnamur à Mundo,
Eph. 6. Carne, & Satana, idcirco p[ro]p[ter] solliciti Di-
1. Ioh. 2. utnam imploramus opem, non modo ne suc-
cumbamus hisce aduersariis, atque succum
Iacobi 4. bono damnemur, sed etiam ut Satana re-
1. Pet. 3. sistamus fortiter, contemnamus Mundum,
castigemus carnem, atque tra demum coro
2. Tim. 2. nemur, ut uicti milites CHRISTI.

Quid est in septima & postrema
petitione?

Tobia 2. **P**recamur ad extremum, ut huius se-
culi calamitatibus, quibus exercen-
tur etiam pii, non sinat nos DEVS
Eccl. 2. 7. perire, & eueri cum impiis, sed ut
1. Tim. 2. benignitate sua nos liberet ac tueatur, qua

ET ORATIONE DO. 11

tenus saluti nostræ congruit, ab omni malo
tum corporis, tum anime sine in hac uita,
sine in futura. Claudius totam preca-
tionem hac una uoce AMEN, ut com-
probemus nostram in orando sumul, & im-
petrando fiduciam, tum propter Christi
promissionem: Petite inquit, & accipite. Luc. 11.
tis: tum propter Patris erga nos immen- Rom. 10.
sam clementiam, & propensam in omnem 1. Tim. 2.
misericordiam. Ezc. 18.

Quæ est summa orationis
Dominicæ?

Formulam absolutam continet non so Augusti.
lum orandi, ac postulandi bona, ue- ler. 18.
rimetiam deprecandi idem, ac su- de temp.
giendi mala quælibet. Inter bona ne-
ro primum est illud ex petendum, ut Pa-
ter celestis ab omnibus semper, & ubique
glorificetur: deinde uerò, ut illius Regni
participes efficiamur: tum ut ea nobis me-
dia suppetant, quibus ad Regnum D-
E-L commodè peruenitur: ut est, ex parte ani-
mæ quidem nostræ, uoluntati Diuine nos
conformare, ex parte uerò corporis, ui-
dum habere necessarium. Ad idam seculi
do leor, quæ ad mala depellenda ritè postu-
latur, in primis quidem, ut absint pec-
cata, bonorum omnium corruptela: tentatio-
nes itidem, quæ nos ad peccata impellant

DE ANGELICA

ac pertrahunt ad extremum uerò deprecamur calamitates sine praesentis, sine futurae uitae. Reliqua de Oratione in eum reseruantur locum, quo honorum, operum genera triplicia declarabuntur.

DE SALVTATIONE ANGELICA.

Cur Deiparam Virginem salutamus?

LUCAS 1.

PRIMUM Euangelicis uerbis, & exemplis permoti, id facimus, quando nos sic doceat afflati Diuino spiritu magnus Gabriel Archangelus, & Praecursoris Domini mater sancta Elisabeth. Deinde confirmat nobis hanc salutandi formulam uisus, & consensus Ecclesiae perpetuus, quem sancti Patres, & Maiores in hanc usque diem religiosissime obseruant.

Quem fructum ex hac salutatione consequi possumus?

HIS uerbis admonemur summi beneficii, quod per MARIAM Deiparam aeternus Pater inchoat

SALVTATIONE. 13

reuelat in CHRISTO, & mundo ad redimendum genus humanum exhibere. Quare post pia uota, quae in precatione Dominica DEO commendauimus, hic accepta per Christum gratiae memores, non modo CHRISTI Matrem, sed etiam DEVM Patrem in eadem Virgine Deipara laudamus, & collatantes An. 130. gelis dicimus: AVE MARIA gratia Luc. 1. plena, Dominus tecum, Benedicta tu in mulieribus, & benedictus fructus uenteris tui IESUS: Sancta MARIA Ex tradi Mater DEI, ora pro nobis peccato tiene Ecclesiae. AMEN.

Quis est horum uerborum sensus?

PRIMUM iure gratulamur, & gratulando praedicamus eam, quae nobis Gen. 3. Eum alteram praesentit, damus, & uine maledictionis, quod illa prior munus lib. 3. ad intulit, haec partu suo ter faciei non sustulit modo, sed etiam maledictionem filiorum Ade uertit in benedictionem perpetuam. GRATIA PLENA. Talibus Honor. namque decebat Virginem oppignorare de assunt. muneribus, ut esset gratia plena, quae red Virg. didit coelis gloriam, terris DEVM patremque refulsit silem gentibus, finem uitae, uitae ordinem, moribus disciplinam: Breniter talis MARIA fuit, ut eius Ambro.

DE ANGELICA

unius uita omnium disciplina sit. DOMI
August. **NVS TECVM.** Tecum in corde, te-
cum in uentre, tecum in utero, tecum in au-
xilio, tecum ante partum, in partu, & post
partum: quia & uirtus Patris obumbrat
uit tibi, & Spiritus sanctus superuenit in
Ioan. 1. te, & Verbum caro factum ex te proces-
Psalm. 118. sit, tanquam Sponsus de thalamo suo.
Chrysostomus. **BENEDICTA TV IN MULIERIBUS.**
BVS, quia uirginitate Sponsa simul, &
fecunditate Mater exiis, quam proinde
summo iure beatam dicunt, semperque di-
Luc 1. cent omnes generationes. Muller tota pro
Hier. con thra & immaculata, uirgo ante partum,
tra Hel. in partu, & post partum, semper incor-
uid. rupta, ab omni peccati labe libera: super
Augusti. caelos omnes exaltata, quae nec minus uiu-
de natu. ficando profuit, quam infelix Eua obfuit
& grā. mortalibus occidendo. ET BENEDI-
CYVS FRUCTVS VENTRIS TVI
Esai 11. IESVS, ut qui ex MARIA radice
uelut flos ascendens, & ipse quodammodo
terra fructum se praestitit, & aeterna sa-
Ioan. 15. luti fructum ita membris suis, sicut uitis
palmitibus succum, & uigorem suppedi-
Luc. 11. tat. Verè beatus uenter, qui portauit, &
edidit mundo Saluatorem. Verè beata ui-
spera quae de coelo plena Filium DEI
lactauerunt. Et additur demum ab Eccle-
sia: Sancta MARIA Mater DEI
ora pro nobis peccatoribus. Quippe
Sancto.

SALVTATIONE. 13

Sanctorum Patrum uelut insistentes,
præterquam quod laudabilem, & admi-
bilem illum Virginem, quæ sicut lilium est
inter spinas, salutamus: eandem præte-
Cant. 2. rea uirtute DEI audiam esse tanta cre-
dimus, atque profitemur, ne possit prodes-
se, fauere, annuere miseris mortalibus,
dum hi praesertim se suæque uota illi ex fi-
de commendant, ac Diuinam gratiam grā-
tiosæ Matris intercessionem supplices ex-
petunt. In Litur-
gia.

CHRYSOSTOMVS: Ut ue-
rè dignum et iustum est glorificare te Dei
param, & semper beatissimam, & penitus
incontaminatam Matrem DEI nostri,
benotatorem Cherubin, & gloriosorem
incomparabiliter Seraphim, quæ citra cor-
ruptionem DEVM peperisti: uerè Dei
param te magnificamus.

AMBROSIVS: Sit nobis tan-
Lib. 2. de
quàm in imagine descripta uirginitas, ut uirginitas
tæque beatæ MARIAE, de qua uelut te-
speculo, resulget species castitatis, & for-
ma uirtutis. Quid nobilius DEI Matris?
quid splendidius ea, quam splendor elegit?
quid castius ea, quæ corpus sine corporis
contagione generauit?

AUGUSTINVS: Sancta MA In serm.
RIA succurre miseris, iuna pusillam de assum-
mes, refoue stebiles, ora pro populo, inter. Virg.
ueni pro clero, intercede pro deuoto sa-
B

DE ANG. SALVT.

minico sexu, sentiant omnes tantum leuamen,
quicunque celebrant tuum nomen. Neque
enim dubium, quae meruit pro liberanda
proferre precium, posse plus omnibus li-
beratis impendere suffragium.

De laud. **BERNARDVS**: Virgo Regia
Marie. ipsa est uia, per quam Saluator aduenit,
Psal. 18. procedens de ipsius utero, tanquam Spos-
sus de thalamo suo. Per te accessum habeo-
mus ad Filium & benedicta inuentrix gra-
tie, genitrix uitae mater salutis, ut per te
nos suscipiat, qui per te datus est nobis.

CAPVT TER- TIVM DE CHARITA- TE ET DECALOGO.

Quid est Charitas?

Mat. 22.
Luc. 10.

SINCERA dile-
ctio, qua deus pro-
pter se diligitur, &
proximus propter
deum. Diligen-
dus enim praecipue
est deus in omni-
bus, & super omnia, & propter se solum.
Psal. 17. ut qui summum, atque unumque bonum est,
Propter. quod solum nostris explet animos; cuius
16. amor, & honor, nisi plane finis ingrati,

ET DECALOGO. 14

nostrae tum uoluntatis, tum actionis omnis 1. Co. 10.
initium, & scopus esse debet. Deinde pro-
pter deum amandus proximus, hoc
est, omnis homo, quod inter nos omnino si. Luc. 10.
mus proximi, secundum eiusdem scilicet Mala. 2.
humanae naturae, necnon Diuinae gratiae Ephe. 2.
communicationem. 1. Pet. 1.

Quot sunt Charitatis praecipua?

Duo quidem summaria: Primum de Deut. 6.
diligendo deo, sic in ueteri Mat. 22.
nouaque Lege propositum: de Luc. 10.
LIGES DOMINVM DEVM Mar. 12.
TVVM ex toto corde tuo, & ex tota
anima tua, & ex tota mente tua, & ex
omnibus uiribus tuis. Hoc est pri-
mum, & maximum mandatum. Secundum
autem simile est huic, DILIGES PRO-
XIMVM tuum sicut teipsum. In his
duobus praecipuis uniuersa Lex pen-
det & Prophetae, inquit ipsa Veritas.
Et rursum per Apostolum. Plenitudo Le-
gis est dilectio: & Finis praecipui est Rom. 13.
charitas de corde puro, & conscientia 1. Tim. 1.
bona, & fide non ficta.

Quo indicio se prodit sincera
Charitas?

B 2

CAP. III. DE CHAR.

Hæc est Charitas DEI, ut mandata eius custodiamus, & mandata eius gratia non sunt, inquit Iohannes ille CHRISTO dilectus. Tū CHRISTVS ipse docet: Si diligitis me, mandata mea, & seruare. Qui non habet mandata mea, & seruare ea, ille est, qui diligit me. Qui aut diligit me, diligitur a Patre meo, & ego diligam eum, & manifestabo ei meipsum. Qui non diligit me, sermones meos non seruare. Caterum hæc ipsa DEI mandata in Decalogo maxime cernimus.

Quo pacto recensentur mandata Decalogi?

Exo. 20.

Leui. 19.

Deut. 5.

Ta in Exodo legimus.

IEGO SUM DOMINVS DEVS tuus.

- 1 Non habebis DEOS alienos coram me. Non facies tibi sculptile, ut adores illud.
- 2 Non assumes nomen Domini DEI tui in uanum.
- 3 Memento, ut diem Sabbati sanctifices.
- 4 Honora patrem tuum, & matrem tuam, ut sis longæuus super terram, quam Dominus DEVS tuus dabit tibi.

ET DECALOGO. 15

- 5 Non occides.
- 6 Non moechaberis.
- 7 Non furtum facies.
- 8 Non loqueris contra proximum tuum falsum testimonium.
- 9 Non concupisces uxorem proximi tui.
- 10 Non domum, non agrum, non seruum, non ancillam, non bouem, non asinum, & uniuersa quæ illius sunt.

Quid sibi uult hoc exordium: Ego sum Dominus DEVS tuus?

Decalogue exorditur DEVS à notitia sui, & ab insinuatione Maiestatis suæ, ut certa quedam, & sacrosancta hisce legibus auctoritas constet. Nempè tam serio nobiscum agitur, ut si unquam salui esse uelimus, hæc uelut in clarissimo speculo, Diuina Maiestatis uoluntatem certam contemplerimur. agniscamque Legem illam sanctissimam, ad Rom. 8. inuante CHRISTI spiritu, accuratè seruemus. Nec enim præcipit solum, sed P sal. 123. benedictionem quoque promittit, & opem tribuit noster Legislator. Spiritum meum inquit, ponam in medio uestri: Eze. 36. & faciam, ut in præceptis meis ambulatis, & iudicia mea custodiatis, &

CAP. III. DE CHAR.

operemini. Quare tunc **CHRISTVS**
Mat. 11. etiam præcepisset: Tollite iugum
meum super uos, ne quis causaretur dis-
ficultatem, adiecit: Iugum enim meum
suauis est, & onus meum leue: iis uide-
licet, qui gratia spiritu imbuti, in charita-
2. Cor. 6. te non sicut ambulant.

Quid complectitur in se primum
præceptum?

Leuit. 1. Robibet, ac damnat idololatriam, ob-
Esu. 40. **P**seruationes superstitiosas, usum e-
Deu. 18. tiam artis magicæ uel diuinatoriæ.
Ecel. 34. Docet etiam atque exigit, ut nullam
profus creaturam, quantumuis excellen-
tem, pro **DEO** habeamus, sed solum **u-**
Mar. 12. num, æternum, æternum, immensumque
1. Co. 8. **DEVM** credamus, & confiteamur, cui uni
tribuitur summus, & singularis ille cul-
Deu. 6. tus, quem Græci *ἁγίος* appellant. Hoc
Matt. 4. fit, ut super omnia colamus, innocens, ado-
remus summum illud bonum: Opt. Max.
Esai. 44. Creatorem, Redemptorem, Saluatorem,
Oze. 13. unum & immortalem **DEVM**, qui est
Eph. 4. super omnes, & per omnia, & in om-
nibus nobis.

Quomodo præter **DEVM** Sanctos
colimus, & inuocamus?

ET DECALOGO. 16

Respondet Augustinus; Populus Lib. 20.
CHRISTIANUS memorias Martyrum contra
religiosa solemnitate celebrat Augusti-
nus. Et ad excitandam imitationem, &
ut meritis eorum consocietur, atque oratio
nobis adiungetur.

Quod autem hic de Martyriis dicitur,
ad omnes etiam Sanctos cum **CHRISTO**
regnantes spectat, non illos quidem
ut **DEO** Ebriorum more colendos, ne
que perinde ac **DEVM** sanctum sancto Damas-
cum, scilicet inferiore modo, & gradu: lib. 2.
utpote uelut amicos, filios, heredesque Rom. 8.
DEI, & coheredes **CHRISTI** le-
disimos, atque beatissimos uenerandos.
Qui præterea nostræ salutis student fa-
uentque impensius, quo sunt in omni chari 1. Co. 13.
tate, in omni uirtute, ac celesti gloria per 2. Co. 3.
fideliores, quam hic in carne esse potuis-
sent. Sicut igitur infra **DEVM** illos lib. 20. cō-
plusquam ullis in terra mortales rebus ira Fan-
amamus, ita eosdem tali, tantæque dignita- Amb. lib.
te auctos honoramus etiam, atque pro 1. de ui-
CHRISTIANA pietate inuocamus: hac tamen diuisi-
cautione semper addita, ut suus honor sum Euse. lib.
musque cultus, quem *ἁγίος* esse diximus, 4. Hiero.
summo **DEO** & Mediatori **CHRISTO** ad Ripa
debitus, integrè conseruetur.

Quod autem hunc in modum Sanctos Basi. de
inuocamus, ad eod **CHRISTI** Saluato- 40. Mar-
tis, & Domini nostri gloriam non obscurat, tyribus.

CAP. III. DE CHAR.

Ps. 67. ut etiam magis ac magis illustrer, amplifi-
Isa. 12. cet, augeatque. Hic enim eximia **CHRISTIANIS**
Psalm. 81. Redemptoris uirtus splendet, ac
126. gloria, quod in non quidem in se tantum,
Chrys. sed in Sanctis etiam suis est, apparetque
Rom. 41. potens, gloriosus, mirabilis: quod eisdem ho-
in **Gen.** narrat ipse, nimisque honorari uult in celo
Gen. 26. Et in terra quod per eos itidem, Et pro-
Exo. 32. pter eos multa largitur, Et parit se pe-
4. Re. 19 immerentibus, ut in Abraham, Isaac, Ia-
2. Mach. 2. cob, David, Hieremia cernimus, qui etiam
15. defuncti uis profuisse leguntur. Unde
Basilius Patres quum de Sanctis loquuntur, sus-
Chrysos. fragatores eos, Et intercessores, Patro-
Augusti. nosque nostros frequenter appellant. Nec
Ambro. immerito sane, quod Sanctorum fida sus-
Bernard. fragia, quum humiliter, Et pie in **CHRISTIANIS**
Theoph. **S. T. I.** nomine implorantur, experientia
in Paul. teste multis opulentur.
Chrysos. Hec fuit iam olim Ecclesie Orthodo-
in Missa. x. c. hoc Et nunc est erga Sanctos constans
Hieron. pietas: hanc doctrinam ueluti per manus
contra Viadnos transmissam, Et sacris itidem Syno-
gilar. dis, Patriumque concordibus sententis, Et
6. Syno. indubitatis exemplis confirmatam retinent
dus et 2. Catholici, obstrepan licet Vigilantiani
Nicena. iam olim condemnati.
Euseb.
Niceph. Pugnante cum hoc primo precepto
ulus receptus imaginum **CHRISTIANIS**
S. T. I. atque Sanctorum?

Haud

ET DECALOGO. 17

Haudquaquam, quia non sicut Ezechielus. 2.
nisi solent, adoramus scilicet idola. Deu. 4. 5
gna, lapides, perinde ac Deos
quosdam (id enim hoc precepto
cauetur, maxime) sed more Christianis, Et Leni. 19.
mente pia ueneramur illic **CHRISTIANIS**
ipsum, Et Sanctos, ubi per imagines pro-
positas nobis representantur. Ita tum
praesens, tum uetus Ecclesia summo con- Grego.
sensu docet, commendans nobis pias, Et ue- libro 6.
nerandas Imagines, ut quarum usum Apo. et pist.
Holica etiam traditione commendatum ac- Damasi
ceperimus, Et sacrosancta Patrum Synodo lib. 4.
approbatum retineamus. Quapropter Basil. in
damnatus est error Iconoclastarum non de epistola ad
singulentiam scilicet, inter simulacra Iulianum
Deorum, Et imagines **CHRISTIANIS** at- apost.
que Sanctorum. Neque rationem isti ba- Synod.
bent temporis gratia seu noua Legis, quo Nicena. 2.
DEVS homo factus imaginem similitudi- Philip. 2.
nemque suam initio a se creatam ipse in-
duit, atque in ea se nobis representant.

Quid nobis praescribit secundum
preceptum?

Probibet abusum Diuini nominis. Et Leni. 19.
reuerentiam, quae committitur a Zach. 8.
per iuris, blasphemis, et per DEVM, Et cel. 23.
Sanctos, uel sacra temere iurantibus
contra illud, Nolite iurare: sic sermo Mat. 5.

B 5

CAP. III. DE CHAR.

Iacob. 5. uellet, est est, non non. Deinde requirit, ut iuxta rectum linguae usum ingentem reuerentiam Diuino nomini exhibeamus, iuramenta seruemus, denique ut **Vet** **bum** **DEI** tractemus reuoluerent.

Quid imperat tertium praeceptum?

Exo. 30. **P**ostulat Sabbathum, seu diem festum in Ecclesia, piis operibus transigi. **Leuit.** 23. **V**ult igitur, ut animus tunc adsit cuius uacans, qui se liberè transferat ad cultum interiore, & exteriori **DEO** praestandum in fide, spe, & charitate: Vult, ut expediti Diuina meditemur beneficia, tractemus sacra, or'emur, & adoremus **DEUM** publicè cum aliis in Spiritu, & ueritate. Prohibet autem diebus festis laborare, & occupationibus deditum esse propianis, ut ocio sancto nace-
Ioh. 4. **D**e consuetudine, aduendo templum, & audiendo publici cum Ecclesiae sacrum seu Missam, & statim concionem, quemadmodum hoc praeceptum Ecclesia interpretatur.

Quae summa est horum trium praeceptorum?

HAec tria priora quidem praecipia quae sunt primae tabulae, nos edo instituunt, ut uerum **DEO**

ET DECALOGO. 18

cultum praestemus, interiore scilicet, & exteriori corde, ore, & opere, priuatim & publicè. Reliqua septem, quae porro sequuntur, praecepta dicuntur secundae tabulae, in hoc addita, ut nostrum erga proximum officium explicent.

Quid proponit, & iniungit quartum praeceptum?

Docentur hie tum filii, tum subditi, **Eph.** 6. quid suis debeant parentibus, & **Rom.** 13. maioribus, id est, omnibus qui dignitate, et potestate quadam praecellunt siue in politicis, siue in Ecclesiasticis. **1. Tim.** 6. **1. Pet.** 5. eis magistratibus gerendis. Debent autem his ipsis tum interiore, tum exteriori quamdam reuerentiam, & obseruantiam, opem itidem, et obedientiam. Cauetur praeterea, ne quacunque ratione uel offendamus, uel contristemus personas eiusmodi sublimiores siue uerbis id fiat, uel signis, siue factis.

Quid includit quintum praeceptum?

Non solum externam prohibet, & **Mat.** 5. idem, & uim omnem, quae corpus **Dei.** 5. & uitam proximi laedit, sed etiam excludit iram, odium, rancorem, indignationem, & quousque internos affe-

CAP. III. DE CHAR.

His ad proximi lesionem propensos. Requirit uero animi mansuetudinem, humanitatem, clementiam, comitatem, beneficentiam: ut iniuriarum facile obliuiscamur.

Rom. 12. non expectamus uindictam, sed condonemus.
Ephe. 4. inimicem offensas, sicut in Christo DEVS
Colos. 3. nobis donauit.

Quid habet sextum præceptum?

Mat. 5. **P** Robibet fornicationem, adulterium,
1. Co. 6. **S** omnem concubitum illegitimum,
Matt. 5. ac imputam qualemcunque libidinem.
Ephe. 4. Cauter præterea & præseindunt
Ephe. 5. diuult occasiones, quæ carnis libidinem iritant, & fouent, ut sunt obscena uerba,
1. Pet. 4. cantilene inhonestæ, gestus minime casti.
1. Thes. 4. Requirit ex aduerso fidem in coniugio,
Heb. 13. tum pudicitiam omnem sine cordis in cogitationibus, & desiderijs, sine corporis in Eccl. 9. lingua facie, oculis, auribus, tactu, atque in
1. Tim. 2. omni denique habitu, cultuque corporis.
1. Pet. 3.

Quid docetur in septimo præcepto?

Ephe. 4. **P** Robibetur hic omnis rei alienæ illicita contrahatio, & usus patib, per
1. Cor. 6. fur tum, rapinam, usuras, lucra iniusta, dolum malum, & quosvis contra-
1. Thes. 5. His, quibus Christiana caritas lædatur,
4. ac proximus fraude circumuenitur. Exi-

DE DECALOGO. 19

git è regione hoc præceptum, ut in omni 1. Thes. negotijs, seu commercio inuiolata seruetur 4. æquitas, & proximi utilitas, sicuti sese of Luc. 6. ferat occasio, promoueat.

Exo. 17.

Quid in octauo præcepto comprehensum est?

Exo. 13.

Leu. 19.

P Robibemur eo falsum, & dolum in te-
stinium in quenguam proferre, et 16. 19.
quoquo modo proximi causam in iudicio subuertere, nec etiam extra in Prou. 12. dictum famam illius lacerare: quod sane fit à Prou. 4. susurronibus, detractoribus, maleuacis, 24. adulatoribus. Breuiter, omne mendacium, Iac. 4. & omnis linguae contra proximum abusus 1. Pet. 2. hic excluditur. Decemur interim de pro. Ephe. 4. ximo bene & commode loqui, nempe ad illius defensionem, & utilitatem sine fuco, si- mulatione, infidelijs.
Pro. 17.
Eccl. 18.

Duo postrema præcepta quid continent?

Mat. 12.

Colos. 4.

Ephe. 4.

V Etant concupiscentiam uxoris, & rei alienæ: ut non solum ab uxore Deut. 5. aliena, illicitis commercijs, et exter Eccl. 5. na apertaque iniuria nos absti-
neamus, sed ne uoluntate quidem noceamus 1. Thes. cuiquam, aut nocere deliberemus. Exigit 4. igitur utrunque hoc præceptum cordi Iac. 1.

CAP. III. DE CHAR.

*Ephe. 4. nos integram, ut que in rem, & salutem
Coloss. 3. proximi sunt, optemus ex animis, neque cu
Eccl. 1. 8. pidiati unquam cum leui etiam alterius
iniuria consentiamus.*

Quò demùm referenda sunt manda-
ta Decalogi omnia?

*August.
lib. 1. su-
per Exo.*

AD CHARITATEM,
quam nobis geminam due ille ta-
bula, quibus DEI digito man-
data hæc scripta fuerunt, com-
mendant. Docent enim mandata primæ ta-
bula, quæ ad charitatem DEI: manda-
ta uero secundæ tabulæ, quæ ad charita-
tem Proximi spectant. Hæc est autem
Charitas DEI, ut mandata eius cus-
todiamus. Qui enim dicit se nosse
1. Ioan. 5. DEVM, & mandata eius non custo-
dit, mendax est, & in hoc ueritas non
est. Qui autem seruat uerbum eius, ue-
re in hoc Charitas DEI perfecta est:
in hoc scimus, quoniam in ipso sumus.
1. Ioan. 4. DEVS charitas est, & qui manet in
Charitate, in DEO manet, & DEVS
in eo. Hæc Ioannes Apostolus. Rectè igitur
Grego. in tur dictum accepimus: Probatio di-
lectionis, seu Charitatis, exhibitio est
operis.

DE DECALOGO. 20

Vnde Charitatis argumenta, & offi-
cia propria dignoscuntur?

Charitas patiens est, benigna 1. Co. 13.
est.

Charitas non æmulator,
non agit perperam.
Non inflatur, non est ambitiosa.
Non querit quæ sua sunt.
Non irritatur, non cogitat malum.
Non gaudet super iniquitate, con-
gaudet autem ueritati.

Omnia suffert, omnia credit, omnia
sperat, omnia sustinet.

Sic Charitate CHRISTI flagrans Rom. 8:
Apostolus ille Paulus:

Elige ergo uitam, ut & tu uiuas, & Deu. 30.
semen tuum (testatur Diuinum Oracu-
lum) & diligas Dominum DEVM
tuum, atque obedias uoci eius, & illi
adhereas. Ipse enim est uita tua, &
longitudo dierum tuorum. Breuiter,
ut CHRISTI quoque doctrinam Legi
respondentem accipias: Si uis ad uitam Mat. 19.
ingredi, serua mandata. Hoc fac, & Luc. 10.
uiues.

DE PRÆCEPTIS ECCLESIAE.

Suntne præter Decalogum alia præcepta Christianis obseruanda?

Mat. 23.
Mat. 19.

VNT utique, quando Legislator & Magister noster CHRISTVS non solum docuit præcepta Decalogi, sed etiam in uoluntate præcepit, quæ ad

obedientiam Apostolicis, & Ecclesiasticis mandatis præstandam spectant. Hinc extant Evangelicæ illæ sententiæ: Sicut

Mat. 10. misit me Pater, & ego mitto uos. Qui Luc. 10. uos audit, me audit: & qui uos sper-

nit, me spernit, &c. Si non audierit eos, dic Ecclesiæ: Si autem Ecclesiam non audierit, sic tibi sicut Ethnicus, & Publicanus. Vbi summum atque extremum iudicium CHRISTVS deseruit, de ferrique iubet ad Ecclesiam, id est, ad Ec-

cl. 3. R. 8. desine Præpositos, et Rectores, sicut Chrysostomus interpretatur, & uerba Euangelii mox sequentia declarant, atque con-

uincunt. Proinde nec frustra scriptum est de Apostolo Paulo: Perambulabat

Act. 7. Syriam, & Ciliciam, confirmandus Ecclesias,

ECCLESIAE. 21

eclesias, præcipiens custodire præcepta Apostolorum, & Seniorum.

Quismodi porro sunt Apostolorum Seniorumque præcepta quæ Paulus custodire iussit?

Pauli discipulus Diogenes Arcopoliensis de Ecclesia testatur, duplicis ea generis esse. Hieronymus, partim scripta, partim non scri. Et Basilides. Ad utrumque genus pertinet de Spiritu sancto, quod Iohannes affirmat Euangelista: Qui tu sancto. nouit DEVM, audit nos: qui non est. Ioh. 4. ex DEO, non audit nos: in hoc cognoscimus Spiritum ueritatis, & Spiritus erroris. Ac primum quidem genus, quod literis mandatur scriptisque legibus constat, satis est perspicuum. Posterius uero circa præcepta, & instituta ea uersa ablut. peccatur, quæ uno Traditionum nomine comprehendendi, & sic à Patribus nuncupari solent. Non enim scripto, uti superiora, sed contraria uoce tradita, & ueluti per manus à Lucifero. Maioribus ad nos transmissa, Ecclesiæque Chrysostomus commendata retinentur.

in 2. ad
Thess. 2.

Estne utrumque hoc præceptorum genus obseruatum necessarium?

EST planè, si Doctorem Paulum 1. Thess. sequitur. Itaque fratres scite, 2.

DE PRÆCEPTIS

inquit, & teneat Traditiones, quas didicistis, sine per sermone, siue per epistolam nostram. Unde laudat hoc nomine Corinthios, quod Apostolica præcepta, quæ uel uere tradita iam acceperant, sedulo custodirent. Atque hoc est, 2; Nic. cō quod sacrosancta Synodus Nicæna Dni tra I conone scripturæ consonans, uerbis tam luculentis expressit: Oportet nos Ecclesiasticas Traditiones, siue scriptas, siue consuetudine in Ecclesia retentas, unanimiter & inuiolabiliter obseruare.

Quomodo cognoscemus, quæ sint Apostolicæ, & probatæ in Ecclesia Traditiones?

In epist. ad Laodicæ.

DE his nobis Regulam obseruati dignissimam Augustinus præscribit. Illas, inquit, quæ non scriptæ, sed tradita custodimus, quæ quidem toto terrarum orbe seruantur, datæ intelligi, uel ab ipsis Apostolis, uel plenariis Conciliis, quorum est in Ecclesia scriptis. conluberrima auctoritas, commendata, atque uera doctrina retineri. Sic idem rursus docet nat. li. 4. contra Donatistas: Quod uniuersa tenet ecc. 24. Ecclesia, nec Conciliis institutum, sed semper 1. per retentum est, non nisi auctoritate Apostolica traditionum rectissime creditur. Pente. Consonat Leo ille Magnus, cum ait: Dubi-

ECCLESIA.

22

tandum non est, quicquid in Ecclesia in consuetudinem est deuotionis retentum, de Traditione Apostolica, & de sancti Spiritus prodire doctrina.

a In ca. 6

Exempla profer Traditionum Apostolorum ad Romanicarum, quæ Christianis obseruandæ demandantur.

b Lib. 1.

de origi-

anime.

Hoc loco, ut ueritas indubitata con- de Ecclesia, exempla quædam à sanctis descriptæ petemus Patribus, qui uel ante uarch. mille annos fidem publicam merue de De ex- runt. Nimirum secundum Traditionem horta. ca. Origenes a & Augustinus decet, b Par- sitat. unlos esse baptizandos: Dionysius c & e Ad Mar- Tertullianus d ostendunt, precatioes cellam. & oblationes pro defunctis ad altare fieri. f Contra- ri oportere. Hinc Hieronymus e & Aerum. Epiphanius f statas Ecclesia icimatio g In offi- nes, præsertim Quadragesimæ, obseruatio. Me- das esse commonstrant. Sic etiam Ambrosius laen- sius g & Chrysostomus h eorum digni b In Li- tatem adstruunt, quæ in sacro Missæ offi- turgia. cio solemniter peraguntur. Tum præter Lib. 4. Damasceum Partes, quos Nicæna Syno- Contra- dus secunda citat, eadem ratione testan- Iconoma- tur, quod CHRISTI & Sanctorum ebas. eius Imagines deceat uenerari. Denique, De spiri- ut ceteros omittamus, Magnus ille Basi- tu sancto- lius ob Traditionem retineri uult sacrum cap. 27.

DE PRÆCEPTIS

Christiana, aliisque solennes ceremonias, quæ Sacramentis sanctissimis adhibentur.

Et addit Basilus: Si instituta consuetudineque non scriptas, tanquam in eis uis magna non insit, semel repudiare aggrediemur, etiam ac pederentur ratas ipsas Evangelii sententias improbabimus, aut potius ad inane nomen eius prædicationem contrahemus. Sed Apostolicum existimo aut, in iis etiam Traditionibus, quæ scriptæ non sunt, permanere.

Cap. 29.

Quantum hodie circa Traditionum huiusmodi dignitatem, & auctoritatem aberratur?

Purimum. Graviter enim erratur circa doctrinam de hisce Apostolicis & Ecclesiasticis Traditionibus, dum eas plerique contemnunt, alii negligunt, aut certe plaris non faciunt, quam cæteras Magistratum Politicorum constitutiones: & hæc instituta esse hominum fingunt, quæ uel observare, uel omittere liberum sit, exiguaque, aut nullius omnino frugis: ipsi autem hæc opæ uocant. Sunt, qui uniuersas ferè Traditiones eiusdem esse ponderis uelint, atque adeo forde commiscant Scripturæ loca, perinde ac idem sit iudicium de Traditionibus Pharisæis & Apostolicis, de Iudæis & Ec-

ECCLESIAE. 23

clesiasticis, de prauis, seu particularibus & iis, quæ totius Ecclesiæ consensu receptæ, communique piorum usu passim comprobate inueniuntur.

Quid uerò de iis iudicandum qui Ecclesiæ Traditiones repudiant, ac pro nihilo habent?

2. Thef.

Hoc uerbum DEI redarguit, 2. cum Traditiones obseruandas es. 1. Co. 11. se decernit: cum iubet Ecclesiam Mat. 18. audire, & Apostolorum, Senic. Ad. 17. rûmque præcepta custodire. Verbum Rom. 13. DEI subiicit nos Magistratibus cum Po. Mat. 22. liticis tum Ecclesiasticis, modestis iuxtaet & 23. discipulis, idque propter consuetudinem: ho. Luc. 10. rum legibus deserviunt et reuerentiam, 1. Pet. 2. & obedientiam maximam Obedite, io. Rom. 13. quit, Præpositis uestris, & subiaccere Tit. 3. eis: Omnia quæcunque dixerint uo. Heb. 13. bis, seruate & facite: secundum opera Mat. 23. uerò eorum nolite facere. Quapropter 1. Thef. pter istam tam homines spernunt, quam 4. DEVM ipsum Opt. Max. quem in Apo. Luc. 10. stolis, horumque successoribus audire, ac Ioan. 10. reuerentiam oportebat. Ita resistunt pla. Mat. 10. nê Verbo DEI, dum potestati & ordi. 1. Co. 13. nationi DEI resistunt, & hinc, si Paulo Rom. 13. credimus sibi damnationem acquirunt, Ni. Basil. ca. mirum Divina est istæc ordinatio, nec 17. de

DE PRÆCEPTIS

Spiritu aboleri potest humana auctoritate, ut certis legibus, iisque partim scriptis, partim *Et* *Augu* non scriptis, quas *Apostolica* nobis commisit, commendat *Traditio*, *Ecclesia* regatur, dogmata conferuentur, *Religio* vindicetur, distat. *Et disciplina* retineatur.

Epiph.
contra
Melebi
sed.

In cap. 3
Epist. ad
Titum.

Quid Partes hac de re iudicant?

O Rigentes, qui celebris, & peruentus est auctor, in hac verba scripsit. *Hereticus* nobis habendus est omnis ille, qui *CHRISTO* se credere proficitur, & aliud de veritate *Christianæ* fidei credit, quam habeat definitio *Traditionis Ecclesiasticæ*. Idem uero alibi: *Illā sola* credenda est veritas, inquit, quæ in nullo ab *Ecclesiastica* discordat *Traditione*. Et *HIERONY-*

Ad Luci 11. *verbum* est: *Ego illud* te breuiter admonendum puto, *Traditiones Ecclesiasticas*, præsertim, quæ *Fidei* non officiant, ita obseruandas, ut à *Maioribus* traditæ *Epistol.* sunt. *AVGUSTINVS* uero ita docet: *Si quid* *Diuinæ* *Scripturæ* præscribit auctoritas, non est dubitandum, quin ita facere debeamus, ut legimus: similiter etiam, si quid per orbem frequentet *Ecclesia*. Nam hoc, quin ita faciendum sit, disputat.

Ad Casu tare, insolentissima insensata est. Tum *ruralium* *E. sus* in his rebus, de quibus nihil certi sta-

ECCLESIAE.

24

tuit *Scriptura* *Diuina*, nos *Populi* *DEI*, *psl.* 26. uel *instituta* *Maiorum* pro lege tenenda distat. sunt. Et sicut præuicariatores *Diuiinarum* c. in his. legum, ita contemptores *Ecclesiasticarum* consuetudinum coercendi sunt. Si quis autem uideretur contentiosus esse, nos *1. Co. 14.* talem consuetudinem non habemus, neque *Ecclesia* *DEI*.

Agē uerò, quid est *Ecclesia*?

Ecclesia est omnium *CHRISTI*. *Co. 12.* fidem, atque doctrinam profitentium universitas, quam *Princeps* *1. Pet. 1.* ille *Pastorum* tum *Petro* *Aposlo.* *Ioan. 21.* lo, tum huius successoribus pascendum tradidit, atque gubernandam. *Concilium.* *Florenti.*

Quænam *Ecclesiæ* dignitas est, atque auctoritas?

Multis & eximis sanctis dotibus, *Ephe. 4.* promissionibus, ac beneficiis illi *Ioan. 14.* gratias *DEVS* *Ecclesiam* suam, *16. et 17.* quæ nihil habet in terris *cha. Mat. 28.* ruit. Hanc usque ornat, conseruat, defendit, vindicantibus porro constituit esse *de* *psl. 120.* mum suam, in qua omnes filii *DEI* *1. Tim. 3.* ueantur, doceantur, & exerceantur. *1. Psal. 22.* luit esse columnam, & firmamentum ueritatis, ut de illius non dubitemus doctrinam, *1. Tim. 3.* *Cypria.*

DE PRÆCEPTIS

De Sim. quæ tanquam Magistræ, custos & inter-
plicitate preseruitatis, fidem atque auctoritatem
prælati obtinuit inuiolabilem. Præterea funda-
rum. tam esse supra firmam petram decreuit,
Mat. 16. ut certi essemus, eam immobilem, inconcus-
Ephe. 2. sanque stare, atque inferorum etiam por-
Psal. 86. tis inexpugnabilem præualere. Demum
Mat. 16. uult eam sanctissimam quandam esse ciuiam
Apo. 21. tem supra montem positam, omnibusque
Psal. 86. conspicuam atque alitu facilem: ne quis ea
Matt. 5. relicta pessimeras speluncas, latebrasque
Malac. 1. cōfēctetur, atque infans illis natus:
Act. 1. Ecce hic est Christus, ecce illic, forte
Psal. 11. percussus, ab ea diuertat, aut dimouea-
1. Ioan. 1. tur.

Mat. 24. Hæc est, quam Scriptura nobis propo-
et ibidē ponit atque commendat. CHRIS-
Origen. amica, soror, et sponsa unica: pro qua uedi-
Cant. 4. menda, mundanda, congreganda, sanctifi-
et 6. canda, et prorsus adiungenda sibi, et
Ephe. 5. LIVS DEI nihil non fecit, ac pertulit,
Ioan. 11. ut corpus etiam, sanguinemque suum sa-
Ioan. 17. cro sanctum illum amore tradiderit. Pro
Luc. 12. hæc rogauit, et impetrauit, ut fides, uni-
Mat. 16. tas, et firmitudo eius desieret nunquam
Ioan. 14. Huic promissæ fideliterque transmisit, et
1. et 16. reliquit Doctorem, Præsulem, ac rectorem
Act. 1. SPIRITVM SANCTVM. Ille, in-
Ioan. 14. quit ipsa Veritas, docebit uos omnia, il-
et 16. le suggeret uobis omnia quæcunq;
dixero uobis: ille docebit uos, & sem-
per

ECCLESIÆ 25

per docebit omnem ueritatem, scitu-
uolūter creditūque necessariam.

Per quos tandem nos docet Spiritus
in Ecclesia ueritatem

Per eos plane, quos Apostolus testa-
tur a Spiritu sancto esse constitutos. 1. Tim. 3.
tos, ut Ecclesiam regant: eosdemque Heb. 13.
uocat Episcopos, Præpositos, Pastores. 1. Ephe. 4.
flores item, atque Doctores. Qui post 1. Co. 12
Apostolos fuisse semper, ac etiamnum Ex Car.
sunt, primarii DEI Ecclesiæque mini- Apost.
stri, et summi dispensatores mysteriorum 33. et 37
DEI. Horum uero auctoritas in sacris et 38.
Synodis quæ maxime cernitur, ubi de 1. Cor. 4.
Fide, ac Religione illi non modo definire Ex 26.
quædam, sed suis etiam iure, ac pro antiq. Can. A-
ritate Apostolica contestari possunt, ac di- post.
cere: VISVM EST SPIRITV Augusti.
SANCTO ET NOBIS, sicut ex actis ad Ionna
constat primi Concilii Hierosolymis celo- rini epif.
brati. 116.

Act. 15.

Quorsum uerò spectat Diuina illius
ordinatio, ut Pastores & Do-
ctores in Ecclesia con-
seruentur?

Non parum utilis, ac salutaris est
nobis Diuina hæc ordinatio, seu
C

DE PRÆCEPTIS

Eph. 3. institutio. Prodest enim ad consummationem Sanctorum in opus ministerii, in edificationem corporis CHRISTI: Item, ut non simus parvuli fluctuantes, & circumferamur omni vento doctrinae, in nequitia hominum, in astutia ad circumventionem erroris, quin potius, ut veritatem facientes, crescamus in illo per omnia, qui est caput nostrum CHRISTVS, ut apud Paulum legimus.

Ibidem.

Quo pacto insignes hos fructus consequemur?

Rom. 12. Tanimirum si non aliè, sed sobriè sapiamus solliciti semper servare unitatem Spiritus in vinculo pacis, ut
Eph. 4. I nesciet omnes CHRISTI humiles, & 11. obediètiæque præsitemus. Quarum sanè
Joan. 10. omnium illud est proprium, Lupos fugere: Tit. 2. nec alienos, sed suos Pastores sequi: illis ut
Heb. 13. luti Ordinaris oculis Dominici Præfatis
Mat. 10. si se submittere, in illis audire spiritum
Joan. 11. Veritatis. Is est, qui per malos etiam Præ
Mat. 23. pfectos Dominicum gregem docere, pascere
Phil. 1. re, & conservare dignatur: quique per
Mat. 18. eodem, tum Patri, tum Ecclesie
Deut. 17. Matris præcepta nobis his verbis com-
Prou. 1. mendat: Audi Fili mi disciplinam Patris tui, & ne dimittas Legem Matris tue.

ECCLESIAE. 16

Quæ sunt præcepta Ecclesiae?

P Recipna quinque numerantur, cuius Christiano & sciri, & observari certe necessaria.

Concil.

- 1 Statutos Ecclesiae festos dies celebrato.
- 2 Sacrum Missæ officium diebus festis reverenter audito.
- 3 Ieiunia certis diebus, temporibusque indèta observato, ut in Agathæ. Concil. Quadragesima, Quatuor anni rem Ex 68. poribus, & Festorum quorundam Can. Apo solennium pridianis diebus, quos Isl. & Maiores nostri, quod ipsidem rem Cœ. Gan poribus in templis pervigilaretur, grec & Vigiliis appellarunt.
- 4 Peccata tua Sacerdoti proprio anno, & 11. Sa nis singulis, confitecor.
- 5 Sacrosanctam Eucharistiam ad minimum semel in anno, idque circa Tertull. Festum Paschæ, sumito.

Lugdunen.

47. & 11

Concil.

Agathæ.

Ex 68.

Can.

Apo

Cœ.

Gan

grec

&

Magūtia

legun

sta

ad uxore

li. & 11

Apolog.

Ex Con-

cil. Late-

Quem fructum assertit horum præceptorum observatio?

H AEC & eiusmodi reliqua Eranen. c. desinunt instituta, tum præce- 21. p a tot saeculis recepta, magnòq; Ibidem.

DE PRÆCIBUS

piorum consensu & usu confirmata, pietati atque rationi, valde consentanea. Insignes secum adferunt commoditates. Quippe Fidei, humilitatis, & obedientie Christiane salutaria sunt exercitia; honestam disciplinam, & concordiam popularem promouent: Religionis pulchra extolunt. **Symbolano;** a, & inditum interioris nostrae. **Matt. 7.** pictatis, quibus ad edificationem, & bonis. **Rom. 15.** collucere, & malis praelucere oporteat. **Pbil. 2.** Breuiter, eo nos promouent, ut Apostolicum illa Canon: Omnia honeste, & secundum ordinem fiant in vobis; ad unguem obseruetur.

Vbi necessaria est nobis Ecclesiae
auctoritas?

Ad Dam. **P**rimum in ea quidem, ut Scripturas Canonicas & veras ab adulteris certo discernamus. Unde testatur Hieronymus: Nouum & veteris Testamentum recipimus in illorum librorum numero, quem sanctae Ecclesiae Catholicae tradidit auctoritas. Et Augustinus: **pist. Ma.** Ego nequaquam, Euangelion non credere, nisi me Catholica Ecclesia commoueret aut Vincent. Floritas. Deinde ut consilium de ueris Sacramentis, & apud interpretationem: ne contra nos alioquin sine fine dubitemus, uel disceptatores. mus de uerborum sententia. Omnes enim

ECCLESIAE. 17

Haeretici, ut scripsit idem Augustinus, ex Lib. 1. de sacris Scripturis falsas, atque fallaces a Trinitationes suas conantur defendere. At te. quoniam in legendo, sed in intelligendo Scripturae consistunt, Hieronymo teste.

Tertio, ut in grauioribus de fide quaer. Adversariis, atque controuersis, quae possunt sus. Lucidare, iudex, & moderator ardet. Veritas nos finem esse enim quod contra Haereticos do. Deut. 17. cet Epiphanius, à Diuina scriptura non. Ad. 17. posse accipiuntur. Et si ut Augustinus ad Contra firmat: Palam est, quod in re dubia ad Apostolicam, & certitudinem uideat auctoritas eos. Ecclesiae Catholicae; Non enim deesse potest Ecclesiae Spiritus, qui ipsam in omni. Mani. nem ducit ueritatem sicut CHRISTVS eccos. ipse promittit. Rursus, ut pro ratione Ioan. 14. personarum, locorum, & temporum Canon. & 16. nes constituantur, disciplina integra con Canon. seruetur, ac iura dicantur. Dedit enim Apost. hanc potestatem vobis Ecclesia ad. 33. 36. ficationem, & non ad destructionem. 38.

Præterea, ut quoniam CHRISTVS: Co. 10. instituit coercendi, & excommunicandi po. Mat. 18. testatem, qua Paulus etiam est usus, per. Ex. Ca. uicaces sentiant, ipsaque corrigantur, & non. Apo. comprimantur. Hinc Augustinus, En. m. Nol. 10. quit, per quos Ecclesia regitur, adeo sal. 11. 12. ua pace potestas disciplina aduersus in. Lib. de si. probos, aut nefarios exercenda. de et ope. Ita, ut cetera omittimus, in omnibus rebus.

DE PRÆCEPTIS

his profectio, quæ dicta sunt, Ecclesiæ au-
ditoriam non solum utilem, sed etiam ne-
cessariam esse adeo constat, ut sine illa ni-
hil aliud Christiana Respublica, quam con-
fuso Babilonica possit existimari. Proin-
de sicut Scripturæ propter testimonium
2. Pet. 1. Divini Spiritus in illa loquentis credi-
2. Tim. 3. mus, adhaeremus, ac tribuimus maximam
Mat. 18. auctoritatem sic Ecclesiæ fidem, reueren-
Ican. 14. tiam, obedientiamque dei omnis, quod deo ip-
E. 16. so Spiritu à CHRISTO capite, spon-
Act. 2. sione suo informata, dotata simul, & con-
Ephe. 4. firmata sit: ut non possit non esse quod dici-
1. Tim. 3. tur, columna, & firmamentum Veri-
tatis.

Quis est doctrinæ totius de Ecclesiæ
præceptis, & Traditionibus
usus ac fructus?

Vltus profectio, atque inter ca-
teros primus est, ut intelligamus
nos solis Divinis literis,
Lib. 3. vel scripturis minimè alligari.
cap. 4. Quid enim ut Irenæi verbis utamur si ne
que Apostoli quidem scripturas reliquis-
sent nolui, nonne oportebat ordinem sequi
Lib. de Traditionis, quam tradiderunt eis, quibus
Spiritu committebant Ecclesiæ? Nec minus lucu-
santio ca. leuter scripsit Basilius: Dogmata quæ in
27. Ecclesiæ servantur, ac prædicantur, par-

ECCLESIE. 28

tim ex conscripta doctrina habemus: par-
tim ex Apostolorum TRADITIONE
ad nos delata in mysterio recepinus. Quæ
utraq; eadem ad pietatem vim habent,
& nemo his contradicit, qui uel modicam
saltem Ecclesiasticorum iurium experien-
tiam habet. Sic Basilius. Neque dubium est. Ican. 10.
se potest, quin CHRISTVS, & Apo. & 11.
stoli multa tum egerint, tum docuerint, Augusti.
quæ etsi scripta quidem non sint, ad nos ta ad Seleu-
men. posterosque maximè pertineant. Au-
cianam di CHRISTVM in Apostolo suo lo- epi. 10.
quentem: De cætero Fratres, quæcunq; Phil. 4.
que sunt vera, quæcunque pudica, quæ-
cunque iusta, quæcunque sancta, quæ-
cunque amabilia, quæcunque bona fa-
mæ, si qua uirtus, si qua laus discipli-
næ, hæc cogitate.

Proximus est, rectè uti Christiana li- Galat. 4.
bertate, quam homines ocio, luxuque ca- 2. Pet. 2.
pti si unquam aliàs, nunc maximè dant in
ocasi- nem carnis, ut Apostolus loquitur:
illius prætextu fordis nolutatibus infer- Galat. 5
uiunt, & quicquid serè libet, etiam circa
Religionis instituta, id licere sibi arbitran-
tur. Atqui ab ista temeritate nos reuocât,
tuentur, deterrent Apostolica, & Eccle- August.
siastica dogmata simul, & instituta: fre- epi. 11.
num iniungunt humanæ licentiæ, docent con-
uenienter uti Christiana libertate: ita ni-
mirum, ut à iure peccati, & à seruitute 1. Pet. 2.

DE PRÆCEPTIS

Rom. 6. veteris Legis per CHRISTUM esse
Galat. 3. in liberi, utro libererque præsens
et 4. Christiani officium, seruamus DEO in
Rom. 8. iustitia, et sanctitate, duem sequamur
Coloss. 3. Spiritum in lege Charitatis, iustitia et
Luc. 11. in obedientia filii, humilitatis cultores, pa
Rom. 3. timentia custodes, penitentia, et crucis et
Galat. 5. matores: Vos, inquit Apostolus, in liber
1. Cor. 9. tatem vocati estis Fratres, tantum
1. Pet. 1. ne libertatem in occasionem detis
1. Pet. 1. carnis, sed per Charitatem Spiritus
Luc. 11. seruite inuicem. Ad quam Spiritus Cba
Matt. 3. ritatem sancte seruitutis obsequio, et alen
et 16. dam, et conseruandam cum bonetate in
Galat. 5. præsunt, tum ingens pondus auferunt pie
obseruata Ecclesie Traditiones.

Postremum est, ut uerum inter legiti
Basilium mos, et nothos Ecclesie filios, seu inter Ca
de Spiritu tholicos et Hæreticos discrimen inde acci
tu sancto piamus. Illi enim simpliciter in doctrina
cap. 27. Ecclesie sine scripto tradita, ut ea in Bi
Prou. 2. bliis literis extat, sine Patrum Traditio
ne comprobata, acquiescunt: Sequuntur
enim Verbum DEI: Ne transgredia
Origen. ris terminos antiquos, quos posuerunt
in Cap. 3. Patres tui. Hi uero, qui sunt Hæretici,
Epist. ad ab hac simplicitate Fidei, et a uenerandæ
Titum. matris Ecclesie, sanctorumque Patrum
probata sententia discedunt, numinumque si
bi, uel desertoribus Ecclesie fidit, adeoque
ne mouiti quidem resi piscunt. Quare Pau
lus

ECCLESIA. 29

Ius de iis seris sanxit, dum ait: Hæretici. Ad Ti
cum hominem post unam, et secundam 3.
dam correptionem deuota, sciens quia
subuersus est, qui huiusmodi est. At
que ut cum Cyprano concludamus, Quis. Ad Pon
quis ab Ecclesie unitate discesserit, cum pei
Hæreticis necesse est inueniatur.

Quæ denique est summa omnium
superiorum?

Q. Væ à principio quidem bu
cu que tractata sunt de summa August.
Christiane doctrine, eo nimirum lib. 2. Re
rion spectant, ut uera Christiana tractat.
in hominis Sapientia constituatur: quæ tri 1. Co. 13
bus illis uirtutibus FIDE, SPE, et 2. Tim. 2
CHARITATE comprehenditur. Et Fl Heb. 11.
de quidem ueritati DEI firmiter assen
Galat. 5. titur: et que imitatur animi: Spe autem Rom. 8.
propius adhuc apprehendit bonitatem Ioan. 14.
DEI, Fide iam cognitam atque conce
Rom. 13. pram: Charitate denique DEO, proxi
moque propter DEVM coniungitur, et
unitur. De Fide nos docet Symbolum
Apostolicum, dum ea proponit, quæ maxi
me sunt credenda, et profutenda Christiana. August.
no. De his uero quæ speranda et deside
randa, precatio nos instruit Dominica Ad ridio.
Charitatem denique spectant, quæ duabus
tabulis Decalogus exhibet, Præclarè igi
C 5

DE PRÆCEPTIS

Incap. 4. tur Origenes: Puto, inquit, quod prima sit Epist. ad Latis initia, & ipsa fundamenta Fides est: Roman. Profectus uero, & augmenta ædificii Luc. 11. Spes: Perfectio autem, & culmen totius Rom. 2. operis Charitas. Illi demum beati, qui au- Lucæ 6. diunt, & custodiunt uerbum Dei, quique Matt. 7. uoluntatem Patris cognoscunt, & faciunt, 19. 21. in Fide, Spe et Charitate perseverantes. Ioan. 15. Et hactenus, pro instituti quidem nostri Mat. 10. ratione, satis de Sapientia Christiana.

¶ 24.

An ne aliud quicquam ad hanc doctrinæ Christianæ partem spectat?

E Timetne enim planè spectat doctrina de Sacramentis, ut norint Christiani, quibus ueluti instrumentis Diuini institutis beneant opus ad Fidem, Spem, & præcipuè Charitatem accipiendam, exercendam, augendam, aut etiam reparandam.

Augst. Adde, quod non Sapientia modo, sed etiam Iustitia Christiana neque constitui, neque retineri ab iis Sacramentis potest, ut si lib. 19. ne, quibus Religionem uniuersam extingui prorsus necesse sit. Habent igitur ea sanctum, sublimem in doctrina Christiana locum, & necessariam quoque tractationem.

CAP. QVAR.³⁰ TVM DE SACRA- MENTIS.

Cur de Sacramentis docendi
sunt Christiani?

Quia Sacramentorum cognitio, & usus facit, ut illi accepta Ad Tit. 1. ex IESU CHRISTI. 3. meritis gratia, Ioan. 3. que per Sacramenta 6. & 20. ipsa conferuntur, legiti- me exerceantur, & conferuntur, atque promoueantur in Diuino cultu.

Quid, & quotuplex est Cultus
Diuinus?

Augst.
lib. 10 de
Ciuitate

Cultus Diuinus dicitur, quem Dei Christianus tanquam præcipuè prou. 16 ac summum obsequiū debet Crea- Genes. 1. tori, ac Saluatori suo DEO. 1. Cor. 7. PT. MAX. Hominem enim ea potissi- 1. Thef. mum causa, ut Deum pure, integreque co- 5. lat, & initio conditum, & postea redem- Augst. ptum, atque ad id omnino destinatum esse lib. 1. de docet Christiana Religio. Est autem Diu- nus cultus duplex, Interior, & Exterior. na Cbri-

DE SACRA.

flama, & Interior, quo per intellectum, & affectum in nobis deo coniungimur, Fide, Spe, & Charitate, ut ante dictum est, perficitur. Ext. Matt. 7. rior, est professio quadam cultus Interior. Rom. 12. ris, quem externis quibusdam, & uisibilibus. Co. 14. huc signis, ritibusque declaramus. Psal. 11. enim, qui honorum nostrorum non eget a id. Tim. 6. quin beatus per se, totiusque perfectus, ita Matt. 7. men sicut totum ipse hominem tum corpore. Gen. 2. re, tum animo conitare uoluit, sic eundem Pro. 16. quo que totum, hoc est, secundum omnem Luc. 10. sui partem exigit, à quo sincere studio. Matt. 22. loque colatur, omnia quidem secundum in. Co. 16. teriorem, uti docuimus; corpore uero se. Psal. 83. eundem exteriorem cultum cum interiori coniunctum, quod precipue, & saluberrime fit in usu Sacramentorum.

August.

lib. 3. de

Doctrin.

Christi.

E. de C.

techi ru-

dibus.

Ambro.

lib. 4. de

Sacra.

Concil.

Florcn.

& Late-

ranen.

Quid est Sacramentum?

Est Divine, & inuisibilis gratie externum, & uisibile signum à Christo institutum, ut per id quisque dei gratiam accipiat, atque sanctificationem. Quare non quouslibet signa sunt, quae Ecclesiae Sacramenta dicuntur: sed certa, sacrosancta, & efficacia signa, Christiani ex Divina institutione Floren. & promissione commendata. Signa quae Late-dem idecirco, quoniam externa quadam specie, & similitudine id nobis referunt, &

MENTIS. 31

declaram, quod per ipsa deus no-August. biscum inuisibiliter atque spiritualiter a in psal. git. Certa uero, sacrosancta simul, & effi-37. & li. cacia signa: quoniam indubie quam gra-19. extra tiam significant, etiam continent, conse-Faultli. runtque ad nostram sanctificationem. Sa-eramenta enim, quantum in se est, (ut Cy-Serm. de prianus loquitur) sine propria esse uirtu-Coxna te non possunt, nec ullo modo Divina se ab-Domini. sentat Maieslas mysteriis, quamuis etiam Augusti. ab indignis administrantur. cōtra Do

U exempli causa, in sacramento Ba-natissas. ptisui exteriori ablutio, quae sordes corpo Tit. 3. ris purgat, efficax est symbolum interio-Rom. 6. ris ablutionis, ut pote, testimonium pra-1. Cor. 6. bene indubitatum, quod spiritui. Litera-ni-ma purificetur. Sic res alie uisibiles & exte-rnae, ut oleum, panis uinique species, quarum in Sacramentis necessarius est u-sus, apte nobis constituuntur, tum ad signi Augu- in ficandum, tum ad conferendum homini Di-Psal. 73. uinam gratiam, animeque salutem, modo ad haec non indigne accedit. Per Baptis-mum etenim regeneramur, & renouamur: Ioan. 3. per Confirmationem augemur, & robora-Tit. 3. mur: per Eucharistiam nutrimur, & resi-Acto. 1. cinur: per Pœnitentiam resitumur, & Ioan. 6. sanamur in uita spirituali: in qua per res Ioan. 103. quae iidem Sacramenta, pro sua cultusque ratione, inuamur atque prouincimur, ut suo deinde loco aperiemus.

DE SACRA.

Quibus partibus constat unum
quodque Sacramentum?

Concili.
Florenti-
num.

De his
singilla-
tim po-
stea.
Concil.
Floren-
tin. & Cō-
stantien.

Cōtē. 4.
1. Tim. 3
a Mat. 18
b Act. 2.
e Mat. 26
e Iac. 20
f 2. Tim. 6
4.
g Eph. 5.

Verbo, & Elemento. Per Verbum
hic intellige certa quedam, &
determinata uerba, in quibus ip-
sa consistit forma, quam uocant,
Sacramentorum. Per Elementum accipe
res externos, quæ uera materia sunt Sa-
cramentorum, ut aqua, oleum, panis, uinum
& eiusmodi. Iam his partibus perfectè
sumptis adiunguntur reliqua, quæ ad cu-
iusque Sacramenti tum idoneam collatio-
nem, tum dignam susceptionem spectant, ui-
delicet institutio Diuina, minister idoneus,
intentio recta in ministro, Fides in susci-
piēte, & si quæ sunt huius generis alia.

Quot sunt Sacramenta?

Septem quæ à CHRISTO per
Apostolos accepta conseruauit, ac fi-
deliter dispensauit hucusque c. n. n. 1
STI sponſa, & columna ueritatis
e Mat. 26 Ecclesia. Sunt autem hæc: Baptismus,
d Iac. 20 a Confirmatio b, Eucharistia c, Pax
e Iac. 2. mētia d, Extrema unctio e, Ordo
f 2. Tim. 6 g Matrimonium g. Nec refert sanè,
si eiusmodi uocabula in Scripturis non ex-
tent omnia, modo de re ipsa constet, ac Sa-

MENTIS.

32

eramentorum ueritas, & uirtus Diuinis August.
testimoniis approbetur. Quauquā ea, contra
quæ Vniuersalis Ecclesia ex Apostolorum Donati-
Traditione retinet, atque conseruanda sitas. Et
commendat, etiam sine Scriptura, plenam ad sanua
apud nos fidem, ut antea docuimus, habere rium.
merentur. Ac de singulorum quidem Sa-
cramentorum institutione postea suo loco.

Vis autem eorum, ut fidelissimus Scriptu-
ra inter pres Augustinus inquit, inenar. Lib. 9.
rabiliter ualet plurimum, & ideo contem- contra
pta sacrilegos facit. Impie quippe con- Faustum.
temitur sine quo non potest perfici pie- Lib. 4.
tas. Atque ut idem alibi docet: Contemptor questio.
uisibilis Sacramenti, inuisibiliter sanctifica su per Le
in nullo modo potest. nitiendum.

Quare instituta sunt Sacramenta?

Primū, ut sint presentissima re-
media contra peccatum, quod lethi-
si est anima morbus, aut pestilens.
Quam ob rem longè præstant Le- Sapient.
gis antiquæ Sacramentis, uirtute utique 16.
maiora, utilitate meliora, numero prauis- August.
ra, intellectu augustiora, obseruatione faci lib. 9.
liora, significatione præstantiora, quæ præ contra
terquam quid significat, etiam sanctifi- Faustum
cant ac saluem dant: ut è Scripturis Au- Et lib. 3.
gustinus optime deprehendit. de docet.
Secundo, ut habeamus certa, efficaciq; Christa,

DE SACRA-

signa Divinae erga nos gratiae, & voluntatis, quae dum in sensibus externos incurrunt, non solum excitant fidem in CHRISTUM, Deique miser uordum, & bonitatem, uerum etiam unifica sunt instrumenta, per quae uisum est DEO, salutem nostram officieiter operari. Ut praeclare dictum est 10. sit in omni, per se ipsum quoque Sacra- Augu. li. mentum multum ualere.

4. contra Tertio, ut extent uelut symbola, & ex- Donati- ternae notae Christianae professionis, qui- bus DEI, & Ecclesiae filii se mutuo agnos- Idem lib. scant: tum in unione, humilitate, & obedientia se fructuose exercent, & contineant, Finit. atque ita unius Religionis necessariis qua- Et c. 17. si nexibus, & faderibus inter se inuicem de uera maneat colligati. Alioquin sine Sacramen- Religio- tis nec constare, neque discerni satis potest ne, ulla Religio.

Quid uerò sentiendum est de Sacra-
mentorum ministris?

1. Cor. 4. **I**Ta plane sentiendum est de illis, tan-
quam ministris Ecclesiae, & dispensa-
toribus mysteriorum DEI, qui por-
tant uasa Domini, Tabernaculoque
2. Reg. 3. deseruiunt, & sacris ex professo pra-
Coroll. sunt. Non enim omnibus indifferenter, sed
Niceni. Sacerdotibus, & Episcopis incumbit Sa-
cra-
c. p. 14.

MENTIS. 33

eramenta conficere, dispensare uel admini-
strare.

De his ministris porro Regulam praestitit
scribit Augustinus: Non ideo ueriora, & cresco-
sanctiora sunt Sacramenta, inquit, quia non lib. 4.
per meliores ministrantur: Illa namque
per se ipsa uera, & sancta sunt, propter
uerum, & sanctum DEUM cuius sunt. Contra
Eccursus: Memento Sacramentis non teras. De
obesse nihil mores malorum hominum, quod tiliari
illa uel omnino non sint, uel minus sancta lib. 7.
sunt. Suffragatur his Ambrosii illa sententia: De Misti-
tia: Non merita personarum consideres, ter
sed officia Sacerdotum: puta in administra-
tione Sacramentorum. Nam & per indi-
gnos consuevit DEVS operari, & nihil Home. 3.
propter Sacerdotis uitam Sacramenti in i-
gratia creditur, Chrysostomo teste. Cor. 3.

Quid iudicandum de Ceremoniis,
praecipue quarum solennis est
usus in Sacramentis?

CEREMONIAE ab Ecclesia probae Matt. 5.
te, ritus quidam sunt externi, re Rom. 12.
ligiose ac decenter instituti, Pri- Esai. 1.
min ut signa, testimonia & exer Mat. 15.
cilia sint cultus interioris, quem DEVS
in primis requirit: Deinde, ut uina ex-
tent Religionis incitamenta, quibus fragili Rom. 1.
tas humana, cum adminiculis fulciatur, &

DE SACRAMENTIS

ad sacra mysteria tum capessenda, tum retinenda veluti munus deatur: Postremo, ut Leo epi. quæ ad cultum Divinum promovendum, 82. Inno. & ad disciplinam, concordiamque conferant. ad uandam publicam pertinent, bonest, ac Eugub. decenti quodam ordine, sicuti Apostolus in num. let. in Ecclesia peraguntur.

1 Co. 14. Ex però, quarum est usus in Sacramen Phil. 4. torum administratione, quasque veluti Hier. 6. per manus traditas, & commendatas no. Preu. 22 bis à Patribus accepimus, ingenti præci. Basil. de pud studio retineri, & observari debent. Spiritu Nam præterquam quod decorem ille Sa- sancto. cramentis adferunt, & reverentiam quam Tertull. dam conciliant, singulæ quoque antiquis de coronâ in commendatione nobis sunt venerande. militis. Habent præter eâ institutionem non solum August. vetustissimam, & Apostolicam, verum etiam contra mysteriorum gravitate, atque dignitate Donati. plenam, ut sanctissimi, doctissimi que Pa- tres annotarunt. De his demum, aliisque Sermo de id genus, præclare ita Damascenus: Que fassit pro Christiana Religione erroris nescia sule pit, defunctis & in tot secula servat inconcussa, minime August. uana sunt, sed utilia, vxo placita salu- lib. 2. de tique nostræ conducibilia plurimum.

Baptis. Iam de Cæremoniis, quæ Sacramentis 44. 7. omnibus adhibentur, sigillatim admonere ut longum est, ita difficile, & hinc quidem Homel. in instituto baud necessarium videtur. Quin numeros & aperte fatetur Origenes, in Ecclesia-

DE SACR. BAPT. 34

hinc huiusmodi observationibus esse non. Et Basil. nulla, quæ omnibus quidem facere necesse de Spiritu sit, rationem autem cur ita fiat, nondum in sancto, satis esse compertam.

DE BAPTISMI

SACRAMENTO.

Affr. 1.
Mar. 16.
Joan. 3.
Tit. 1.

Quid est Baptismus?

ST nouæ Legis præ Mat. 28. mum, & maxime ne. Concil. cessarium Sacramen- Latera- tum, in ablutione cor- neu Vien- poris exteriore, & le nen. & gitima uerborum eni- Mileuita- ciatione iuxta Chri- Dionis.

ST I institutionem consiliens. Nec solum de celest. adultis, sed etiam parualis necessarium hierar. est, & efficax ad salutem æternam conse. 1 san. 3. quendam. Sicut enim generatim Legislator Mat. 12. edixit: Nisi quis renatus fuerit ex a- August. qua, & Spiritu sancto, non potest in- de nupt. troire in Regnum vxi. Alibi uerò & eodem. Non est uoluntas ante Patrem, qui in pscient. coelis est, ut pereat unus de pusillis lib. 1. illis. Perirent autem non baptizati etiam August. paruali, sicut olim in Synagoga in circum- epi. 18. cisi. Iam cum sit unum Baptisma Chri- Ephe. 4.

DE SACRAMENTO

Concili. *Si fidelium hoc semel acceptum nefarium
Nutrit. est prorsus iterare.*
Heb. 6.

Quæ circa hoc Sacramentum præci-
pi sunt notanda?

E Lententum abluent, cuiusque signifi-
catio. Verbum, & effectus Baptis-
mi. Elementum est aqua simplex;
materia ad hoc necessaria, quæ na-
turæ suæ fordes omnes abluere solet. Cui
respondet significatio, quæ per aquam nobis
ostendit, Baptismi proprium esse, animam
1. Cor. 6. emundare peccatis, & hominem, uti dice-
Cōc. La- mus, iustum reddere. Verbum quo Sacra-
teramen. menti forma consistit, ex CHRISTI
& Flo- præcepto sic habet: Ego te Baptizo in
rentin, nomine Patris, & Filij, & Spiritus
sancti.

Quem fructum & effectum præstat
Baptismus?

E Vm planè, quem docente CHRIS-
TO, ac testibus Apostolis Pe-
tro, & Paulo discimus, nimirum
per Baptismum, & peccata re-
1. Cor. 6. mitti, & Spiritum dari, quo & uetus ho-
Rom. 6. Basili. in mo aboleatur; & noua fiat in CHRISTO
exhorta- creatura. Quippe susceptus ritè Baptis-
tione ad mus non hoc modo largitur, ut plene pec-

BAPTISMI. 163

cata omnia condonantur, atque tolluntur. Baptismi
sed etiam ut Baptizatus plene immoretur. Aug. ad
tur, ac nec innocens, iustus, sanctus, & Bonifa-
celle gloriæ dignus in CHRISTO efficiat. cont.
fidelatur. & iure à Paulo dictum sit omni- pelagia.
bus baptizatus: Abluti estis, sanctificati. & epist.
ti estis, iustificati estis, in nomine Do- Damasc.
mini. 1. & 2. V. CHRIS. 1. & 10. Spi. in. 4.
ritu. 1. & 1. nostri: Atque alibi testatur Tit. 3.
idem Apostolus, Baptismum esse Laua. Ephe. 5.
erum regenerationis; & Remissionis Sp. 1. Cor. 6.
ritus sancti. Lauacrum etiam aqua in uer- Rom. 6.
bouit. Et rursus ille scribit: Quicum Aclor. 2.
que in CHRISTO baptizati estis, 1. Pet. 3.
inquit, Christum induistis. Scitè Ber. Galat. 3.
nardus, ac breuiter Sacramenti huius esse
Eius præcipuos complectitur: Lauacrum
in Baptismo inquit, quia deletur. Choro. Serm. in
graphum damnationis nostræ. & gratia Carna
hoc nobis confertur, ne iam nobis concu- Domini.
piscencia noceat, si tamen à consensu absti-
neamus.

Quid à nobis requirit acceptum tanti
Sacramenti beneficium?

P Rimum à nobis summam postulat,
& assiduam animæ regularitatem ut
prædicemus, amemus, & celebre-
mus eum, qui secundum suam mi-
sericordiam saluos nos fecit per Laua

DE SACR. BAPT.

crum hoc regenerationis, & renouationis Spiritus sancti quem effudit in nos abunde per IESVM CHRISTVM Dominum nostrum: ut iustificati gratia ipsius, haeredes simus secundum spem uitae aeternae.

Deinde sic huius Sacramenti mysterium rememorandum est, ut identidem se ipsum quisque admoneat praeclare illius suae sponsionis, & Christianae professio-
nis, quam in sacro lauacro per sponsores de recte edidit. Cogitet igitur Christianus, illic se ex ira filio, & Satanae seruo, DEI filium, CHRISTIQUE membrum, & conuers. coheredem, nimirumque Templum Spiritus sancti factum esse.

Augst. Ingressus es Regenerationis Sacramentum, inquit Ambrosius: repete quid inter Rom. 1. rogatus sis, recognosce quid responderis. Gal. 4. Renunciasti Diabolo, & operibus eius, Ambros. mundo, & luxuria eius, ac uoluptatibus, de initia. Memor esto sermonis tui, & nunquam tibi dis myst. excidat tua series cautionis. Et praeclara Idem lib. Pauli baptizatos omnes adhortantis uox 1. de Sa. est: An ignoratis Fratres, quia quicunque ex amen. baptizati sumus, in CHRISTO IESV, Rom. 6. in morte ipsius baptizati sumus? Cōse Gal. 3. pulci. n. sumus illo p. Baptismum in morte: ut quomodo CHRISTVS surrexit a mortuis per gloriam Patris, ita & nos in nouitate uitae ambulemus.

DE CONFIRMATIONIS SACRAMENTO.

Quod est alterum à Baptismo Sacramentum?

CONFIRMATIO.

quae Sacramentum est nouae Legis, aequè sa- Lib. 2. cō-
croslandum, ut Augu- tra lite-
stinus inquit, ac ipse ras Peti
Baptismus: quod ba- lian.
ptizatis confertur eū Concil.

impositione manuum Episcopaliū, & sa- Aureli.
cri Chrismatis inunctione, Molden.
Florent.

Vnde nobis comprobatur hoc Sacramentum?

Testimonium habet à Diuina feri Cypria-
ptura secundum Patrum, & Ec- epi. 1. 7.
clesia concordem sententiam, at- 1. h. 1. Au-
que in interpretationem. Huc enim gust. lib.
speilat, quod Lucas Euangelista semel at- 2. contra
que iterum scribit de Apostolis, qui super Donatist.
baptizatos manus imposuerunt: hoc signo Actor 8.
utentes uisibili Diuinitusque instituto, per & 19.
quod CHRISTO iam initiatis noua, &
amplior Spiritus sancti gratia conferre-

DE SACRAMENTO

tur. Quare cum Apostoli manus illis imposuissent, acceperunt, ut Lucas de iisdem baptizatis refert, Spiritum sanctum, cum acceptione scilicet, ac exuberantia quadam Hieroglyphica gratia spiritualis. Nunc uero, ubi Apostolorum Lucorum uicem Episcopi gerunt, et locum testamenti, non fraudat D. N. S. Ecclesiam suam sermo. hac tam salutari gratia, sed per eosdem de unctio Episcopos in hoc Sacramento efficaciter ne Christi operatur, ut adfit, Cypriano teste, et uenerabilis. ritus signo, et Spiritus Sacramento. At Urban. que huc perinet uetus Ecclesie Canon: Pont. et Omnes fideles per manus impositionem Episcoporum spiritum sanctum post Baptismum accipere debent, ut pleni Christiani inueniantur, quia cum Spiritus sanctus sub Ale. Aus infunditur, cor fidele ad prudentiam xandro et constantiam dilatatur, Senuro.

Quae necessaria sunt ad conficiendum hoc Sacramentum?

Cyprian. de ablatione peccati.

Basil. de

Spiritu

et balsamo

in ista est, quae ab Episcopo con-

fecrata sacri

Fabii ob-

obtinuit, et in hoc Sacramento fronti so-

te annos lenni ritu illinitur. Forma uerborum hae

1290. praescripta est. Configno te signo Cru-

TRia praecipue ad hoc requiruntur: Sacramenti propria materia, certa uerborum forma, et minister idoneus. Materia ex oleo Spiritu et balsamo in ista est, quae ab Episcopo confecrata sacri Christiani nomen iam olim Fabii obtinuit, et in hoc Sacramento fronti so-

CONFIRMAT. 37

cis, et confirmo te Chrismate salutis, In nomine Patris & Filij & Spiritus sancti. Minister Sacramenti huius solus Acto. 3. est Episcopus, ut Apostolorum excommunicatum Concilium forma, et traditio retineatur. Qua Floren. de re iam olim ita sancitum accepimus: Ma. Vorma- nus impositionis Sacramentum magna ueneratione tenendum est, quod ab aliis per. Euseb. sui non potest, nisi a summi Sacerdotibus: Pont. et nec tempore Apostolorum ab aliis, quam Mar. sub ab ipsis Apostolis legitur, et scitur esse Dioclet. peractum. Acto. 8.

Cur autem baptizati, sacro Chrismate unguuntur?

Basil. de Spiritu

Quia per Spiritum sanctum a sancto. Apostoli ita nobis tradiderunt, a Epi. 4. sicuti Clemens a et Dionysius b De Ecclesia b, Petri Paulique Apostoli. hie. stolorum discipuli probant. Tradiderunt uero. autem illi, quod a Domino ipso utique ecce In Epist. perant, de Chrismate conficiendo, ut gra. ad oriet. nis est testis Fabianus, idem et Cyprianus Episcopus et Martyr, et Pontifex Ecclesiae. Sa. pos. cro sancte etiam Synodi praecipuum de Synod. hoc tale extat: Oportet baptizatos post Laodiceis Baptismum sacratissimum Chrismate perci. Lib. 1. E. pere, et celestis Regni participes fieri, pist. 12. Rationem Cyprianus reddit hanc, ut acce. Et de uncto Chrismate, id est, unctioe Christianus dione

DE SACRAMENTO

*Christus esse unicus dei, & habere in se omni-
tem. Atqui unguentum hoc visibile, quo
Lib. 14. Ecclesia baptizatos ungit, ut Augustinus
de Trinitate docet, significat inuisibilem gratia donum,
tate. Et quo Spiritus sanctus CHRISTVM in
in sententia promissis, qui est à Christianitate nomen suum
trahit, ac deinde Christianos omnes inter-
ferri. nam unctione inbuit atque, confirmat. Unde
Lib. de pulchritudine Tertullianus, uelut ad oei natu-
ræ ueram alludens, ita de hoc Sacramento scri-
psit: Caro ungitur, ut anima consecratur.
ne. Caro signatur, ut et anima muniat. Ca-
ro manuum impositione adumbratur, ut a-
nima Spiritu illuminetur.*

Quis Sacramenti huius est usus
& fructus?

*Ioh. 1. IN Baptismo regeneramur ad uitam:
Melchias. post Baptismum autem in hoc Sacra-
mento confirmamur ad pugnam: in Ba-
des ad baptismum abluimur, hoc uero post Ba-
Hippolytus baptismum roboramur, ut regeneratis cu-
Episcopo stas, et consolator, et tutor ad sit Spiritus
sanctus. Hæc summus et Pontificis, et Mar-
Epist. 4. tyris Melchias est doctrina, nec dissen-
Vixit Ait ab eo, quod Clemens testatur, se ab A-
postolo. postea ipsi accepisse. Cum regeneratus,
rum tem inquit, quis fuerit per aquam, postmo-
pore, dum septiformis Spiritus gratia ab Epi-*

CONFIRMAT. 33

*scopo confirmetur, quia aliter perfectus
Christianus esse nequaquam poterit. Dionys.
Prodest igitur hoc Sacramentum miri de eccle-
siae, ut qui fidei mysteriis initiati sunt, fi-
ent geniti modo infantes, et adhuc imbe- Pet. 2.
cilles, in CHRISTO adolescant, atque
corroborentur. Hos cen Christianæ mili-
tie tyrones Episcopus adiuuet in unctio-
ne, ut aduersus tot hostes, et quotidiana Psal. 50.
pericula Spiritu principali confirmen-
tur; consignat illis Cruce frontem, que Augusti.
pudori est sedes, ut constanter, et intre in Ps. 30
pide nomen Domini confitentur: impin- Mat. 10.
git et alepam, ut Christianam militiam 1. Pet. 2.
multa patientia exercendam, et ornari Luc. 21.
dam esse sibi per petua memoria retineant.*

DE EVCHARI- STIÆ SACRA- MENTO.

Quid significat nomen Eucharistiæ?

*VMMVM illud, et
longè sacratissimū Sa-
cramentum, quo nihil vide Al
habet Ecclesia dignius gerū de
admirabilius, effica hoc Sa-
cramentum, saluberrime, hoc crāmēto
uno nomine designa. scribētē.*

D 2

DE SACRAMENTO

Origen. tur. Et recte quidem Eucharistia, tantum contra quam bona gratia seu gratiarum actio dicatur. Ita est, quia præcipuum, & maximum. Et Aug. de i. donum, ipsamque omnis gratie fontem, contra tem, & authorem continet summamque aduersa, non bonorum adiuuet, pro quibus accipimus. Legimus & pte, gratiarum actionem, eundem, & gloriæ. Præph. riam summam. Deo summo debemus. Labia. i. Mante enim beneficium optare non potuiss. i. Tim. 3. semus, quam quod CHRISTVS IN Ioan. 6. SVS Dominus noster de Virgine natus, Ciril. lib. Cruci affixus, & in gloriam assumptus, se 10. in nobis totum ita largiatur, ut etiam nunc Ioan. Et corpus, sanguinemque suum uerè sumamus. Hilar. de mus, illique per hoc Diuinum sacramentum Trinita, cum prorsus incorporemur. lib. 8.

Quæ in hoc Sacramento præcipue continentur?

Mat. 26.

Luc. 22.

Ambros.

Lib. 4.

de Sacra-

mentis.

Damasc.

oculis nostris apparet, species sunt uisibi-

in 4.

Mat. 26.

sub speciebus islem Fides nostra non ra-

August.

tia, comprehendit, id uerum Corpus &

Tracta-

Sanguis est CHRISTI Saluatoris.

in Ioan.

Ceterum quod participatione Sacramen-

ti 26.

TRia continet Eucharistia: species uisibiles, ueritatem Corporis, & Sanguinis Domini, & spirituales gratie uirtutem. Quod enim Damasc. oculis nostris apparet, species sunt uisibiles in 4. loc, panis uidelicet, & uini. Quod autem Mat. 26. sub speciebus islem Fides nostra non ra- August. tia, comprehendit, id uerum Corpus & Tracta- Sanguis est CHRISTI Saluatoris. in Ioan. Ceterum quod participatione Sacramen- ti 26. ti huius consequimur, eximit quædam est

EVCHARISTIÆ. 39

Spiritus sancti gratia, fructus nimirum, & effectus, uti ostendimus, futurum Eucharistia.

Quæ sunt præcipua de hoc Sacramento capita scitu necessaria?

EA quinque positionum sese offerunt: primam de ueritate Eucharistia, alteram de panis, & uini transsubstantiatione, tertiam de adoratione eius, quartam de eiusdem oblatione, & Sacrificio, postremam de sumptione ipsius sub altera, uel utraque specie.

De his enim præcipue hæc quidem tempe Ioan. 6. fate scire, magnum est operæ precium. & ibid. Cyrillus.

Quid igitur de ueritate Eucharistia sentiendum?

Concili.

Ephesti-

num.

ID planè, ut cum tota Ecclesia contra Lateranenses Capharmites certo credamus, nens. sub speciebus panis, & uini ueram Constantinensi Eucharistia carnem, ac uerum ille. ram eius sanguinem in Eucharistia exhibere Luca. 22. ri, ministerio quidem Sacerdotis, uirtute Psalmo autem, ac potentia Domini nostri. I. E. SV. 48. CUIUS, apud quem impossibile Ambros. non est omne uerbum. Ipse dixit, & in Libro 4. ita sunt, ipse mandauit & creata sunt. de Sacra Dixit autem in eadem illa prædic. quam pament.

DE SACRAMENTO

Mat. 26. teretur, insinuat, cum panem primum, & Mar. 14. deinde calicem suis manibus apprehendit. Insinuat. A se, cumque de huius Sacramenti tum insinuat. I. Institutione, tum ueritate certos omnes reddere. Ii. ut uellet, dixit inquam planissime. Hoc est. 3. Et est Corpus meum. Dixit, Hic est Sanguis meus. De qua institutione dixit, & Ioan. 6. intra. Caro mea uerè est cibus, & Sanguis meus uerè est potus. Dixit: Ego lar. 2. de sum panis uiuus, qui de coelo descendit. Trinita. di. Si quis manducauerit ex hoc pane, uiuat in eternum: & panis, quem ego dabo, caro mea est pro mundi uita.

Mar. 1. Nec obscura sunt alia tum Euangelista. Lucæ 22. rum, tum Apostoli Pauli testimonia, que 2. Corin. nobis hanc fidem luce clarius adstruunt, in 10. et 11. Eucharistia CHRISTVM totum, secundum Diuinam, humanamque naturam existeret, & nobiscum manere usque ad sacra- Mat. 26. culi consummationem.

Quid autem uerba efficiunt consecra-
ria, quibus panis, & uinum à
Ambros. Sacerdote nec CHRISTI
lib. 4. de consecrantur?

De certò efficiunt, ut omnipoten-
tis. Theoph. ti CHRISTI uirtute, per uer-
ph. in 26. ba illas operante, panis quidem in
Mat. Corpus, uinum autem in Sanguis-
2. syno- dus. Venem Domini subibo, & supernaturaliter.

EUCCHARISTIE. 40

transmutetur. Hæc uerè stupenda trans. mutatio non immerito Transubstantiatio Vercell. tum à Synodis, tum à Patribus appellata. Latere est, quod panis, ubique substantia in Cor. non. & pur Sanguinemque CHRISTI conuer. Florent. tatur, siue, ut Irenæus ait, a, transmutetur, a Lib. 4. tur, Sicut ualuit tantum sermo Elias, ut ignem de coelo deosceret, non ualebit CHRISTI sermo sic enim colligit Ambrosius: ut species maneat elementorum, At- qui CHRISTI sermone nihil aperius, Mat. 28. quoniam ait, Hoc est Corpus meum: Hic Mar. 14. est Sanguis meus: ne quis animo putet, & ibide post consecrationem esse panem, & uinum Theopoli in Eucharistia. la.

Est ne uenerandum nobis, adorandumque hoc Sacramentum?

EST maxime, sic postulante à no. August. his officio Religiosis, ut quem adest in Ps. 93. se in Eucharistia credimus, cultu Mat. 4. quoque debito prosequantur crea- Apo. 14. turæ Creatorem, serui Dominum atque Psal. 94. Redemptorem Opt. Max. De quo Scri. Psal. 71. pura ipsa pronunciat: Adorent eum & 21. omnes Angeli eius. Et rursus: Adora- Matt. 2. bunt eum omnes Reges terre, omnes Ioan. 9. Gentes seruiant ei. Laudantur ergo Ma. Mat. 14. & similes, que nonnulli apud Euangelistas, & 28. quod CHRISTO adhuc in carne mortali Luc. ult.

DE SACRAMENTO

*Ambros. honores Divinos exhibuerint, coram eo
in oratio praecedentes, cumque adorantes. Atqui no-
ne ante bis idem nunc est CHRISTVS in Eu-
milian. charissimum mortalis, sed immortalis, om-
Psal. 24. ni gloria, et virtute prorsus admirabilis.
Basilin. Quem fidem religioso corporis antequam
dialogo cultu iure testamur, dum nostrae humilita-
de digni, tis, et debita gratitudinis officium coram
Sacerd. tremenda illa, semperque reuerenda vultu
Greg. 4. Maestate exhibemus.*

Dialogo.

4414.

Иоан. 6.

 r.Cs.10.

11.

August.

chi 1.10

epi. 120.
da Cívica

Vol. 111

Der Ab.

17. 0000

tra Fall-

Plūli. 20.

Et ferim.

22. de

нерв. А-

craft

1994. *Cin. H.*

Cap. 10.
E. 10. 10.

Exp. 2. 66

5. Aug. 3

orations

Quid porrò de Altaris Sacrificio cre-
dendum est?

dendum est?

I De procul dubio, institutionem esse Eucharistiam non in eum usum et ritum, ut dicitur Christianis uelut alimentum salutare sumatur: unde cibus, potus, uinus et uita panis dicitur: sed etiam ut in eorum summum, & proprium noui Testamenti sacrificium offeratur: ut hinc tam olim nomen accepit hostiæ, Sacrificii, uitimæ, oblationis, holocausti. Offeritur autem in iugem passionis dominicæ memoriam, & gratiarum actionem, atque ut credentibus proficit ad huius, & futuræ uitæ mala depellendæ, bonæque impetrandæ: neque solum uiuis, sed etiam defunctis proficit in remissionem peccatorum, sicut et scriptura Divina, & traditio Apostolica grauißimi Patres asseuerant.

Il primo errore, naturalmente, è quello di pensare che la crisi sia un fatto esterno, un dato di fatto, e non un fatto di cultura.

Christi non enim apud eum, ne d

I Corinthus uelut alimentum salutare
Comitatus. 1. 1.

Sumatur: unde cibus, potus, vinus et u

et panis dicitur: sed etiam ut loquimur

nummum, & proprium nōni Testamenti sa

crificium offeratur; ut hinc iam olim no-

men accepit hostiæ, Sacrificii, victimæ,

oblationis, holocausti. Offertur autem in

urgem passionis dominice memoriam ed

eratiurum attentionem, atque ut credentibus

profit ad huius est futurum, ut a malo de

...nederlande haueva inuente in de ...

... etiam, ut si quis impetret illud : neque

et illis, si etiam defunctis profit in re-

dissonantem peccatorum, sicut e scriptura

Нэс

EVCHARISTIAE. 1041

Hoc est denique illud in *Sacrificium* de *Cbrist*o
quod aliquando oblatum tri. *Daniel* testa- so. et *Am*
tur. ad hoc spectat *Sacerdotium* secundum *br*ys. in
ordinem *Melchisedech*, quod etiam *David* praed. *He*
in *CHRI*STO futurum praedicat: hoc or. in *Da*
oblatio mundi, quae *Iudaeis* legis *Sacrifi.* max. in *q.*
eis quamplurimas vias succedens, apud *Ididors*
Gentes in omni loco id est, tuis orbo terra de *Diul*
rum, ad celebrandum. *ps* *et* *Redem.* officii.
prioris nostri nomen offertur atque *sacrifi.* *Dani.* *et*
catur, ut apud *Milachian* legitur: Hae *Nun.* *et*
est *Missa* oblatio, *Sacrificium*, *Liturgia*, *Gen.* *et*
est testimonium omni exceptione maius *Heb.* *et*
praebent *Canones* *Apostolorum*, *Sancta* *Pla* *et*
Synodi, *in* *magis* *confessio*, *et* *us* per *Sic* *Mala*
pennus totius *Ecclesiae* *Gracie*, *et* *Latini* *et*
na, *Orientalis*, *et* *Occidentalis*. *ter* *et*

Quod Missæ Sacrificium, si rem omnem tur. Mar
aque perpendimus, est reuera a Dominica curis, Ire
passionis, & illius crucienti Sacrificii, quod tial Orig
in cruce pro nobis est oblatum, sancta que. Auguſt.
dam, & uina re-presentationis, atque simul Eufeb.
incruenta, & efficaæ oblatio. Hoc quaſi Miſſæ no
primū, ut memoria, fides, & gratitudo me legis
moſtra in Redemptorem ipſam uiuida ex. apud Cle
tiatur, & confirmetur que ſecundum illud, uentem.
Hoc facite in mei commemorationē, Ignat. A.
Quorum uerborum Eccleſia tam ſedula in lexan. 1.
ter preſes fuit, ut omnem inuenerit huius Sa a Can. 3.
crificii externum ornatum, neſtes ſacr. as, & 8.
uſaſ, ritus, actionēſque omniſis ita ſuſtineat. b Nieuu

D 5

DE SACRAMENTO

rit, ut ob oculos circumstantium nihil aliud
quam commemoratio illa sancta obuerse-
tur.

Damas. Hinc fit etiam, ut oblationis **CHRIS-
TI** in cruce facta, & Redemptionis
Diony. fructus nobis, atque credentibus itidem om-
nibus, eod. modis tam defunctis, quam uiuis applice-
bier. Epitur. Quare **Cyprianus** hoc Sacramentum
ph. cōtra ad sanandas infirmitates, & purgandas
Acrium iniquitates tum medicamentum, tum holo-
Serm. de causum esse testatur. **Martialis** uero, **Apo-**
Corna. soli **Petri** discipulus, ita scribit: Quod Iu-
Ad Bur dei per inuidiam immolauerunt, putan-
de gal. tes se nomen eius à terra abolere, id causa
salutis nostrae in ara sanctificata propont
mus, scientes hoc solo remedio nobis uitam
Vide Io. praestandam, & mortem effugiendam.
commu. Omitimus inter in eiusdem fidei, ac senten-
Hofmci- tiae testes **Patres** alios, ut instituta nobis
steri. breuitas retineatur.

Concil. Ex quibus liquet, constat, **CHRISTVM**
Ephesim. dici, & esse nobis Sacrificium duplici mo-
August. do, cruento uidelicet, ac in cruento. Nam
contra in cruce cruentum ille Sacrificium pro no-
Fau. stit. bis obtulit sese, ut typo Paschalis agni, qui
lib. 20. apud **Iudeos** immolabatur, uerus ipse &
Ephes. gmus sine macula, id est figura ueritat, re-
Heb. 10. sponderet. In cena uero sicut & in altari,
Exo. 12. modo, cultique in cruento, quemadmodum,
Gen. 14. & **Cyrillus** uocat, idem offerri uoluit, ut
Heb. 7. oblatio **Melebis sedech,** quae sub specie panis

EVCHARISTIAE 4:

uiniq. celebrabatur, consummationem
suam acciperet, maneretque uerus **Sacer-**
dos secundum ordinem **Melebis sedech,**
eiusque sacerdotium esset in aeternum, nul-
lo unquam alio succedente. Illic **seucl,** & **Heb.** 9.
uno duntaxat in loco **Iudaeae,** peregit. **Sa- Ambros.**
crificium, de quo **Paulus** **Hebr.** 9. differt: in eandē
hic uero se putat, & omni in loco, seu per e. 9. et 10
omnem passim Ecclesiam sacrificatur, ut ad **Hebr.**
Malachias **Propheta** confirmat: Illic in **Malac.** 1.
mortem offertur, hic in mortis illius iugem **Heb.** 10.
recognitionem, & salutiferam eius, quae & ibidē.
inde uelut à capite ad membra dimanat, **Christi.**
participationem. **Photius.**
Occumē.

Est ne sub altera tantum, panis scili-
cet, an uero sub utraque panis,
ac uini specie, sumenda
Eucharistia?

Gelasius
de Cōse.
dist. 2. c.

D E Sacerdotibus quidem seu **Sa- Comperi**
crificantiis constat, ambas **Sa- mus.** & 6
eramenti species illis esse sumen. Relatum
das sine quibus neque ritō conse. Hinc to-
erare, neque offerre possent unquam **Euc-** ries in
charistiam. Cuius rei causam ex **Sacri-** Concil. fit
tio ipso pendentem reddere, hic iam neces. mēto de
se non est. De aliis uero fidelibus non sacri cōmunio
ficantibus illud fatendum est, nunc uiam ne laica
tantum, nunc utranque speciem aliquando seu pere
en dispensatam fuisse in Ecclesia: sicut, & gri-

DE SACRAMENTO

Ioan. 6. Scriptura, ubi de hoc Sacramento disse-
1 Co. 10. rit, modò panis, & calicis, modò panis so-
11. lus meruit. Neque uerò CHRIS-
12. TOS. nobis hic exemplum deest, qui in Emmaus
13. & 20. cum duobus discipulis agens, sub una so-
14. luc. 24. lum specie porrexit illis Eucharistiam, ac
et ibidem postea statim illone sese subduxit, sicut E-
Theoph. uangelicum hunc locum Patres interpre-
Beda. tantur. Proinde dandū non sunt, siue
Christi. qui nunc unica contenti specie, ab usu ca-
in Math. licis abstinent, & multis ab hinc seculis
15. & Aug. prius abstinuisse leguntur, siue qui olim
libr. 2. de ciu ita probaret Ecclesia, utraque spe-
consensu ciem in usu publico habuere.
Enang. At magister rerum usus paulatim do-
Euseb. lib. euit, matore cum populi commoditate, ac
6. Ece. bi minore periculo, multisque de causis frugi-
16. flo. & Cy serò fieri posse, si amisso calicis usu, al-
pri. ser. 7. terius tantum speciei communio retinere-
de lapsis tur.

Atque ita faciendum iamdū decreuit
Ecclesia, non discedens quidem à Sponsi
1 Tim. 3. sui instituto præceptione (columna enim
Cypric. & firmamentum ueritatis est, & myste-
de simpliorum 11. 1 fida dispensatrix) sed po-
cit. prætestatem à Sponso acceptam in dispensa-
laturum dis mysteris ad acificationem, commu-
nibus fidelium utilitatem conuertens,
prout temporum hominumque conditio po-
stulare uidetur.

Quod ut rectius etiam intelligatur, E-

EVCHARISTIE. 43

uangelii ceris, nobis uerba declarant, Mat. 26.
CHRISTVM in cena cum illis egisse, Mar. 14.
quibus potestatem fecit non sumenda mo- Luc. 12.
do, sed etiam consecranda offerendæque
Eucharistia, imò & ordinandæ, & ad-
ministrandæ totius Ecclesia. Horum Acto. 20.
iudicio, prudentis, & auctoritati reli- 1. Pet. 5.
quit, ciem de aliis plerisque ad rem Chri- Luc. 10.
stianam spectantibus, tam de modò ordi- Ephe. 4.
næque dispensanda fidelibus Eucharistia,
ius in posteram constituendi, atque pro 1 Cor. 11
ratione temporum ritè disponendi. Id pro Ad inquit
bat etiam ex Paulo Augustinus, & mul- siones
tis Apostolorum institutis eninci facile lanuarii.
potest.

Nec est cur Plebei iniuria irrogari Mat. 18
nila putetur, si ut in plerisque itidem Ioan. 20.
aliis, hac in parte non æquantur sacer- 1. Tim. 3
dotibus. Nam in confesso est, CHRIS- & 4.
TVM non esse dissectum in partes duos Tit. 1.
secundum duo Sacramenti huius signa, sed Cyrill. in
tam sub una quam sub utraque specie, Epist. ad
imò sub unius etiam hostia consecrata Calosyr
particula CHRIS- TVM totum exhibe- um. Et de
vi atque sumi, uidelicet secundum car- Còs dist.
nem, animam, sanguinem, Diuinitatem. 2. c. Qui
Vbi autem CHRIS- TUS totus sumi mandu-
atur, illic deesse non potest integer quoque cat. & c.
fructus & gratia tanti Sacramenti. Singuli.
Quapropter nulla hic Laici utilitate frau-
dantur, siue rem ipsam in Sacramento

DE SACRAMENTO

contentam, CHRISTAM scilicet
DEVM, & hominem species, siue fru-
ctum, & gratiam, quæ Eucharistiam su-
mentibus ad animarum salutem donatur,
quætas: sed tantum hi sub altera acci-
piunt, quantum alii sub utraque, si lice-
ret, specie essent percipiendi.

Augu. ad Quæ de re vel ambigendi, vel disceptan-
Iannar. di amplius nullus iam relictus est locus, po-
Ioh. 14. Nequaquam Spiritus sanctus, qui iuxta pro-
G. 16. missionem CHRISTI docet, ac regit
Luc. 22. Ecclesiam, certam nobis, & explicatam
Synod. sententiam edidit, editamque confirmavit
Basiliæ. Sacrosanctæ Synodi non violanda auctori-
tate. Eius sententiæ uerba si quis requi-
rit, breuiter sic habent.

FIDELES Laici, siue Clerici com-
municantes, & non conscientibus, non a-
stringuntur ex præcepto Domini ad su-
scipiendum sub utraque specie, panis scilicet,
& uini sacrum Eucharistiæ Sacra-
mentum. Sed Ecclesia, quæ regitur Spi-

Ioh. 14. ritu ueritatis secum mouente in æternum,
16. et 17. & cum qua CHRISTVS manet usque
2. Tim. 4. ad consummationem sæculi (sicut ait Diui
Mat. 28. na scriptura) ordinare habet quomodo ip-
sis non conscientibus ministretur, prout
Concili. pro reuerentia ipsius Sacramenti, & salu-
Constant. te fidelium uidetur expedire &c.

sessione. Ac rursus in alia Synodo: CVM hu-
13. iusmodi consuetudo communicandi laicis

EVCHARISTIÆ 44

populum sub una specie) ab Ecclesia, &
sanctis Patribus rationabiliter introdu-
cta, & diutissime obseruata sit, habenda
est pro Lege, quam non licet reprobare
aut sine Ecclesiæ auctoritate pro libito
mutare.

Hæc sacrosanctarum Synodorum de-
cretum est, ac sanctio non leuiter promul-
gata, quam Christianus etiam orbis agno-
scit, recipit, ac retinet magno consensu po-
pulorum: iamque tot sæculis in usu habet,
ut eiusmodi Communionis initium nequeat
commutari. Quare mirum est adhuc re-
periri, qui privata pietatis specie da-
Augu. 60. ti, aliter statuant, & hac in parte cum tra Cre-
dente Ecclesiæ contemptoribus aduersus scō lib. 2
uenerandam totius Ecclesiæ auctoritatem, Tit. 3.
conspirent. His uerendum est sanè, ne Matt. 18
dum externa Sacramenti signa tantope-
re urgent, fructum ipsum internum,
adeoque CHRISTVM totum amittant.
Quandoquidem neque Fides, neque Sa- Aug. lib.
cramenta ulla profunt, nisi persistentibus 2. cō. lite
in Ecclesiæ unitate: Cuius quidem unitas Peti-
tis maximum est Symbolum Eucharisti-
liani. Et
ita, nullum idcirco fructum præbens lib. 2. de
Hæreticis, atque Schismaticis, quod hanc Unitate
seindant unitatem. Dei.

Quem fructum exhibet ritè sum-
pta Eucharistia?

DE SACRAMENTO

Purimum sanè maximèque præbet, Hoc enim sacrum est conuiuium, in quo CHRISTVS sumitur, recolitur memoria Passionis eius, mens impletur gratia, & futura gloriæ nobis pignus datur: ut præclarè horum fructuum sensu, experientiaque et ibidem excitata decantat Ecclesia. *Nic est Pa- Theopbi- nis, qui de celo descendit, & dat uitam lac, ac Cy mundo, nostròsq;ue animos in uita spiri- rull. Item tuali sustentat, atque confirmat. Hæc sa- Orige. in era synaxis, sive communiõ, quæ fideles cap. 26. tanquàm eiusdem corporis membra inter Mat. se iungi, de sanctiorum, piorumque om- 1. Co. 10. nium meritis associari, significat atque Hilar. li. præstat: Tum quod augustius est, eos- 8. de Tri dem capiti suo CHRISTO archipime- nie. Chri- mite, ut in eo illi maneant, & ipse in il- so. bom. 9. lis, atque ita uitam æternam consequan- & 10. ad tur. Hoc est uitacium nostræ peregrini- populi. nationis, quod in huius uitæ deserto, ut- Ioan. 6. litiaque uersantibus, & hinc ad celestem Augu. Hierusidem contendentibus, ueluti Man- lib. 2. de na Parvulus datum, adfert consolatio- uisit. in- nem, adlectionem, uirtutem, & gra- firmorū. tiam longè efficacissimam. Hoc est cor- Exo. 16. pus CRISTI (ut egregiè docet Dent. 3. Bernardus) agris medicina, peregrinam Sapi. 6. tibus uia: quid debiles confortat, ualen- tes delectat, languorem sanat: per hoc bom. mansuetior ad correptionem, patientior*

EVCHARISTIAE. 45

tior ad laborem, ardentior ad amorem, sagacior ad cautelam, ad obedientiam promptior, ad gratiarum actionem deuotior.

Quenam ad Eucharistiam dignè sumendam eiusque fructus consequendos requiruntur?

Expedita est Apostoli responsio: 1. Co. 11. Probet seipsam homo, & sic de pane illo edat: quemadmodum, & Augustinus dixit: In CHR. Serm. de s. ti- tor pore uita nostra consistit: mutet aduentu ergo uitam qui uult accipere uitam. Domini.

Hæc autem probatio sui, & uitæ mutatio in quatuor potissimum rebus uersatur, ut ad sit fides, penitentia, mentis attentio, & Christi hominis habitus decens. Fides hoc postulat, ne de his 1. Tim 3 que diximus, aliisque similibus ad hoc Orig. lib. mysterium pertinentibus quidquam dubi- 1. periar- tes. Id fiet, si simpliciter quidem in fide cho. Chry atque sententia Ecclesiæ, ut est sanè ne- 16. bom. 3. cessarium, per omnia acquiescas. Pœ. in Matt. nientia, de quamox plura dicemus, præ- Et Aug. eorum dejectionem, & explicatam in Ioan. coram Sacerdote confessionem, impetra- Euang. tamque absolutionem exigit. Animus de- tra. 26 inde præleus accedat necesse est, qui sese et in Psa. per meditationes, & orationes piæ ad 78.

DE SACRAMENTO

Ambro. hoc tantum Sacramentum conuertat. De-
in orationem Christiani decem habitus, & compe-
ne ante sitio postulat, ad sacra. am Synaxim neu-
Missam. nem, nisi ieiunium, modestum, humilem,
Angu. ad supplicem, minimeque fordidum, accede-
lauiar. re oportere. Qui uero sacra. am Euchar-
et Serm. Nam indigis sumunt, non uitam sed in-
de aduen dicium sibi sumunt, & rei sint Cor po-
tu Domi ris, & Sanguinem Domini, Apostolo
ni. teste.

1. Co. 11.

DE POENITEN TIÆ SACRA- MENTO.

Quid est Poenitentiae Sacra-
mentum?

S. T. in quo Sacer-
dotalis absolutio à pec-
catis, quæ detectatus,
riteque confessus quis
fuerit, impetratur.
Quam absoluendi po-
testatem ut in Ecclē-

sia certam habemus, diuina promissio
Sacerdotibus facta hæc fuit: Accipite
Ioan. 10. Spiritum sanctum, Quorum remiseri-
tis peccata remittuntur eis, & quo-
rum retinueritis, retenta sunt, Rursus

POENITENTIAE. 46

uero, Amen dico uobis, inquit Dominus, Matt. 18
Quæcunque alligaueritis super ter-
ram, erunt ligata & in cælo: Et quæ-
cunque solueritis super terram, erunt
soluta & in cælo. Ex quibus uerissi-
mum cernitur, quod Chrysostomus palam
affirmat: Nostris Sacerdotibus non corpo-
ris lepra, uerum animæ sordes non dico
purgatas probare, sed purgare prorsus Chrys.
cessum est. Et Augustinus eadem ra. de sacer-
tione concludit: Quia facit Ecclesia, in-
dotioli. 3
quens, cui dictum est, Quæ solueritis, Augu. de
soluta erunt & nisi quod ait Dominus ad discipulis
seipulos: Solute illam, & finite abire. Domini.
Ioan. 11.

Cur opus est Poenitentiae Sa-
cramento?

Ambro.

VT homo post Baptismum rela-
psus, & inimicus dei, Poenitentia
lius, Deo reconcilietur, & re-1. & 2.
missione peccatorum accepta, Tertull.
per hoc Sacramentum resurgat, & reui. Hiero. su-
uisceat ad uitam spirituales. Unde Pa- per Da-
tres poenitentiam non temere secundam ueniam,
post naufragium Tabulam uocant, qua August.
scilicet ex uortice mortalis peccati, tan- de uera
quam è naufragio subuehi, & in gratiam et sal. po-
amiciamque dei transferri unusquisque uenit.
que possit, quantumlibet multis, magnisque Ezech.
et in finibus sit prægriatus. 18. et 33

DE SACRAMENTO

Quando hoc Sacramentum ritè accipitur, & efficaciter operatur?

Concil. Florent. Auguſt. hom. 50. lib. 50. hom. 29. lum. Psal. 50. Añ. 19. Iacob. 1. suos. Beda. Matt. 3. Luc. 3.
Cum is, qui remissionem peccatorum implorat, tres illos partes seu actiones adhibet, Contritionem videlicet, Confessionem, & Satisfactionem. quæ totam hominis ad Deum conversionem, & renovationem complerunt. De quibus ita Chrysostomus: Perfecta pœnitentia cogit peccatorem omnem ad populum liberaliter ferre: in corde eius contritio, in ore confessio, in opere tota humilitas. Hanc esse frugiferam pœnitentiam Chrysostomus asserit, ut quibus modis Deum offendimus, offendimus autem corde, ore, ac opere, iisdem reconciliamur Deo, corde quidem per Contritionem, ore per Confessionem, ac opere per Satisfactionem.
Psal. 50. Ad Contritionem pertinet illud, Sacrificium Deo Spiritus contribulatus: corde contritum, & humiliatum. Psal. 51. non despicies. Confessionem hic uerbis Lucas indicat: Multi credentium, inquit, ueniebant constituentem, & annuntiantes illi. Iacob. 1. suos. Et Iacobus Apostolus docet: Confessionem ibidem. temini alterutrum peccata uestra. Ad satisfactionem porro spectant digni poenitentiae fructus, quos Ioannes Baptista posulat, inter quos & Eleemosynæ. De his

POENITENTIE. 47

ait Daniel Propheta: Peccata tua, inquit, Dan. 4. Eleemosynis redime, & iniquitates tuas Ambrosii misericordis pauperum. Grande scelus ad uirg. Etandem habet necessariam satisfactio-lapsam. nem, ait Ambrosius.

Quid est Contritio?

August.

Et animi dolor, & quæ de peccato de Spiritu concipitur desolatio, cum pro eo & anposito uite in melius commutatio, & de olea coniuncta. Hæc contritio præparatur, si quis peccatorum suorum fœditate delectatur, magnitudinem, ac multitudinem sedulo Chrysostomus, turpi de summa bonitate offensa, de Psal. 50. ubi gratia, ceterisque donis amissis solli Et de concitè cogiter: si mortis incerto includabimur. cor. lem necessitatem. futuri iudicii seueritatem. Basilem, ac paratas etiam peccatoribus parati in psal. 33. nos sempiternas expendat, atque pertimefeat. Huc pertinet illud Ezechie: Recogi Hebr. 9. tato tibi omnes annos meos in amaritudine Soph. 1. anime meæ. Et illud Davidis, Iniquitatem meam ego cognosco, et peccatum meum contra me est semper. Idemque alibi, Elsa 18. A iudiciis tuis timui, Quia, & manifesta Psal. 50. ubi uox est ad peccatorem: Charitatem suam primam reliquisti: memor es ita. Apoc. 2. que unde excideris: & age pœnitentiam, Luc. 12. Sed & Christus in Euangelio, Time te inquit, qui postquam occiderit, habet

DE SACRAMENTO

De hac potestate mittere in gehennam, ita dicit Chrys. nobis, bene timeat. Iam vero contritionis boni. 42. hic dolor ita demum ad remissionem peccati in Matt. coram nos praeparat, si cum fiducia dicitur Psal. 31. ne misericordia, notoque praestandi est. Ambro. quae ad sacramentum hoc spectant, contra lib. 1. de iungatur.

panit.

August.
lib. 2. de

visit. in-
firmor.
Chrysost.
in Mat.

Estne Confessio necessaria?

Est utique non solum autem, ut qui
dam falso autumant, interior quae
coram deo quotidie facienda
est Davidis exemplo, qui ait: Dixit
Alto. 9. confitebor aduersum me iniquitatem meam
6. Syno. Domino: uerum etiam exterior illa, quae
Concil. apud Sacerdotem de criminibus peragi.
Florent. tur omnibus, quae post examinatum sedulo
Clementis conscientiam in mentem homini ueniant. Ita
ad Iaco. de hominibus Ecclesiae primitiae scriptum
Leo in e. est. Multi credentium ueniebant confiten-
t. 89. tes et annunciantes actus suos. Quam con-
f. 57. ficiendi rationem esse necessariam non Ec-
Ican. 20. clesiae modo sacra iura, et Patrum uene-
et in his randa scripta confirmant, sed etiam e. u. l.
locum. **S** T I diuina uerba concludunt declarantque
Grego. clam ait: Quorum remiseritis peccata, re-
bon. Remittuntur eis: et quorum retinueritis,
Chrys. retenta sunt. Atqui remittere, uel reti-
de Sacerdote peccata (cum iudicis haec sint offi-
do, lib. 3. cia) nullus recte potest Sacerdos, nisi illa

POENITENTIAE. 48

ram causa probe cognita, atque peripse. Dierys.
ta sit. Quae causa cognitio prius seruiad Demo
non potest, quam is qui expenderdam se philum.
Sacerdoti, ut Iudici, ac medico suo, absit. Con cil.
uendique tradidit, spontanea confessione Later. et
uulnera sua sigillatim delegat, atque ita Flor ent.
aperiat, ut Sacerdos quid ligandum sit, Hiero.
quid hie soluendum, explicare cognoscere in c. 16.
queat.
Matt.

Quomodo Patres de Confessio-
ne scribunt?

Hic certe non modo confitendi utili- Clement
tatem, et usum, qui semper in Eccl. ad Iac.
clesia fuit, sed ins etiam, atque ne- Orogen.
cessitatem uolens magno consensu in Ps. 27
commendant, comprobantque. Et etiam Chrysost.
plurimus paucos, et probatissimos illos te. 3. de sa-
hes producamus, sic habet in primis max. cordatio.
gus ille Basilus: Necessarium uidetur In Regu-
bis, quibus dispensatio Mysteriorum v. n. 1. le mona-
commissa est, consuecunda esse peccata. Sic eborum.
enim, et hi qui antiquitus panitebant, Et Iusti.
inueniuntur apud Sanctos confessi esse monasti.
peccata sua. Tum Cyprianus, Conf. Serm. 1.
teantur inquit, singuli, quales uos fra. do lapsis
tres, deitum suum, dum adhuc qui de-
linguit in saeculo est, dum admitti eius
confessio potest, dum satisfactio cu-

DE SACRAMENTO

iusque, & remissio facta per Sacerdotes
apud Dominum grata est. Accedit his An
Lib. 1. de gyltini sententia: qui ait, Sunt, qui suffice-
nista in-re sibi ad salutem autumant, si soli Deo, cui
firmo. ca. nihil occultum est, quem nullius latet con-
4. et li. 1. scientia, sua confiteantur crimina. Nolunt
ca. 2. Tū enim, aut erubescunt, siue designantur se
in ps. 66. ostendere Sacerdotibus, quos tamen inter
Leui. 14. lepram, & lepram discernere per Legisla-
Luc. 17. torem constituit Dominus. Sed nolo ut

ipsa decipiaris opinione, quatenus confun-
datis confiteri coram Domini Vicario, vel
tabescens prae rubore, uel ceruicis suis prae
indignatione. Nam ipsius similiter subeun-
dum est iudicium, quem Dominus sibi non
designatur Vicarium. Ergo ad te venire
roges Sacerdotem, & fac ipsam confiten-
tiarum tuarum penitus participem. Nec

Epist. 91 minus est evidens, quod Leo ille Magnus
ad Theo-scriptum reliquit: Multiplex misericordia
dorum DEI ita lapsibus subuenit humanis, ut
Episco. non solum per Baptismi gratiam, sed etiam

per Poenitentiae medicinam spes uitae re-
paretur aeternae, ut qui Regenerationis
donum uiolassent, proprio se iudicio con-
demnantes, ad remissionem criminum per-
uenirent: sic Diuinae bonitatis praesentis
ordinatis, ut indulgentia DEI, nisi sa-
plicationibus Sacerdotum, nequeat obtine-
ri. Mediator enim Dei, & hominum homo
CHRISTVS IESVS, hanc praesentis
suis

POENITENTIAE. 49

si is Ecclesiae tradidit potestatem, ut &
consistentibus satisfactionem poenitentiae
darent, & eadem salubri satisfactione pur-
gatos ad communionem Sacramentorum
per ianuam reconciliationis admitterent.

Quid porro de Satisfactione sen-
tiendum est?

Indidelicet, quod alia CHRISTI
Redemptoris propria, alia fidelium
poenitentium communis sit Satisfa-
ctio. Illa semel in corpore CHRISTI Heb. 9.
crucifixi, dum agnus ille mundi peccata tu Ephe. 5.
lit, peracta est, ut qui natura sunt trā si. 1 Ioan. 2
lii, DEO reconciliantur. Haec uero Ioan. 1.
quae ad poenitentes pertinet, à CHRISTI Ephe. 2.
STI membris in Ecclesia quotidie peracta. 1. Co. 15.
gitur, cum poenitentes post Confessionem, 1. Cor. 5.
ea quae Sacerdos absolvens iniunxit, perfi Cy pri. li.
cinus, aut cūm ultro quidem dignos poeni 3. epi. 8.
tentiae fructus edimus. Quae uindictoria & 4.
simul, & emendatoria quaedam est Satisfactio Tertul-
tiano, & Redemptoris CHRISTI bene de poeni-
ficiū, atque Satisfactionem adeo non ob-
securat, ut magis etiam commendat illi. Isai. 56.
strēque. Illa enim praecunte, ac praeci Eze. 18.
pue cooperante iudicium facimus, & in 1. Cor. 7.
nitiam, iuxta diuinam scripturam, delicta Psal. 50.
nostra contra nos ipsos uindicantes, & re- & ibidē
fiduas in nobis peccatorum reliquias diluē Cbrisof.

DE SACRAMENTO

in e. 3. tes, Deique gratiam nobis pleniorum con-
 Matt. ciliantes, atque promerentes. Cui rei lucu-
 lentum præbent exemplum David, & a-
 2. Reg. 2. lii, quos in cilicio, cinere, genu, lactu, ie-
 lone 3. iunio, aliisque afflictionibus penituisse
 3. Re. 21. constat, & hinc v. 10. grati, & appo-
 Matt. 1. bati fuisse legitur. Hæc etiam spectant il-
 Iudith. 4. la: Peccata tua eleemosynis redime.
 Iocis. 1. Item, Conuertimini ad me in toto cor
 Dani. 4. de uestro, in ieiunio & fletu, & plan-
 Joel. 2.ctu. Et quod Paulus docet, tristitiam que
 2. Cor. 7. secundum Deum est, operari iudiciam,
 quodque idem scribit, Si nos ipsos iudicamus,
 1. Co. 11. remus non utique iudicemur à Domi-
 no, Ha propter non est, cur de Satisfactioni-
 nis nomine, quod certè Patrius perquam
 familiare est, discere premus, cum in scriptu-
 ris res ipsa perspicue proponatur.

Profer aliquot Patrum de Satisfactione
 sententias.

Serm. 5. **C**yprianus ille, sanctiss. Martyr, &
 de lapsis. testis gravissimus, in hunc mo-
 Idem lib. dum docet: Deus quantum Patri
 1. epi. 3. pietate indulgens est, tantum in-
 & lib. 3. dieis maiestate merendus est. Alio vulne-
 epi. 14. ri diligens, & longa medicina non desit:
 penitentia erimine minor fiti orare oportet
 impensius, diem luctu transigere, vigi-
 liis noctes, ac fletibus infomes ducere, tem-

POENITENTIAE. 36

pus lachrymosis occupare lamentationi-
 bus Gratos adhibere cineri, in cilicio vo-
 lunari, & sordibus. Idemque rursus Ro. Serm. 5.
 gaudus est Deus, & satisfactione nostra de lapsis.
 placandus, delicta nostra reputanda, ætne
 nostri, & animi secreta voluenda, consienti-
 tie merita ponderanda. Nec multo post:
 Penitentia iter, quod ostendit antistites,
 amplectamur: remedia vitæ, quæ de se-
 pturis celestibus ille de promit, assumamus,
 & ex vulneribus etiam oculis, quo-
 rum exomologesi fecimus, exponentes
 apud eum conscientia nostra pondus, salu-
 tarem medicinam exquiramus: nec cesse-
 mus in agenda penitentia atque in Domini
 misericordia deprecanda, ne quod nimis
 esse in qualitate delicti videtur, in negle-
 cta Satisfactione cumuletur.

De poeni

Et Augustinus clarissime dixit: Non tē. lib. 1.
 sufficit mores in melius commutare, & à & Ench.
 factis malis recedere, nisi etiam de his, quæ cap. 70.
 facta sunt, satis fiat deo per humilitatis
 gemitum, per contriti cordis sacrificium,
 cooperantibus eleemosynis.

Tum alibi quoque sic idem habet: Quo. Hom. 2.
 modo nullus dies est, in quo homo possit esse in Apoca
 sine peccato sic nullus die debet esse sine Sa. yp.
 tisfactionis remedio. Et apud Hierony- In epita
 mum legimus in hunc modum: Affligendum pio Pau
 cor pus quod multis uacavit delictis, longus le.
 risus per peti compensandus est fletu, mol-

DE SACRAMENTO

lia luteamina, & lœtica preciosissima asper-
In Ma- vitate ciliis commutanda. Tum rursus :
lachi. Peccator dormiat in sacro, & prateritis
Lib. de nitis delictis austeritate compenſet. Eô-
paniten- dem spectans Ambrosius, Qui agit pœni-
tentiam, inquit, non solum diuere lacry-
mis debet peccatum suum, sed etiam emen-
tationis factis operire, & tegere superio-
Ad uirgi- ra facta, ut ei non imputentur. Atque
nem lap- idem alibi: Grandi plage alta, & prolixa
sam. opus est medicina. Grande scelus grandem
necessariam habet Satisfactionem.

Estne Satisfactioni etiam post mor-
tem locus?

AD hoc explicandum uaria mo-
rientium conditio est obseruan-
da. Horum enim alii gratiam
DET, uitaque innocentiam ad
In oratio finem usque conseruant: ad quos pertinet
ne Manas Manassis dictum, Iustus, & iis qui non pec-
tis pœni- cauerunt, ut Abraham, Isaac, & Iacob,
tentis. panitentiam non esse positam. Alii pecca-
uerunt quidem, & ex accepta DET gra-
tia exciderunt, sed criminum sordes dignit
1. Re. 12 pœnitentie fructibus expiarunt: ut Da-
Psal. 6. uid, Ezechias, Petrus, Magdalena. Vtrum-
Esai. 38. que hoc genus nulla post mortem eget Sa-
Mat. 27. tisfactione, sed ab ea prorsus est liberum.
Luc. 7. At longè plures sunt homines medi gene-

POENITENTIAE. 331

rit morientes, nec ualde mali, ut Augusti. In Euch.
nus indicat, qui peccatorum suorum poeni ca. 1. 30.
tentiam in uita perfectam non praestite. 1. Cor. 3.
runt: ideoque per ignem saluandi, ut quod et ibidem
satisfactioni pro hac uita conuenienti de- Origen.
fuit, in altero seculo institutis diuine per. Ambro.
soluatur. Nihil enim coinquinatum intra Hieron.
bit in sanctam illam ciuitatem. August.

Huiusmodi ergò defunctis, ut ad qua- Grego.
stionem propositam respondeamus, subeunt Apo. 2. 1.
da est quaedam, & grauis illa proſectio Psal. 14.
post mortem satisfactio. Quam interim G. 23.
D. V. S. pro ingenti clementia sua relaxa- Aug. in
re consuevit, pietate uinorum interceden- Psal. 37.
te, ut defuncti, suorum in Ecclesia fra- Aug. lib.
trum, adeoque membrorum adiuui suffra. 20. de ci-
gils, a peccatis, horrendisque peccatorum uit. Dei.
pœnis releuentur. Et hac spectat, quod sa. Et Da-
era scriptura tradit auctoritas, s. a. n. m. serm.
cta, & salubris est cogitatio, pro de his qui
defunctis orare, ut a peccatis soluan- ex hac ni-
tur. Unde laudatus est Iudas ille Macha- ta migra-
beus, quod singulari religione ductus, pro ruit.
mortuorum peccatis non preces modo, sed 2. Macha
etiam sacrificium offerri sollicitè atque beo. 1. 5.
sumptuose curarit. Ibidem.

In hac sententiam concedunt ueneran. Concil.
da Synodi, & Patres, qui ueram Ecclesie Cartha.
doctrinam tradiderunt. Ex quibus ut unus 4. 6. 79.
promultis, idemque fide dignissimus testis G. 95.
Augustinus, proferatur. In secundo in. Braccat,

DE SACRAMENTO

lib. de e-quit Mabeahorum libro legimus, obla-
ra pro tum pro mortuis sacrificium. Sed si nuf-
mortuis quam domino in scripturis ueteribus legi
gerenda. retur, non parua est uniuersa Ecclesia,
que in hac consuetudine claret, auctoritas,
nbi precibus Sacerdotum, que Domino
DEO ad eius altare funduntur, locum
suum habet etiam commendatio animarum.

Deciuita Eorumus alibi; Purgatorios penas nul-
te Dei las futuras opinandum est, nisi ante illud
lib. 2.1. ultimum, tremendumque iudicium. Et
Augusti. quid illis uerbis luculentius? Or. a. ionibus
de uerb. sancte Ecclesia inquit, & sacriselo sa-
Apost. lutari, & elemosinis, que pro eorum
ferm. 3.2. (defunctorum) spiritibus erogantur, non
Et in En est dubitandum mortuos adiuuari, ut cum
ebi. 2. 109 eis misericordius agatur a Domino, quam
& 1. 10. peccata eorum meruerunt. Hoc enim a
a lib. 4. e. Patribus traditum uniuersa obseruat Ec-
pist. 1. et desia. Sic Augustinus ante M. C. C. ar-
li. 1. ep. 9 nos, ut interim eo uetustiores etiam, Cy-
bin Leuiprium a, Origenem b Dionysium
uit. c. Clementem d in hac doctrina maxi-
e de Ec- me consentientes. pretermittimus.
ele. hier. Quocirca Chrysostomus. palam hortat-
d epist. 1. tur, ut pro uiribus, & ipsi defunctos inue
In 1. ca. mus, & alios, qui pro ipsis orent, con-
epist. admonet. Non enim frustra ab A-
Philipp. postolis sancitum est, ut in celebratione
et in 15. c. uenerandorum mysteriorum, memoria
1. Cor. fiat eorum, qui hinc decesserunt. Noue-

POENITENTIAE. 32

runt illis nullum hinc emolumentum fieri, Epipha-
multum utilitate. Ita Chrysostomus. Hoc contra Ae-
est demum, quod aduersus Aerianos Ec- rium. &
desia fida Scriptura interpres usque do- Aug. de
cuit, ignem esse quendam purgatorium heresib.
seu emendatorum, ut Augustinus ap. In Ps. 37
pellat. eoque penas peccatorum, quas Orige. in
hic Poenitentia non diluit, defunctis in Hier. et
CHRISTO fidelibus lucidas & ex- Leuit.
piandas esse, nisi prout Augustinus lo- In Ench.
quitur, uiuentium suorum pietate illi re- ca. 10. Et
lenentur. de cura
pro mor.
gerenda.
ca. 1. 4. et
12.

Quæ commendatio ac dignitas est
Poenitentia?

HAEC est Euangelica prædica- Matt. 3.
tionis exordium, Angelorum in Mar. 1.
coelis gaudium, uia in terris ar- Luc. 15.
da, & angusta porta, per quam Mat. 7.
fideles ad uitam contendunt, & uolenti Mat. 11.
rapiunt Regnum celorum. Hac lapsos Aug. de
erigit, sanctos curat, imbecilles robo- paniten-
rat, mortuos uiuificat, perditos resti-
tuit, omniâque deum, que peccatum ui- Hier. 18
tiat, Poenitentia in nobis redintegrat. Ezech. 18
Hac Demones, & uitiorum pelles supera & 33.
morbis meritis penas auertimus, DE IONA 3.
placamus iram, conciliamus gratiam, & Matt. 3.
gloriam æternam comparamus. Hinc il- 1. Cor. 7.
la CHRISTI uoces in Euangelio: Poe Aëlo. 12.

DE SACRAMENTO

Mat. 3. nitentiam agite, appropinquauit enim regnum celorum. Non ueni uocare re iustos, sed peccatores ad penitentiam. Nisi penitentiam habueritis, non intrabitis in regnum celorum. **Mat. 9.** At is denuntiaueram penitentiam agi, ut Cypriani uerbis hanc omnia concludamus, qui **DE I Cyp. ser. 8.** Sacerdotis preceptis obediens, et obsequiis suis, et operibus iustis Dominum promeretur.

DE SACRAMENTO EXTREMÆ VNCIONIS.

Quid de Sacramento Extremæ vncionis credendum est?

Concili. Florent.

Diphon uenit quod Catholica Ecclesia constanter docet, signum hoc esse sacrum in consecrato oleo institutum, ut per illud celestis uirtus ad salutem applicetur aegrotis ex diuina institutione. **Marci.** Cui sacramento testimonium longè clarissimum præbet **D. Iacobus Apostolus**, quum **Aug.** in hæc uerba scribit: Infirmatur quis in lib. 2. de uobis, inducat Presbyteros Ecclesiæ, & orent

Hieron. & Beda

in ca. 6. plicetur aegrotis ex diuina institutione. **Marci.** Cui sacramento testimonium longè clarissimum præbet **D. Iacobus Apostolus**, quum **Aug.** in hæc uerba scribit: Infirmatur quis in lib. 2. de uobis, inducat Presbyteros Ecclesiæ,

EXTR. VNCTIO. 53

& orent super eum, ungentes eum uis. in oleo in nomine Domini: & oratio firmior. dei saluabit infirmum, & alleuiabit eum Dominus, et si in peccatis fuerit, remittentur ei.

Quid his uerbis docet Apostolus?

Primum Sacramenti huius ostendit In 6. ca. elementum, seu materiam oleum esse, **Marci.** quod rectè **Hieronymus** consecratum oleum uocat, quia solenni benedictione per Episcopos consecratur. Si Episcopus benedicit autem hilaritatem animi, et con- **Eugub.** fortationem internam, quæ per diuinam gratiam Sacramenti huius uirtute ab aegrotis percipitur. Deinde per Apostolum designatur Sacramenti minister proprius, **Chrys.** nimirum Sacerdos qui sacram hanc **Vn. lib. 2.** de Electionem cum orationibus docenter exercet. **Sacerd.** cent. Ita non frustra de Apostolis est **Mar. 6.** scriptum: Ungabant oleo multos aegrotos, et ibidem sanabantur. Tertiò, qui suscipiunt **Beda** hoc Sacramentum, a **Iacobo** dicti sunt in **Innocent.** firmi, quoniam, ut Ecclesiæ mos est, in ad Decem grauidis, & periculosis infirmitatibus tum episcopalis sacra isthæc unctio celebratur. **Stol. & Conc.**

Quis est Sacramenti huius fructus & effectus?

DE SACR. VNCT.

Confert primum ad remissionem peccatorum, quae quidem ab aegroto Paenitentiae remediis non sunt expurgata. Deinde prodest ad corporalem infirmitatem vel depellendam, vel alleviandam, quatenus expedit eam aegroto recuperare. Postremo ad August. consolationem, & fiduciam subministrat. Lib. 2. de damniatur, qua sanè in supremo illo agonisit. infirmitate, exituque animae opus est maxime, quam morum. do. & cum doloribus maximis, & cum horrendis demonibus morituro est gravissime consistendum. Atque hoc est quod per Apostolum suum DEVS promissit: Oratio fidei saluabit infirmum, Iacob. 5. & alleviabit eum Dominus, & si in peccatis fuerit, remittentur ei. Ad quos quidem designandos effectus etiam In cap. olei natura, seu nativa vis pulchre com- Marci gruit, ut explicat Theophylactus Quocir Lib. de re ea retinendum est prorsus, quod saluberrima Titulone me monet Augustinus: Qui aegrotat, in- catbolica quies, in sola DEI misericordia confi- conuersa dat, & Eucharistiam cum fide, ac deuotionis. ne accipiat, Oleumque benedictum fideliter ab Ecclesia petat, unde suum corpus ungatur, & secundum Apostolum, Oratio fidei saluabit infirmum, & alleviabit eum Dominus.

DE ORDINIS
SACRAMENTO.

Quid est ordinis Sacramentum?

Cone.
Florenti:
Ambr. in

EST, quo singularis gratia, ac potestas sibi ad Corin. ritualis quibusdā traditur, ut munus in Malac. 1. Ecclesia ex professio Tim. 3. gerant. Hoc est Sa- Ephe. 4. cramentum, per quod, 1. Co. 14.

uelut os illius, necessario intrant legitimi di Ephe. 4. spensatores mysteriorum, & eloquiorum Heb. 5. Dei, ministri CHRISTI, & Eccle. Añ. 1. sue, Episcopi, Presbyteri, Diaconi, & Cypria. quotquot demum in Ecclesiasticis munus lib. 2. epi obediendis rite, & cum auctoritate versant. flo. 2. tur. Nemo enim, ut Scriptura testatur Tertul. tur, sibi sumit honorem, exercendorum de praef. uidelicet ministeriorum Ecclesiae, nisi qui Haeretic. vocatur à Deo, tanquam Aaron: hoc est, Mat. 10. nisi Sacramento visibilis Ordinationis ini- Luc 9. ciatus, & ab Episcopo legitime ordinatus, Mar. ult. missusque fuerit ad opus certi ministerii, Ioan. 20. quod in Ecclesia pro suo statu gerat in Act. 13. xta leges diuinae, & Apostolicae Traditionis.

DE SACRAMENTO

Nonne omnes Christiani ex æquo
sunt Sacerdotes?

Hieron.
contra
Lucife-
rianos.

Minimè quidem. Quippe si pro
priè Sacerdotis nomen accipi-
mus, dumtaxat quadrat iis, qui-
bus auctoritas, & potestas ex
instituto Christi facta est consecrandi, of-
ferendique sacram Eucharistiam, Episco-
palia item munia exercendi, peccata in-
super, tum remittendi, tum retinendi in
Ecclesia. De quibus nouæ legis sacerdo-
tibus, seu presbyteris ita Paulus: Qui
1. Tim. 5 bene præfunt Presbyteri, duplici hono-
1. Tim. 2 re digni habeantur, maxime qui laborant
1. Cor. 14. in uerbo, & doctrina. Id quod congrue
Ioan. 11. re non potest mulieribus, quas in Ecclesia
1. Pet. 5. idem Apostolus non docere iubet, sed ta-
& 2. cere: neque omnino plebeis conuenit quo-
Heb. 13. rum est, cuius more, pasci non pascere.
Rom. 13. re, regi non regere, nec se præferre,
Mat. 23. sed subilicere, & subiacere. Præpositi,
Luc. 10. & quacunque hi, siue boni, siue mali, in
1. Ioan. 4. Cathedra sedentes dixerint, audire, ser-
Ephef. 1. uare, & facere, ut Verbo Dei præci-
Coloss. 1. pitur. Quapropter sicut in Ecclesia
Dani. 7. triumphante Angeli sunt ordine, ac po-
Diony. testate differentes, qui iniuncta sibi mu-
de celest. nia decenti quadam serie obcunt, ac fide-
liciterare, ter exequuntur: sic militans etiam Ec-

ORDINIS.

55

clesia, quæ domus DEI, & uelut ca. 1. Tim. 3
strorum acies quædam ordinata est, mi-Canonic. 6
nistros habet sibi peculiari, à reliquis
Christianis seueritas, & pulchro ordine Anaclet.
inter se dispositos ad publica, & commun- & Isido-
nia Ecclesiæ ministeria peragenda: nimirus Di-
rion ut pro Christiano populo in his quæ sin. 21.
ad d. v. m., salutemque animarum spe. Heb. 5.
stant, suas illi operas ex professo, ac pro 1. Cor. 5.
dignitate præsent. Heb. 13.

Quo loco Scriptura testimonium
huius Sacramento præbet?

Ille scilicet, ubi de Apostolis legitur, Acto. 6.
quod in Ecclesiæ ministris deligendis, 14. et 14
instituendis, atque ordinandis usi sunt 1. Tim. 4
manuum impositione. Hoc enim uc- 1. Tim. 1
luti symbolo certo, & efficaci præsentis Ambros.
gratiæ, quæ in Ordinum collatione exhib. 3. de
betur, & accipitur, Sacramentum illud Dignit.
nobis est commendatum. Quare Paulus sacerdo.
ad Timotheum à se creatum Episcopum
scribens, & acceptæ in hoc Sacramento
gratiæ illum admonens. Noli, inquit, ne- 1. Tim. 4
gligere gratiam quæ in te est, quæ data et ibidem
est tibi per prophetiam cum impositione Theoph.
manuum Presbyteri. Et rursus ad eun-
dem: Admones te, ut resuscites gratiam 1. Tim. 1
DEI, quæ in te est per impositionem
manuum mearum. Quoniam uerò per-Concil.

DE SACRAMENTO

Basilien. magni refert, quales in Ecclesia quibus-
cunque munis praestantur, & Ecclesia-
3. *Tim.* sticam potestatem ex hoc Sacramento acci-
piunt, ad omnem Episcopum dicitur: Ma-
pist. 65. nus cito nemini imposueris, neque communi
caueris peccatis alienis.

Concil. Quot gradus in se continet hoc
Car. 4. et Sacramentum?
Laodic.

Ignat. ad
Antioch.
Dionys. di
eccl. hier.
rare.

Generatim quidem minores ordi-
nes, maioresque continet: minores
scilicet quatuor, Ostiariorum,
Lectorum, Exorcistarum, &
Acolutorum: maiores vero tres,

Luc. 9. et nempè Subdiaconorum, Diaconorum ac
10. Presbyterorum. Ex Presbyteris por-
Cyp. li. 10. alii maiores, alii minores à Christo
1. *epist. 3.* instituti inveniuntur. Maiores enim Pre-
et *li. 3. e-* sbyteri Apostoli sunt, eorumque successo-
pist. 2. res Episcopi, magna sane potestate, &
Ignat. ad reverenda dignitatis prerogativa excel-
philadel. lentes, Nam horum est (Scriptura te-
Acto 20. sic) attendere sibi, & universo gregi,
1. *Pet. 1.* quem à Spiritu sancto curandum pascen-
Heb. 13. dumque accipiunt, regere Ecclesiam, &
Ad Tit. 1. quae desunt, corrigere, per civitates item
Luc. 10. Presbyteros constituere. Minores vero
Anacle. Presbyteri sub Episcopis, sicut septua-
epist. 3. ginta duo illi Discipuli sub Apostolis, in
Heb. 1. Ecclesiae ministerio deseruiunt, dona, &

ORDINIS. 56

sacrificia pro peccatis offerunt, atque in
curanda Dominica messe, tanquam opera-
rii, secundum illos existunt. Verum pra-Matt. 9.
sentis instituti non est, quae singulis Or-
dinibus functiones, & leges praescriptae
sint, enucleare. Illud sane constat, ma-
gno in precio cunctos Ordines habendos,
ac sedulo retinendos esse. Firmum enim
testimonium illis praebet sacra Traditio-
nis Apostolica, Ecclesiasticaque observan-
tionis disciplina, quae ad nos usque trans-
missa perdurat. *Epist. 4.*

Quomodo veteres Patres de hoc Sa-
cramento scribunt?

Certe Augustinus Doctor vere Lib. qua-
Catholicus suam, & Ecclesiae sen- sio. uete-
rentiam his uerbis manifestè de- ris & no-
clarant, Quod in sufflasse in discipuli testam.
pulos Dominus legitur post dies paucos sic lib. 1.
resurrectionis suae, & dixisse: Accipite contra lite
Spiritum sanctum, Ecclesiastica potestas vos Par-
ecollata intelligitur esse. Quia enim omnia mentari.
in Traditione Dominica per Spiritum Ioan. 20
sanctum aguntur, idcirco eam regula eis,
& forma traditur huius disciplinae, dici-
tur eis: Accipite Spiritum sanctum.
Et quia uere ad ius Ecclesiasticum perti-
net, statim subiecit dicens, Cuius te-
nueritis peccata, tenebuntur: & cu-

DE SACRAMENTO

ius remisieris, remittentur ei. In-
spiratio ergo hæc, gratia quadam est
que per traditionem infunditur. ORDINA-
TIS, per quam commendatitios ha-
beantur. Unde Apostolus dicit ad Ti-
motheum, Noli negligere gratiam, quæ
est in te, quæ data est tibi, per imposi-
tionem manuum Presbyteri. Semel ergo
fieri oportuit, ut de cetero Traditio ista
non sine dono Spiritus sancti esse crederetur.
Huiusque Augustinus. Extant, &
In 6. Syn- Apostolorum Canones publico Ecclesie
nodo. iudicio recepti, in quibus hoc modo sta-
Canon. 1. titur: Episcopus à duobus, aut tribus
& 2. Episcopis ordinator: Presbyter ab uno
Episcopo ordinator: ita Diaconus, & re-
Can. 63. liqui Clerici. Tum infra. Si quis Epi-
scopus, aut Presbyter, aut Diaconus, aut
Hypodiaconus, aut Lector, aut Cantor

Vide in si sacram Quadragesimam non ieiunauerit,
gues Ca. aut quarantam feriam, aut Parasceuen (hoc
nones 61 est, sextam feriam) Ordine mouetur, nisi
distinatio foris infirmitas corporis impediatur. Caius
nis. uero, ante annos M. CC. Pontifex, &
Martyr illustris, hos ipsos gradus, & Or-
dines sigillatim recenset, quem ait: Si
quis Episcopus esse meruerit, primo Offi-
cius, deinde Lector, post Exorcista, de-
inde saceretur Acoluthus: debinc uero
Subdiaconus, Diaconus, & postea Pre-
sbyter: exinde, si meretur, Episcopus
ordi-

ORDINIS. 37

ordinetur. Laudat igitur Cyprianus Lib. 4. e-
Cornelium Episcopum, ac bonis omnibus p'st. 2. Et
tum in Clero, tum in populo eundem lau. dist. 7.
dabili prædicatione commendari scribit: 36. cap.
Quia non ille ad Episcopatum subito per-
uenit, sed per omnia Ecclesiastica officia cl'iali.
promotus, & in Diuinis administrationi-
bus Dominum se p' promeritus, ad Sa-
cerdotii sublime fastigium cunctis Reli-
gionis gradibus ascendit: tum deinde E-
piscopatum ipsum nec postulauit, nec
uoluit, nec ui inuasit: sed quietus, mo- a De Ec-
clesius, castus, humilis, uerecundus, de. des. bie-
mum. & coactus excepit. Quos igitur rar. et ad
Ordines uetus, & Apostolica probauit Demo-
Ecclesia, sicut a Dionysii, b Anacle- philum.
ti c Ignatiique scripta declarant, eos b dist. 21
dem etas omnis complexa posterior, suo c Ad An
etiam in re conseruat. tiobem.

Quis est Ordo in Ecclesia magis
celebratus?

P Resbyterorum Ordo, siue Sacer-
dotium: de cuius ingenti, semperq;
reuerenda dignitate Chrysostomus,
& Ambrsius libros integros edi-
derunt. De quo Magnus etiam ille Igna. Epist. ad
tius, SACERDOTIUM inquit, sum. Smyrnen
ma est omnium honorum, qui in hominibus ses,
consistunt: quod si quis inhonorauerit,

DE SACRAMENTO

DEVM in honore, & Dominum IESUM CHRISTVM primogenitum totius creaturæ, & solum naturæ principem Sacerdotem DEI. Sic ille. Quis & dilucide testatur. Diuinum oraculum: Malac. 2. Labia Sacerdotis custodient scientiam, & legem requirent ex ore eius: 43. c. Sic quia Angelus Domini exercituum rector, est. Et rursum: Qui superbiebit, non Deum. 1. 7. lens obedire Sacerdotis imperio, qui Et Cyp. eo tempore ministrat Domino Deo lib. 1. E. tuo, ex decreto Iudicis morietur ho- pi. 3. et 8 mo ille, & auferens malum de Israel, cunctusque populus audiens timebit, ut nullus deinceps intumescat superbia. Hinc, & Apostolus habet: Aduersus Presbyterum accusationem noli recipere, nisi sub duobus aut tribus testibus. Idque ad Timotheum Ephesiorum Episcopum scribitur, sicut & illud: Qui bene prebunt Presbyteri, duplici honore digni habeantur: maxime qui laborant in uerbo, & doctrina.

Quid uero de malis Sacerdotibus est sentiendum?

Ecl. 7.
Chrysost.
in Gen.
August.
epi. 137.

Diuina isthæc est ordinatio, quæ non potest aboleri, ut non boni modo, sed mali quoque Sacerdotes in Ecclesia uiuantur. Vult

ORDINIS. 58

enim in suis ministris agnoscere, recipi, au- Mat. 10. dir, atque obseruari, ille qui dixit: Su- Luc. 10. per Cathedram Moysi sederunt Scri- Mat. 23. bæ, & Pharisei. Omnia ergo que- Et c. Se- cunque dixerint uobis, seruare, & fa- eundem di- cite: secundum autem eorum opera stult. 19 nolite facere. Dicunt enim, & non faciunt. Iam inter malos delictus qui- dam habendus est, ut quod ad munus, au- Cyp. lib. floritatemque docendi spectat, illis tantum 1. e. pist. 3. fidem, obedientiamque debere intelligamus, Chrysost. qui ab Episcopis legitime ordinati, ac missi ad Heb. si, sanam Ecclesie doctrinam profitentur. c. Quic- Qua de re sapientissime monet, atque sciamus, hanc in modum docet antiquissimus Irenæus: Distin- guitur: Is qui in Ecclesia sunt Presbyteri. 42. c. 6. ris obaudire oportet, & qui successionem Adici- habent ab Apostolis, & qui cum Episcopis munus 1. 62. patus successionis charisma ueritatis acci- 9. 1. perunt: Reliquos, uero qui absint à Lib. 4. c. principali successionis, quocumque loco col. 43. Vide- liguntur, suspectos habere, uel quasi hæc eundem reticos, & male sententia, uel quasi scin. li. 2. c. 2. dentes, & elatos. Nec multo post: Ab Lib. 3. ca. omnibus talibus absistere oportet: ad hæc 44. re uero his, qui Apostolicam, sicut præ- diximus, doctrinam custodiunt, & cum Presbyteri Ordine sermonem sanum, & conuersationem sine offensa præstant ad confirmationem, & correctionem reliquo- rum. Hæc Irenæus ille, qui sancti Ioan-

DE SACRAMENTO

nis Evangeliste discipulum Polycarpum Lib. de præceptorum auduit. Et hæc Tertullianus causa fuit, cur hæreticis exprobrans pñonib. diceret: Ordinationes eorum temerarias, hæretico lenes, inconstantes. Nunc Neophytos collocant, nunc seculo obstratos, nunc Apostatas nostros: ut eos gloria obligent, quia veritate non possant. Nusquam facilius proficitur, quam in castris rebellium, ubi ipsum esse illic, promereri est. Itaque alius hodie Episcopus, cras alius, hodie Diaconus, qui cras Lector, hodie Presbyter, qui cras Laicus, Nam et Laicus sacer dotalia officia iniungunt. Hucusq; Tertullianus.

Quæ uirtus est huius Sacramenti, & quis effectus?

Concil. Florent. **E**ximla certe uirtus est, et effectus multiplex. Nam qui septem his Ordinibus, quos docemus, ritè initiuntur, uel consequuntur Et Aug. gratiam, et potestatem spirituales, ut lib. 2. con. quæ ad Ordinum ipsorum functiones protrahit, prius pertinent, salubriter exequantur. Parmeniani ac inter dyum DEIQUE populum idonei ministri sunt constituti. Unde Ambr. In 1. c. brosius: In loco Ordinis officii Ecclesiastici Cor. si positus, gratiam habet qualis sit, non

ORDINIS.

utique propriam, sed Ordinis per efficaciam Spiritus sancti.

Aclor. 6:

Uabent præterea ipse ordinati certum ex eo, et illustre testimonium, quo se, et ministeriaque sua commendent, et compro. Tim. 4. bent aliis. Ita sit, ut ijs Ordinibus insigne, et in ministerium Ecclesie segregari lib. ti recte cognoscantur, et suo in loco habeantur, meritisque honorentur. Væ aut. 4. et 6. tem ijs, quos non Aaron à d. n. o. nota. Num. 17. ti exemplum impellit, sed animi tumor, Hebr. 5. atque superbia, ad instar Ozie Regis, ad 2. Paral. 26. Sa. ex dotalis dignitatis munera quomodo. 26. cunque occupanda, obtinendæ præcipit. In quos Dominus ille sermo rectè con. Hier. 23. petit: Non mittebam Prophetas, & ipsi currebant: non loquebar ad eos, & ipsi prophetauerunt. Quomodo autem tem prædicabunt, nisi amittantur? ut segregatus ille in ministerium Paulus inquit.

Act. 13.

Certe Ordine confuso, et sublato Sa. Ex Leocerdotio, ueri et legitimi Ecclesie mini. ne et stribant inter noscerentur, docendi mun. Gregorius, et auctoritas ueliceret, Sacramento rito, qui eorum dispensatio infide præposterèque extantur eraretur, ac uana etiam foret, functiones tiam di Ecclesiastice perturbarentur, atque, si. sm. 6. cur res nunc ipsa docet, noua, falseque et 39. doctina passim spargerentur, grauib. demum, et exitiabilibus motibus identidem

DE SACR. ORD.

Ecclesia concuteretur. Quapropter Apostolus Paulus non modo gradus ministrorum in Ecclesia diuersos posuit, uerum etiam quam salutare, ac necessarii essent, adiunxit, ut afferret diuinitus eos esse datos Ecclesiae ad consummationem Sanctorum in opus ministerii, in edificationem corporis CHRISTI, & ut iam non simus paruuli fluctuantes, & circumferamur omni uento doctrinae in nequitia hominum, in astutia ad circumuentionem erroris.

Eoque magis ministrorum isthaec institutio, tanquam nexus firmissimus Ecclesiae, & conseruande unitatis pulcherrimum uinculum sedulo retinenda, et in malis etiam Ecclesiae ministris (uti diximus) propter
Epi. 1. 6. *Diuinam ordinationem est usque honoranda scilicet da. Unde scripsit Augustinus, In illum, inmate Do quibus ordinem Episcoporum qui ducitur natiuitati ab ipso Petro usque ad Anastasium, qui Et 1. q. 1. nunc eandem Cathedram sedet, si quis- c. Non quam traditor per illa tempora subrepsit quales. scilicet, nihil praediceret Ecclesiae, & inuocentibus Christianis: quibus Dominus praenidens, ait de Praepositis malis: Quae dicunt facite: quae autem faciunt, facere nolite. Haec Augustinus.*

Mat. 23.

Quae dicunt facite: quae autem faciunt, facere nolite. Haec Augustinus.

60
DE MATRIMONIO
NII SACRAMENTO.

Quid est Matrimonium?

MATRIMONIUM 27. quest. est legitima uiri, & 2. 61. minaeque coniunctio, quae consuetudinem uirae in diuina re- Gen. 2. timet. Cuius quidem Mat. 19. coningulis coniunctio- 1. Cor. 7.

nisi si primum auctorem querit, dicitur Ephe. 5: est o. p. x. max. finem institutionis 2. 2. 2. spectat, est humani generis propagatio, c. Sicut, ac deinde fornicationis in hac naturae cor- 1. Cor. 7. ruptae imbecillitate deuitatio.

Qua ratione Matrimonium est Sacramentum?

Ambros. in cap. 5. Ephe. Concil.

QUatenus ea coniunctio, quae inter uirum, & uxorem interdicta, & Florē ma intercedit, congruum, & latinum. *crum est signum diuinitus institutum, quo CHRISTI sponsa, & Ec Mat. Ca. desit sponse coniunctio sanctissima firmi Connubi. sima que designatur. Hoc ipsum signum 2. q. 2. Christianis coningibus, quando matrimo- et q. 4. 6. nium rite aufpicantur, ad gratiam DEI Nemo.*

DE SACRAMENTO

prodest accipere damnum ut duo sint,
maneatque in carne una secundum suam
uocationem, & fiat in eis quod Apostolus
Heb. 13. docet, honorabile connubium in omni-
bus, & thoros immaculatus. Proinde
Paulus idem, ubi coniunctionis eiusmodi
Ephe. 5. tractat mysterium, perspicue dixit: SAC-
RAMENTUM HOC MAGNUM
EST, ego autem dico in CHRISTO
Lib. 1. de Scin Ecclesia. Sic & Augustinus: Non
nuptiis tantum, inquit, fecunditas cuius fru-
& concubitus in prole est, nec tantum pudicitia.
piscitia. cuius uinculum est fides, uerum etiam
quoddam Sacramentum nuptiarum con-
mendatur fidelibus coniugatis. Unde dicit
Ephe. 5. Apostolus: Viri diligite uxores uestras,
sicut, & Christus dilexit Ecclesiam. Et
Aug. lib. 7. rursus: Fodis illud in tam nuptiale cuius
de bono dam Sacramenti res est, ut nec ipsa sepe
coniugali, ratione irritum fiat.

An dirimi unquam potest Ma-
trimonium?

Luc. 16. **M**atrimonium dirimi non posse,
Matt. 5. CHRISTVS Dominus ap-
te testatur, cum ait, Omnis
qui dimiserit uxorem suam
& alteram ducit, moechatur: & qui di-
misiit a uiro ducit, moechatur. Ac rur-
Mat. 19. sus alibi: Quod DEVS coniunxit,
homo

MATRIMONIUM. 61

homo non separet. Hanc DEI legem, &
inuolabilem ordinationem Paulus porro
illustrans, His, ait, qui matrimonio iun- 1. Cor. 7.
ti sunt, praeceptum non ego, sed Domi-
nus, uxorem a uiro non discedere:
quod si discesse-rit, manere inuuptam,
aut uiro suo reconciliari. Et uir uxo-
rem non dimittat. Ac postea subiicit:
Mulier alligata est legi, quanto tem- Ibidem.
pore uir eius uiuit. Et si igitur nulla Aug. de
etiam proles consequatur, & quolibet adulter.
uita accedant incommoda, durissimique ca coniugis.
sus, tamen consummatum semel matrimo- Et de uo-
nium ualet, adeoque ratum, & firmumto & ue-
est, ut usque indissolubile in omni uitati redem-
perseueret; Cuius rei causam in CHR- ptio. in. 6
STO ipso statuimus, qui summa, per pe- Ephe. 5.
tua, & inseparabili prorsus unione Ec- Cast. 3.
clesiam, Sponsam illam unicam, semperq;
charissimam sibi adiunxit, atque copula-
uit. Neque solum haec ipsa, quae inter ui-
rum, & uxorem est, coniunctio, uinculi
coniugalis habet firmitatem, uerum etiam
omnem inde Polygamiam, ne uni uidelicet
plures nubant, penitus excludit. Quare
CHRISTVS ut Matrimonium, & cer-
tius confirmaret, & ad puriorem, prime-
uiciumque illum statum reuocaret, significat Gen. 2.
ter dixit: Erunt duo in carne una. Et Mat. 19.
Iam non sunt duo, sed una caro. Mar. 10.

DE SACRAMENTO

Estne permillum omnibus
Matrimonium?

Minime. Tradiderunt enim
sancti Apostoli, ut Epipha-
nius inquit, peccatum esse, post
decretum uirginitatem ad nu-
ptias conuerti. Ibi quoque tale, ac tantum es-
se peccatum asserit Hieronymus, ut dicat,
contra Io Virgines, quae post consecrationem nupse-
runt, non tam adulteras esse, quam inco-
In Psal. 84. Et Augustinus ait: Virgo quae si
82. Et in nuberet, non peccaret: sanctimoniales si
Psal. 75. nupsit, CHRISTI adultera repu-
tabitur. Proinde quod Apostolus habet,
1. Cor. 7. Melius est nubere quam uiri, prout Am-
Lib. ad brosius diserte pronunciat, ad non polli-
citam, ad nondum uelam pertinet. Ca-
ptam uir-
terum qua se spondit vbi, Et san-
ctum uelamen accepit, iam nupsit, iam
inmortali nupta est uiro: etsi iam nolue-
rit nubere communis lege coniugii, adul-
terium perpetrat, ancilla mortis efficitur.
L. Si quis tur. Sic Ambrosius. Unde semper lau-
C. de san- datum fuit Iouiniani Imp. Rescriptum, Et
Hiss. Epi. a Iuliano Imp. in Codicem relatum,
scilicet. quod sic habet: Si quis non dicam rapere,
Cler. sed attentare tantum iungendi causa ma-
Leo Epi. trimonii sacratissimas uirgines ausus fue-
92. Cano rit, capitali pena feriatur.

MATRIMONIUM. 61

Iam de Monachis, Et Sacerdotibus ca- Apost. 26.
dem ratio, idem iudicium est prorsus: Compro-
dammationem enim habent, si laxatis lib. bante
dini habent, primam fidem vbi, Et Concil.
Ecclesiae datam sefellerint, seu, ut Apo- Constan-
sius loquitur, irritam fecerint. Qui tunc, Et
ultrò se abdicarunt coniugio, dum seruauit. Obalee-
dum perpetuo Coelibatum, aut uoto ex- donen.
pressioni nupcio firmarunt, aut sacro Can. 16.
tum Ordinum susceptione saltem tacito 1. Tim. 5.
comprobarunt, atque testati sunt. Au- Augusti.
diant igitur Verbum vbi: Venerere & de bono
reddite Domino vbi uestro. Tum uiduita.
illud: Si quid uouisti vbi, ne mo- Concil.
reris reddere. Et quod CHRISTVS Tolet. 5.
ipse docet: Nemo mittens manum ad Et
aratrum, & respiciens retrò, aptus est Et Car-
Regno vbi.thag. 2.
Eccl. 5.

Cogit igitur ad Coelibatum quof-
dam Ecclesia?

Non cogit sanè pia, prouidaque Leo epif.
mater, quae legem Coelibatus ne vbi. Coci.
mini imponit: ab his uero, qui se Constat.
gem eam, uti dictum est, ultrò subi. Iusti
repperunt, exigunt, ne soluunt religiosum, e.
nem, neue conventionem, quam cum CH 113. et 46
sto, Et eius Ecclesia sanctè inuenerunt, uide Can.
uolent, atque rescindant. Merito igitur dist. 28.
urguntur illi stare promissis, Et seruare,

DE SACRAMENTO

1. Cor. 7. quod semel amplexi sunt, consilium Euan-
gelicum: de quo Paulus: Et qui ma-
ph. ibid. trimonio iungit uirginem suam, be-
Ambros. ne facit (quam diu scilicet DEO dicata
de uirgi- non est) & qui non iungit, melius fa-
nit. et lib. cit. Acrursus: Bonum est homini mu-
de uiduis. lierem non tangere, Quocirca laudan-
Hieron. tur à CHRISTO, & in Ecclesia sem-
lib. 1. con- per apprimè laudati fuerunt Eunuchi
tra Ioni-Euangelici, siue, uti Tertullianus notat,
niamum. spadoles uoluntarii, qui seipsos propter
Mat. 19. DEI regnum castrauerunt, ut sint sancti
Basil de corpore, & spiritu, DEO in carne sine
uirgini. carne militantes. Reliqua uerò huc spe-
Ephor. rantia in locum alium commodiorem, qui
cōt. An- consilia Euangelica declarabit, seru-
gelinos. bimus.
1. Cor. 7.

Quæ est summaria doctrina
superiorum?

QUæ pro instituta dicta sunt
baptismus breuitate, cō sunt
demum referenda, ut habeant
simplices assertionem Catholi-
cam de septem Ecclesiæ Sacramentis.
Quæ duplicis quidem esse generis inue-
niuntur. Alia enim, ut priora quinque,
singularem uniuscuiusque fidelis salutem
promouent: alia uerò, duo uidelicet po-

MATRIMONII. 63

steriora, multiplicando DEI populo,
& Ecclesiæ propagande deservunt.
Vtrumque autem illud ex Diuina, no-
bisque necessaria institutione efficiunt.
Enim uerò Baptismus ad spirituales ui-
tam, que in CHRISTO est, regene- Tit. 3.
rat. Confirmatio uires porro, ac robur Acto. 8.
adāit Regenerato. Eucharistia cibis, Ioan. 6.
potus, ac uaticum est peregrinati. Pa- Ioan. 10.
nitentia præfens aduersus omnes ani- Exce. 18
mi morbos pharmacum, lapsum homi-
nem erigit, curatque uulneratum. Suc-
cedit extrema unctio, que in postrema Iac. 5.
cum morte lucta munus, atque consolatur
emigrantem. Ordo deinde ministros præ-
bet Ecclesiæ, qui sacris præsent, ac su- Tit. 1.
periora omnia ritè procurent, dispen- 1. Cor. 4.
sent, conseruent, & applicent. Deni-
que Matrimonium Christianam gentem
propagat, & humane prouidet incon- Ephe. 5.
tinentiæ. 1. Cor. 7.

Hæc sunt igitur antidota, diuinaque
remedia, quæ misericordia plenus ille
Samaritanus instituit, & Ecclesiæ præ- Luc. 10.
positis dispensanda concedidit, nimi- 1. Cor. 4.
rum ad probe curandos egros, id est, Ioan. 10.
peccatores omnes in Ecclesiæ, quoad il-
li, si uelint, ueram, perfectamque sanita-
tem adipiscantur. Quæ quidem remedia Luc. 10.
ritè cognoscere, salubriter accipere, at-
que fideliter etiam aliis applicare, non

DE SACRAMENTO

artis, profectio humana, sed Christiana
est sapientia. De qua cum satis dictum
sit habemus, quemadmodum praesentis
institutum ratio tulit, reliquum est, ut ad
alteram huius operis partem, quae CHRIS-
TIANAM IUSTITIAM continet,
porro transeamus.

Ecclesiastici IIII.

SAPIENTIA filijs suis vitam inspi-
rat, & suscipit inquirentes se: & prae-
bit in via IUSTITIAE, & qui illam
diligat, diligat vitam.

MATRIMONII. 64

Iustus pro iniustus moriens.

I. Pet. III.

Ut sine timore de manu inimico-
rum nostrorum liberati, servamus
illi IN SANCTITATE ET IUS-
TITIA coram ipso, omnibus die-
bus nostris. Luc. I.

DE IVSTITIA CHRISTIANA.

Quæ nam pertinent ad Iustitiam
Christianam?

*Psal. 36.
Esaï. 1.*

SUMMATIM duo,
quæ his uerbis conti-
nentur: Declina à
malo, & fac bonum:
sicut & Esaïas do-
cet: Quiescite age-
re peruerse, & disci-
te bene facere. Prius est in cognosce-
ndis, fugiendisque peccatis positum, quo-
niam ea ipsa maxima sunt mala mortali-
bus: Posterius uero in bonis expetendis,
atque consequendis uersatur. Ut autem
iustitiæ hoc officium utrumque præste-
mus, Dei gratia per IESVM CHRI-
STVM nobis parata, & promissa, sem-
perq; necessaria est. Ea uero præcunt,
atque cooperante, efficitur id nobis, quod
Ioannes affirmat: Qui facit iustitiam, ius-
tus est, sicut & ille (DEVS) iustus est.
Addit porro qui facit peccatum, ex Dia-
bolo est.

Quid est peccatum?

Augu.

DE IVST. CHRIST. 65

Augustino teste, Peccatum uo-
luntas est retinendi, uel conse-
quendi quod Iustitia uetat, & tionum,
unde liberum est abstinere. Am-
brosius uero, Quid est peccatum, inquit, Lib. de
nisi Legis Diuine prauaricatio, & exle. paradiso,
suum inobedientia præceptorum?

Quare peccatum est fugiendum?

Quia stipendiū peccati mors Rom. 6.
est, Apostolo teste. Et sicut per
Prophetam ait Dominus, Ani-
ma, quæ peccauerit, ipsa morietur. Ezech. 18.
Rursusque scriptum est, Homo per ma Sapi. 16.
litiā occidit animam suam. Nihil au-
tem ea morte infelicius, quia homo à San-
ctorum omnium consortio, ab Angelorum,
& coelorum gaudio, atque ab ipso denique Esaï. 65.
summo, et aeterno bono, in cuius cognitione, Ioan. 17.
ac fruitione sanè omnis salus, & perfecta Psal. 16.
boni beatitudo consistit, in æternum 1. Ioan. 4.
separatur. Neque solum à DEO DEI-
TYN gratia, & gloria peccatum nos Rom. 2.
excludit, sed præterea etiam in potestatem Mat. 18.
tem tradit Demonum, ut cum his tor. Mat. 25.
queamur, & malis omnibus in gehenna Mar. 9.
ignis inextinguibilis addicamur. Atque Apoc. 2.
id est denique uerè mori, ac damnari, mor. 5. 21.
te secunda, scilicet in sempiternum. Qua-
propter tam serio iubet Ecclesiasticus, Eccl. 11.

F 5

DE IUSTITIA

Tob. 4. Quasi a facie colubri fuge peccatum. Et senior ille Tobias: Omnibus diebus vite tue, ait, in mente habeto d n m, & caue ne aliquandò peccato consentias, & prætermittas præcepta Domini d n r nostri.

a Gen. 4. Hinc notanda sunt in scripturis sacris.
b Exod. quæ passim de punitis peccatoribus exen-
14. pli præferuntur, ut de a Cain, b Pha-
c. Dani. raone, c Nabuchodonosore, d Sodomitis,
d Gen. e Aegyptiis, f Israelitis & cæteris;
19. quæ præcipue sunt referenda, ut pecca-
Ezec. 16 torum vindicem d n m ipsam quisque
e Exod. cognoscat, cognoscendo timeat, timendo cau-
29. 10. neat saluti sue; & cauendo poenas euadat
11. 14. horribiles peccatorum. Graviter sane di-
f Deut. xit Esaias: Hic est omnis fructus, ut au-
32. feratur peccatum.

a Co. 10. Quæ uia ad peccati foveam ducit?
Esai. 16.

Auguſt. **T**ribus præcipue gradibus ad pec-
de sermo. catum peruenitur, suggestione, de-
Domini lestatione, consensu. Suggestione
in monte quidem, dum nobis praua ingeri-
Et c. Si- tur cogitatio, siue tentatio a mundo, car-
cut. de ne, Satana: de lestatione autem, dum animo,
pauit. uel carni uisus nimium adhaereat quod
distin. 2. praua suggestit tentatio: demum, & con-
sensu quoque, dum in peccatum ipsam uo-
luntas affecta consentit deliberato. Ex quo

CHRISTIANA. 66

sane consensu peccatum iam consummatur, Iacob. 1.
& coram d n o. gehenna obnoxium fa-
cit hominem, etiamsi non semper opere
perpetretur. Unde non temere dictum est Distin. 6.
illud in suggestionem semen, in de lestatione c. Sed p
nutrimentum, in consensu perfectionem in-
sandum.
Esse peccati.

Quod si exactius quoque consideremus, Ex. Gre-
gorius ex suggestionem cogitatio, ex cogita-
tionem affectio, ex affectionem de lestationem, ex gni Mora
de lestationem consensus, ex consensus opera libus.
tio, ex operationem consuetudo, ex consuetu-
dinem desperationem, ex desperationem peccati
defensio, ex peccati defensione gloriantio,
ex gloriantio damnatio. Hæc est demum
longa illa, & horrenda peccatorum catbe-
na: bi funes, atque compedes, quibus astri-
ctum hominem Satanas non solum in om-
negeus malorum, sed etiam in tartaream
abyssum præcipitat. Atque idcirco pluri-
mum refert, peccatorum gradus eius-
modi, atque propagines, ne fallamur at-
que periclitemur, audisse discernere, &
obseruare.

Quo modo peccata faciliè deuitatur?

Eo sanè, si illorum initis, præ-
uisque desideriis, quibus ad pec-
candum sollicitamur, statim Chri-
sto adiuuante occurremus, atque

DE PECCATIS SEPT.

Ecc. 11. repugnabimus. Sicut Ecclesiasticus monet his uerbis: Post concupiscentias tuas non eas, & à uoluntate tua auertere. Si præles animæ tuæ concupiscentias eius, faciet te in gaudium inimicis tuis. Vnde Diuinus etiam oraculum pronunciat: Nonne si bene egeris, recipies? sin autem malè, statim in foribus peccatum aderit: sed sub te erit appetitus eius, & tu dominaberis illius.

Gen. 4.

Quæ sunt peccata præcipue animaduertenda?

E Animirum, quæ dicuntur Capitalia, quod sint ueluti fontes, uel capita reliquorum, & e quibus uelut ex corrupta radice, pestiferi planè fructus nascuntur, & longa quasi stirpe omnis generis uitia, scandala, damna, corruptela, ac pestes humani generis descendunt, atque profuunt.

Quot sunt peccata eiusmodi Capitalia?

De his
Gregor.
lib. 31.
Moral.
et Cassia.

Septem, quæ sic numerantur: Superbia, Auaritia, Luxuria, Inuidia, Gula, Ira, Acedia. Sed ut hæc maximo semper odio prosequen-

CAPITALIBVS. 67

da, fugiendaque, sic Virtutes septem, quæ de oſſo peccatis illis opponuntur, summo quidem principa studio, & amore, si uitam animæ queri libus uimus, sunt confelandæ. Superbiæ contraria est Humilitas, Auaritiæ Liberalitas. Luxuriæ Castitas, cum Inuidia pugnat Charitas, Gulae opponitur Abſtinentia, Iræ Patientia, denum Acediæ Deuotio seu pia ſedulitas, ſedulaque pietas aduerſatur.

Quid est Superbia, & quas gignit filias?

Superbia est inordinatus appetitus excellentiæ, ſine intus lateat in animo, ſine extrinſecus etiam ſeſe prodatur. Hæc uitiorum quidem omnium Gregor. mater, princeps ac regina eſt: præci- in Morali præ tamen inſolentem hanc ſolentem gignit, bus. Inobedientiam, inſtantiam, hyprociſm, contentionem, pertinaciam, diſcordiam, curioſitatem. Iam ut delictum hoc maxi. Pſal. 18. num caueatur, Tobias ſententia uſque obſeruanda eſt: Superbiam, inquit, nun- Tobias quam in tuo ſenſu, aut in tuo uerbo dominari permittas: in ipſa enim in- Ecc. 10. tium ſumpſit omnis perditio. Hinc Apoſtolica illa doctrina: DEVS ſuperbis reſiſtit, humilibus autem dat gratiam. Iacob. 4. 1. Pet. 5.

DE PECCATIS SEPT.

Quid est Avaricia, & quarum filiarum mater?

Avaricia est habendi appetitus inordinatus. Avarus enim recte indicatur, non solum qui rapit, sed etiam qui concupiscit aliena, vel cupide servat sua. Filiae sunt huius pessimae matris, Proditio, Fraus, fallacia, periurium, inquietudo, violentia, inmisericordia, seu inhumanitas, & cordis durities. Damnat hoc ultimum Apostolus, ubi sic ait: Qui volunt divites fieri, incidunt in tentationem, & laqueum Diaboli, & desideria multa, & inutilia, & noxia, quae mergunt homines in interitum, & perditionem. Radix enim omnium malorum est cupiditas. Et Christus ipse testatur: Non potestis Deo servire, & Mammonae. Et iterum: Nolite solliciti esse in crastinum.

Quid est Luxuria, qualemque solem gignit?

Luxuria est appetitus inordinatus impure, & libidine voluptatis. Gignit autem ex se mentis caecitatem, inconsiderationem,

CAPITALIBVS. 168

inconstantiam, precipitationem, amorem sui, odium Dei, desiderium huius vitae nimium, mortis horrorem, futuri autem iudicii, ac felicitatis aeternae desperationem. Adversus hoc peccatum nos movit Apostolus, cum ita scribit: Nescitis quoniam corpora vestra membra sunt Christi? Tollens ergo membra Christi, faciam membra meretricis? At rursum: Omne & quicquid peccatum, quodcunque fecerit homo, extra corpus est, qui autem fornicatur, in corpus suum peccat. Et alibi: Fornicatio, & omnis immunditia, aut avaricia, nec nominetur in vobis, sicut decet Sanctos: aut turpitudinis, aut stulti loquii, aut scurrilitatis, quae ad rem non pertinent, sed magis gratiarum actio.

Quid est Invidia, & quas procreat filias?

Invidia est tristitia de bono alterius, & odium aliene felicitatis respectu superiorum, quia eis non aequatur: Gregor. & respectu inferiorum, ne sibi aequentur: & respectu parium, quia sibi aequantur, ut Augustinus inquit. Filias vero procreat odium, susURATIONem, detractionem, in adversis aliorum rebus exaltationem, in prosperis afflictionem.

DE SEPT. PECCATIS

Gen. 4. Cain Abel germano fratri, & Saul Da-
1. Re. 20 uidi destinato Regi, cernitur inuidisse.
Quod execrandum crimen Scriptura ita
Sapi. 1. taxat: Inuidia Diaboli mors introiuit
in orbem terrarum: imitantur autem
illum, qui sunt ex parte illius. Recte
Gal. 5. igitur Apostolus monet: Non efficiamur
inanis gloriæ cupidi, inuicem
prouocantes, inuicem inuidentes.

Quid est Gula, & quæ nam illius filix?

Gregor. **G**ula est appetitus inordinatus cibi, & potus. Filias habet Ineptam letitiam, multiloquium, scurrilitatem, spurciem, & sensum ad intellectum bebetudinem. Prohibet hoc uitium **CHRISTVS**, cum
Luc. 21. ait, Attendite uobis, ne forte grauentur corda uestra in crapula, & ebrietate. Nam ut alibi quoque Scriptura testatur. Propter crapulam multi obierunt: Qui autem abstinens est, adijciet uitam. Ad ebrios autem hæc Dei tum indignantis, tum maledicentis uerba spectant: Væ qui potentes estis ad bibendum uinum, & uiri fortes ad miscendam ebrietatem. Vnde Paulus etiam: Nolite inebriari uino, in quo

CAPITALIBVS. 69

quo est luxuria. Neque enim ebriosi regnum Dei consequentur.

Quid est Ira, & quæ soboles ex illa nascitur?

Ira est cupiditas puniendi eius, à quo laesum se quis arbitratur. Nascuntur ex illa detestanda filia, Rixa, Gregor. tumor mentis, contumelia, clamor, indignatio, atque blasphemia. Sed aduersus hoc animi uirus nos præmunet Apostolica medicina, hisce uerbis: Omnis **Ephes. 4.** amaritudo, & ira, & indignatio, & **Coloss. 3.** clamor, & blasphemia tollatur, uobis cum omni malitia. Estote autem inuicem benigni, misericordes, donantes inuicem sicut, & **DEVS** in Christo donauit uobis. Et plena gratitatis uox est Saluatoris: Omnis qui **Matt. 5.** irascitur fratri suo, reus erit iudicio: Qui autem dixerit fratri suo Racha, reus erit concilio: Qui autem dixerit fatue, reus erit gehennæ ignis.

Quid est Acedia, & quas gignit filias?

Acedia est remissi animi languor ad bene operandum: præsertim uerâ tristitia est de re spirituali. Quæ has gignit filias,

DE SEPT. PEC. CAPI.

Gregor. Multitudo, rancorem, pusillanimitatem, desperationem, torporem circa precepta necessaria, mentisque uagationem circa res illicitas. Nullus peccati graue periculum ex his cunctis uerbis ostenditur.

Matt. 7. Omnis arbor quæ non facit fructum bonum excidetur, & in ignem mittetur. Tum alibi: Inutile seruum eiciete in tenebras exteriores.

Mar. 13. Hinc idem sic alibi: Videte, uigilate, & orate, nescitis enim quando tempus sit.

Et haec quidem hec pro instituta breuitate satis, ut qui Christiani inflicte sunt ex animo studiosi, hos precipuos humani generis morbos, atque execrandas pestes, quas ostendimus, non solum cognoscant, & obseruent, sed etiam fugiant, ac depellant ex praescripto diuinae legis.

DE PECCATIS ALIENIS.

Quæ peccata dicuntur aliena?

A. QUAE aliarum quidem manibus operaque perfectuntur, & interim nobis merito imputantur, nostrasque conscientias damnant coram DEO.

Quamobrem de his accipi potest, quod Scriptura imperat: Ne communicetis peccatis alienis, Et quod orat Pro-Psal. & Prophetæ Regum: Ab occultis meis munda me Domine, & ab alienis parce seruum tuum. Eodem refert Basilus Magnus, ex Apost. quod Ephesus scriptum est à Paulo, Non sententia lite communicare operibus infirmis cum operibus tenebrarum, magis autem rearguite. Tum illud eiusdem Apostoli: fructuos. Subtrahatis uos ab omni fratre ambulante inordinatè, & non secum communicandum traditionem, quam accepistis dum à nobis.

*Eph. 5.
2. The 3.*

Quot numerantur eiusmodi aliena peccata?

DE PECCATIS.

Nuem, sicut nouem ferè, modis committuntur, utpote Consilio, Iussione, Consensu, Irritatione, Laudatione, seu Adulatione, Re-ticentia culpæ alienæ, Commuentia, uel Indulgentia, Participatime criminis, et praua Defensione.

Quando peccatum alienum consilio perpetratur?

Cum mali scilicet consilii, quod alii sequuntur, uel sequi possent, ipsi sumus auctores, et administri. Exemplo sit Cayphas, qui Ioan. 11. consilio suo Senatum Iudaicum in mortem CHRISTI concitauit, atque permouit. Contrà uerò laudatur Ioseph ab Arimathæa, et uir bonus, iustusque dicitur, quia non consenserat consilio, et actibus eorum, Ioan. 11. Pontificum, scilicet, et Phariseorum in Mat. 26. CHRISTI necem impie conspirantium.

Quādo Iussio est peccatum alienum?

Cum ex decreto, mandato, imperio nostro redit ad proximum iniuria, uel malum quodcumque perpetratur. Sicut Dauid Rex innocentem occidit Uriam, non 2. Re. 11 suis quidem, aut seruatorum manibus, sed

ALIENIS. 71

per literas hoc agens, atque demandans, ut in prælio ille occideretur. Et præ- 1044. 19. ses Pilatus mortis CHRISTI reus est, quod illum in Iudeorum gratiam crucifigendum, etsi inuitus quoddam modo, auctoritate sua adiudicauit, ac tradidit.

Consensus quando peccatum alienum constituit?

Cum quod ab aliis sit nequiter, à Irenæus nobis quasi suffragium accipit, lib. 4. et saltem tacite approbatur. Ita cap. 46. peccauit Saulus in Stephani Actor. 7. Protomartyris necem consentiens: peccauerunt, et Iudæi, suis Magistratibus, quod CHRISTVS perderetur, suffragantes, Mat. 27. ut idcirco Petrus illis exprobrans dixit, Luc. 23. rit, Auctorem uitæ interfecistis. Re- Acto. 4. tinendum est igitur Pauli uerbum, Non Acto. 3. solum qui faciunt mala, sed etiam qui Rom. 1. consentiunt facientibus, digni sunt morte.

Quandò Irritatione nobis peccatum alienum consilatur?

Cum scientes prouocamus alium ad iram, uindictam, Uassibem, crudelitatem, aut consilia uitia, siue dictis id fiat, siue

DE PECCATIS

Iob. 2. factis, aut quacunque alia ratione: Hinc alienum non est, quod uxor Iob, dum patientissimo viro petulante insultat, quantum in se quidem erat, suasisit etiam verum blasphemare. Contra uerò monet Ecclesiasticus: **Ecl. 21.** frastitius: Abstine te à lite, & minues peccata. Homo enim iracundus incendit litem, & uir peccator turbabit amicos, & in medio pacem habentium immittit inimicitiam.

Quando per Laudationem, uel Adulationem nostram peccato alieno soedamur?

QUum aliquem in malefactis, uel de improbitate commendamus, uel tanquam re bene gestis, calcar addimus malo currenti, ut ille in prauo instituto pergat. **Eze. 13.** Vix autem qui consueunt puluillos sub omni cubitu manus, & faciunt ceruicalia sub capite uniuersæ ætatis ad capiendas animas, ut est apud Prophetam. In hoc uisum incidunt nonnunquam Ecclesiastici concionatores, si præsertim, **Esaie. 3.** quos Esaías uerbis his notat: Popule meus, qui te beatum dicunt, ipsi te decipiunt, & uiam gressuum tuorum dissipant. Quoniam enim laudatur peccator in desiderijs animæ suæ, & ini-

ALIENIS. 72

quus benedicitur, exacerbat Dominum peccator, ut Regius Prophetas testatur.

Quando Reticentiæ nostræ culpa, peccatum alienum in nos redundat?

QUum nostrum silentium sine subdito, sine cuius alteri noscitur detrimentum. Exempli causa, si docendi, monendi, corripiendi fratri, aut populi uolus murat. Nos incumbit, & in eo interim, dum præcōtra iudesse possumus, non sine culpa cessamus, docet. Unde per Esaiam testatur Dominus omni Euangelizanti: Clama ne cesses, quasi Esa. 58. tuba exalta nocem tuam, & annuncia populo meo scelera eorum, & domui Iacob peccata eorum. Audi porro Esa. 6. 3. periculum in his, qui canes muti latrare non uolentes dicuntur: Si dicente me ad impium, dicit Dominus, morte morieris, non annuncieris ei, neque locutus fueris, ut auertatur à uia sua impia, & uiuat, ipse impius in iniquitate sua morietur: sanguinem autem eius de manu tuâ requiram. Ad hoc necessarium est obseruari, quod Paulus non sine graui obtestatione postulat, **Præ. 2. Tim. 4.** dica uerbum, instat opportunè, impor-

DE PECCATIS

tunc, argue, obsecra, increpa in omni patientia, & doctrina. *Tam* idem alibi. *2. Tim. 1.* Peccantes inquit, coram omnibus argue, ut & ceteri timorem habeant.

Quando nostra Conniuentia alienis criminibus implicamur?

Quoties id, quod facultate, uel auctoritate nostra emendari uindicareque potest, & debet, nos tamen impunitum, & in peius abire sinimus. Ita peccant Magistratus, cum gladium frustra portant, *Rom. 13.* neque sicuti dicuntur, ministri dei sunt, & uindictes in iram his, qui agunt scelera, & nequitias. Eodem referri potest *1. Cor. 5.* quod Apostolus Corinthiis precipit: Auferte malum ex uobis ipsis: nescitis quia modicum fermentum totam massam corrumpit? Expurgate uetus fermentum. Secundo hic peccant Patres, & Matres familiars, ueri & preceptores, dum fili concessitos, nimia dissimulatione, & indulgentia quadam inducendo perdunt, & negligentia, socordiaque sua in discrimen deduci permittunt. Sic paterne prorsus indulgentia culpa deprauatos legimus filios Heli, qui *1. Reg. 4.* idcirco immoedia lenitatis suae poenas graues dedit. Hic etiam addi potest peccatum,

ALIENIS. 73

catum, quod uocari solet. Omisit frater, ne correctionis, admonitionis, uel reprehensionis. Quandoquidem *CHRISTVS Mat. 18.* quoque semel, atque iterum, & tertio corripendum esse fratrem monuit, ut peccatorem illum lucrificeremus. Quanquam alii distinguunt inter huiusmodi omissionem, et priorem de qua diximus, conniuentiam, ut duos alieni peccati modos ex hisce constituent.

Quid est Participatio alienum peccatum contrahere?

Imaximè fit, cum in partem lucrum furibus, siue raptoribus uenimus: cum iidem bona iniuste parua, uel quouis modo aliena nobis nostra cum aliis scienter uendicamus aut retinemus: cum insuper spoliis alienis distemus. Huc spectare potest, quod *Psalmographus d. Psal. 49.* ait, cum furibus ipsis currere, & cum adulteris portionem habere. Sicut *Esa. 1.* os obicit populo Iudaico: Principes tui infideles, socii furum, omnes diligunt munera, sequuntur retributiones. Grauius adhuc delinquunt, qui lucrum sibi ex aliena turpitudine aperte parant, ut *Leuitones*, quidam latronibus, & notis turpitudinis, uel factionis hominibus prebere.

DE PECCATIS

audent hostiam, & locum quo se illi, aut
sua recipiant.

Quo modo alienum peccatum nostra
Defensione contrahimus?

QUum aut malefactoribus pa-
treccinamur, aut doctrinam al-
terius quamam peruersam, &
impium tuemur, ac spargimus:
quum nostra itidem cura, vel opera, quod
contra fas, & aequum instituitur, promo-
uere, atque propugnare contendimus. Ad
uersus hoc triuinum intonat oraculum:

Esai. 5. Vx qui dicitis malum bonum, & bo-
num malum, ponentes tenebras lu-
cem, & lucem tenebras, ponentes a-
marum in dulce, & dulce in amarum.

Ibidem. pro muneribus, & iusticiam iusti aufer-
tis ab eo.

Hec satis de peccatis, ut uocant, alie-
nis, que nunc profecto longe lateque pa-
tent, & summa quotidie licentia, a magna
tibus praesertim, perpetrantur. Adeoq;
uulgo canoni canteantur, ut plarique pec-
cata non esse putent, ac floccipendant,
etiam si suis conscientias his criminum
fordibus conspurcent, animasque con-
demnent. Possunt autem dista species
omnes in tria ferè genera conici, bre-

ALIENIS. 74

uiterque, ut Magnus Basilus, ostendit, Basili.
comprehendi. Quod enim in alieni erro-
ris, uel peccati societatem incidimus, id do ex
su, aut re, & opere, aut uoluntate, certione Apostoli
animi proposito tantum, aut supina ne-sententia
gligentia, si quando admonendi, & omen- cum ope-
dandi officio nostro alii defraudantur. rilius in-
Sed longe omnium deterrimum peccandi fructus-
genus est, quo delinquitur in Spiritum sis non
sanctum.

fit com-
munican-
dum.

DE PECCATIS

IN SPIRITVM
S AN CTVM.

Quid est peccatum in Spiritum
Sanctum?

EST, oblatam DEI
munificentiam, & gra-
tiam, quæ Spiritui
sancto, seu fonti bono-
rum tribui peculia-
riter solet, ex mali-
tia contemptim abii-

cere. Atque hoc est peccare inexpressibili-Matt. 12
ter, ut iuxta CHRISTI uerbum, nec Marc. 2.
in hoc ipso, neque in futuro sa culo talis August.
tantique peccati remissio impetretur. Hac de uerbis
enim lege nobiscum agit DEVS, ut nec Domini.

DE PECCATIS IN

gratiam in terris, neque gloriam in caelis tribuat aliis, quam qui peccatum detestantur agniti, & præter id, bonum sibi propinquant, rectumque eligunt vite institutum. Cæterum in hisce peccatis, quæ sunt in Spiritum sanctum, quæst tum peccati detestatio, tum boni, quod scilicet id, quo Spiritus sanctus pro sua gratia hominem a peccando solet reuocare. Hinc fit, ut eiusmodi peccatis implicati, nullam

August. *DE* gratiam impetrare possint. Peccat enim non ex humana imbecillitate, quæstio- uel fragilitate: quod nocent peccare in num. Patrem, Patrisque potentiam, ut in Pe-

Mat. 26. tro Apostolo CHRISTVM ipsum negante cernimus: neque rursus ex ignorantia, quod est peccare, ut appellant, in Filium Filique sapientiam, sicut Saulo

Acto. 9. accidit Ecclesie persentori: sed quod

1. Tim. 2. longè grauius est, peccatur hic ex malignitate, & perueracia mentis: ut exem-

Chryso. plum præbent peruersissimi, & obstinati in Matt. tissimi illi Pharisei.

Quot sunt peccata in Spiritum Sanctum?

Eiusmodi sex recensentur, ut uulgo quidem recepta sunt eorum hæc nomina: Præsumptio de mi-

SPIRITVM SAN. 75

sericordia DEI, uel de impunitate peccati, Desperatio, Agnita ueritatis impugnatio, Fraternalis charitatis inuidia, Obstinatio, & Impenitentia. Significantius autem erit si quis ita numeret: I. Diuinam misericordiam confidenter abuti, II. De gratia DEI, uel salute sua prorsus desperare. III. Veritatem Religionis aduersus suam ipsius conscientiam hostiliter oppugnare. IIII. Pertinaci inuidia concitari graniter ob salute, & uirtutum fraternarum successum. V. Obfirmato animo in crimine scienter manere. VI. Absque penitentiae proposito peruersæ uite finem nullum facere.

Quenam Præsumptio facit peccatum in Spiritum Sanctum?

EA, quæ hominem sola DEI misericordia confidentem, & ad peccandum audacem facit, seposita uidelicet, ac abiecta omni iustitiæ, Augusti. timorisque Domini ratione. Et sic sane de fide et peccant hodie complures, qui sola fide in operibus CHRISTVM sibi blandientes, uel in Iscl. 1. modis peccatorum sordibus, ut iumenta 2. Pet. 2. computrescunt, nec sibi solum, sed aliis itidem polliceri audent securitatem, modo

DE PECCATIS IN

Luc. 13. fidant meritis CHRISTI, & DEI gratie per fidem apprehensæ, quantum interim penitentia fructus non adhibeantur. Horum vero singulis accedat.

1. Tim. 2. mat gentium Doctõr in fide, & veritate
Rom. 2. Paulus: An diuitias inquit, bonitatis DEI, & patientiæ, & longanimitatis contemnis? Ignoras quoniam benignitas DEI ad penitentiam te adducit? Secundum autem duritiam tuam, & impenitens cor tuum, thesaurizas tibi iram in die iræ, & reuelationis iusti iudicii DEI, qui reddet unicuique secundum opera eius.

1. Co. 13. Quamobrem idem Paulus alibi, non solum Tit. 3. iactare fidem docet, sed cum timore, ac tre Rom. 11. more salutem nostram operari: Fidẽmque Phil. 2. commendat, quæ per Charitatem operatur. Contra hoc enorme peccatum sic etiam Ecclesiasticus clamat, inquit:

Ecd. 5. De propitiato peccato noli esse sine Auguſt. metu, neque adicias peccatum super de pani. peccatum. Et ne dicas, Misericordia Domini magna est, multitudinis peccatorum meorum miserebitur, Misericordia enim, & ira ab illo citò proximant, & in peccatores ira illius respicit.

Quomodo peccatur in Spiritum Sanctum Desperatione?

SPIRITVM SAN. 76

Cum præsumptioni, de qua dictum est, contrarium præsumptum accesserit, ut omnem spem abiciat homo, vel impetranda apud Deum venia, vel soluta æternæ consequenda. Hoc modo peccauit desperando Cain, ut sua ipse voce testatur: Ma. Gen. 4. tor est iniquitas mea, inquit, quam ut veniam merear. Peccauit, & Iudas CHRISTI proditor, cum vitam laqueo sibi Mar. 17. infelix abrupit. Atqui nulla nimis est Act. 1. sera homini penitentia, uti Lairo testatur, qui in cruce penitens, CHRISTI ingentem gratiam, & exallem gloriam Luc. 23. est consequutus.

Quandò ueritatem impugnans peccat in Spiritum sanctum?

Quam de Fidei, & Religionis negotio agitur, & pro falsitate ueritas, non ex ignorantia, sed malitia studiosè oppugnetur, ut hinc ueritatis Catholice laudatur, Sinceritas. Huic peccato Pharisæi ob-Mat. 12. noxi erant, quibus uel præcipue uidemus cura fuisse, tam malignè quàm falsò blasphemare CHRISTVM, infamari doctrinam Euangelii, testimonium Act. 4. Apostolorum suppressere, idque contra & 1. & suam ipsorum conscientiam. His non 12.

DE PECCATIS IN

Psal. 1. sunt absinthii, qui à Propheta dicuntur
sedentes in cathedra posulentie, à Pe-
2. *Pet. 1.* tro autem Magistri mendaces, qui intro-
Tit. 3. ducunt seclat perditionis, à Paulo de-
2. *Tim. 3.* miam heretici, homines corrupti mente,
Leo 24. reprobi circa fidem, attendentes spiri-
q. 3. can. bus erroris, subuersi, & suorum ipso-
Quid au- rum iudicio condemnati.
tem &c.

sequent. Quomodo Inuidientia fraternæ gra-
tiæ peccatum est in Spi-
ritum Sanctum?

August. de serm. domini in mente.
Quando dolemus, ac tristamur
grauiter de splendore augmen-
tatione uirtutum, donorumq; DEI,
quibus frater est conficiuus.

Sapientia. 2. se proprium, quam Satana, qui Dei gra-
tiam in homine tum augeri, tum conserva-
ri fert impatientissime. Satana filii ex
Acto. 11. Iudeis fuisse, qui nascentem Euangelii
gratiam omnino gentibus inuidebant, ut
est in Actis Apostolicis.

Quæ obstinatio facit peccatum
in Spiritum sanctum?

EA nimirum, quæ obfirmatum pla-
nè animum adfert, aduersus bene-
monentem, ut nullis quidem ra-
tionibus

SPIRITVM SAN. 77

tionibus ab instituto damnabili se desecti
quis sinat. Huius peccati magnum præ-
bet exemplum Rex Pharaos, qui toties Exo. 7.
mentus à Moïse, & affliclus subinde fla- & dein-
gellis dñi se uisissimis, tamen in propo- ceptis.
suo Tyrannico perstetit, & perit ob- Exo. 14.
stinatus. Nota est, & Iudeorum inuidia Exo. 34.
pertinacia, quos suis ueluti coloribus de- Hier. 5.
pingent S. Stephanus, dura, ceruice, Actor. 7.
inquit, & in circumcisi cordibus, & au-
tribus, uos semper Spiritui sancto resis-
tistis. Nec sunt dissimiles hodie, qui nouis 24. q. 1.
addicti Seclis, ne audire quidem possunt C. Viola-
Cartholicæ docentem, quasi assiduum in- tores.
nar oclusis contra dulcem melodiam, id- Psal. 57.
est, sanam Ecclesiæ doctrinam auribus,
dicere uideantur. Recede à nobis, scien-
tiam uiam tuarum nolumus. Quod ni- Iob. 21.
hil aliud est, quam, ut Paulus loquitur,
secundum duritiam, & impenitentis cor-
thesaurizare sibi iram in die iræ, & reue Rom. 1.
lationis iusti iudicii DEI.

Quando peccatum Impenitentia
committitur?

August. de

Cum homo peccatorum suorum, fide ad
quæ saluari penitentia expian. Peccatum.
da forent, finem, modumque nul- Et de
lum facit, ac proponit insuper uerbis do-
se nolle unquam penitere. Talium cer- mini in

DE PEC. IN SPI. SAN.

Matt. 18. *Id qui deplorat peccatores sunt, ac m-*
Psalm. 33. *vere uolunt, mors pessima est, quum illi*
si non uerbis, at re ipsa dicere uideantur?
Esai. 28. *Peruissimus foderis cum morte, & cum in-*
ferno fecimus pactum.

Hæc dicta sunt haecenus de peccatis in
Spiritu sanctum, grauissimis illis qui-
dem, & quæ aut nunquam, aut egrè ad-
modum à DEO homini remittuntur.

Quapropter aduersus ea sape nos ipsos
manire, & alios confirmare debemus, ut

Ephe. 4. *obseruetur illud: Nolite contristare,*

1. Thes. 5. *nolite extinguere Spiritum DEI.*

Psalm. 93. *Hodie si nocem eius audieritis, noli-*

Hebr. 3. *te obdurare corda uestra. Cor enim*

Eccl. 3. *durum habebit male in nouissimo.*

Nunc porro ad peccata, quæ, & ipsa non
parum enormia sunt, & in cælum claman-
tia dei solent, accedamus.

DE PECCATIS

IN COELVM CLA-
MANTIBVS.

Quæ dicuntur peccata in cœ-
lum clamantia?

A, QUAE præ
ceteris insignem, & August.
manifestam improbi-
tatem habere noscun-
tur, diuinamque i. libro Au-
ram, & ultionem in-
signiter accersunt iis, Job.

à quibus committuntur. Eiuscemodi qua-
tuor è Scriptura numerantur, Homici-
dium uoluntarium, peccatum Sodomiti-
cum, Oppressio pauperum, & Merces o-
perariorum defraudata.

Quomodo Scriptura uindictam docet
Homicidium uoluntarium?

Rauiter sanè, quemadmodum hi. Gen. 4.
G. *see uerbis DEVS ostendit, qui-*
bus Cain primam inceptit ho-
mucidam: Quid fecisti? inquit, De po-
Vox sanguinis fratris tui clamat ad me na homi-
de terra. Nunc igitur maledictus eris cidii Ca-
super terram. Et alibi uox Diuina te- nones

DE PECCATIS IN

uide dist. statar: Quicunque effuderit huma-
num sanguinem, fundetur sanguis il-
lius. Ad imaginem quippe DEI fa-
ctus est homo. Concinit Psaltes Re-
gum, Viri sanguinum non dimidia-
bunt dies suos.

Quid uero de Sodomitico pecca-
cato, eiusque punitione scri-
ptum extat?

Gen. 13. Omnes Sodomite, inquit Scri-
ptura, pessimi erant, & peccato-
res coram Domino nimis. At
Gen. 18. iterum: Clamor Sodomorum, &
Gomorrhæorum multiplicatus est, & pec-
Augusti. catum eorum aggrauatum est nimis. Vnde
lib. 3. Cō ad Loth iustum Angeli, Delebimus locum
feson. istum, inquit, eo quod increuerit cla-
Gen. 19. mor eorum coram Domino, qui misit nos,
ut perdamus illos. Igitur Dominus pluit
ibidem. super Sodomam, & Gomorrhæam sulphur,
& ignem à Domino de caelo, & subuertit
uide Ca- ciuitates has, & omnem circa regionem.
nouer: Neque tacet Scriptura causas, quæ ad
32. q. 7. hoc ne phandum peccatum Sodomitas int-
pulerunt, & alios idem permouere pos-
sunt. Sic enim legimus apud Ezechie-
Eze. 16. lem: Ecce hæc fuit iniquitas Sodo-
mæ sororis tuæ, Superbia, saturitas
panis, & abundantia, & ocium ipsius,

COELVM CLAM. 79

& filiarum eius: & manum egeno, &
pauperi non porrigebant.

Quid legimus in sacris de pau-
perum Oppressione?

A Duenam non contristabis, di Exo. 22
cit Dominus, neque affliges
eum: aduenæ enim, & ipsi sui
stis in terra Egypti. Viduæ,
pupillo non nocebitis: si leseritis
eos, uociferabuntur ad me, & ego
audiam clamorem eorum, & indigna-
bitur furor meus, percutiamque uos
gladio: & erunt uxores uestre ui-
duæ, & filij uestri pupilli. Quapro-
pter Aegypti tot plagis attriti, & cum
suo Rege, ingentique Tyranno Pharaō Exo. 7.
ne submersi denique fuere, uidelicet ob 8. 9. 10.
suam in Israelitis plusquam Barbaricam & 14.
inimicitatem. Vidi, inquit Dominus, Exo. 1.
afflictionem populi mei in Aegypto, Exo. 3.
& clamorem eius audiui propter du-
ritiam eorum, qui presunt operibus:
& sciens dolorem eius descendit, ut li-
berem eum de manibus Egyptio-
rum. Hinc apud Esaiam quoque intermi-
natur Dominus: Vx qui condunt leges Esai. 10.
iniquas: & scribentes iniustitiam scri-
pserunt: ut opprimerent in iudicio
pauperes, & uim facerent cause hu-

DE PEC. IN COEL. CLA:
milium populi mei: ut essent uidae
præda eorum, & pupillos diriperent.

Quid postremò Scriptura docet de
mercede operariis reuoluit,
uel imminuta?

Iacob. 5:

A Pud Iacobum Apostolum legimus, quàm is graueret diuitibus exprobraret crudelem tenacitatem, & solitam erga operariis iniquitatem. Ecce merces, inquit, operariorum, qui messuerunt regiones uestras, quæ fraudata est à uobis, clamat: & clamor eorum in aures Domini Sabbathoth introiuit. *Nec multo aliter Ecclesiasticus, Panis egrediens, ait, uita pauperis est: qui defraudat illi, homo sanguinis est. Qui aufert in sudore panem, quasi qui occidit proximum suum. Qui fundit sanguinem, & qui fraudem facit mercenario, fratres sunt.*

Deu. 24, Quoniam Lex Domini sic præcipit: Non negabis mercedem indigentis, & pauperis fratris tui, siue adueni, qui tecum moratur in terra, & intra portas tuas est: sed eadem die reddes ei premium laboris sui ante solis occasum, quia pauper est, & ex eo sustentat animam suam: ne clamet contra te ad Dominum, & reputetur tibi in peccatum.

DE IVST. CHRIS. 80

Quò referenda est omnis hæc de
peccatis tractatio, & quis illius usus?

HÆC tractatio ad priorem partem Christianæ Iustitiæ spectat. *Ufus autem totius doctrine, ac fructus est, ea quæ præcipue mala, DEO maxime contraria, nobisque perniciosissima sunt, ritè discernere, disereta prorsus cauere, & si quid horum admissum sit, sedulo expiare. Hinc etiam discimus, quomodo sapiens à stulto, iustus ab impio differat, sicuti Salomonis illa uerba declarant: Sapiens timet, & de Pro. 14. elineat à malo: Stultus transiit, & confidit. Atque rursus idem: Iustorum Pro. 1. semita, inquit, quasi lux splendens procedit, & crescit usque ad perfectam diem: uia impiorum tenebrosa, nesciunt ubi corruant. Nec alium Pro. 11. illud est: Peccator, cum in profundum uenerit, contemnit, Ea uero in primis contemnit, quæ Christiana Iustitia ad uiriorum obseruationem, seu differentiam, deuotionem, & expiationem postulat.*

Quibus uerò modis peccata
expiantur?

DE IVSTITIA

Multos certe huiusmodi modos, sicuti diversis morbis diversa remedia conveniunt, sacra Scriptura nobis in Ecclesia lib. 2. de proponit: Principem vero locum tenet penitentia. Penitentia Sacramentum, quod neglecto, frustra de reliquis lethaliū peccatorum Chrysof. remediis adhibendis agimus. Hoc enim ut cent. 4. praesens, ita necessarium pharmacum de Lazaro. CHRISTVS animarum medicus insiliit, & contra omnem peccati lepra malignam nobis commendavit, quando dixit Sacerdotibus: Quotum remisistis peccata, remittuntur eis.

Secundo purgantur, et exipiuntur elemosynae scriptae est, Eleemosyna ab omni peccato, & a morte liberat, Tob. 4. & non patietur animam ire in tenebras. Tunc alibi: Peccata tua elemosynis redime, & iniquitates tuas misericordiae pauperum.

Tertio remittuntur peccata, dum lesi, fratri offensam condonamus: dicente Domino, Si dimiseritis hominibus peccata eorum, dimittet, & vobis Pater coelestis delicta vestra.

Quarto idem fit, cum peccantem fratrem iustificamus, sicuti legitur: Qui converti fecerit peccatorem ab errore viae suae, saluabit animam eius a morte, & operiet multitudinem peccatorum.

Quin-

CHRISTIANA. 81

Quinto huc pertinet abundantia sive V. ra charitatis, ob quam de Magdalena dicitur: Remittuntur ei peccata multa, quoniam magis dilexit multum. Charitas enim operis. Pro. 10. ric multitudinem peccatorum. 1. Pet. 4.

Sexto ad idem valet contriti cordis sacrificium, quod nunquam despicit DEVS. Psal. 50. Respiciet enim in orationem humilium, Ps. 101. & non spernit preces eorum: sicut scriptum est de Ninivitis: Vidit DEVS o. Iona 3. pera eorum, quia conversi sunt de via sua Chrysof. mala, & misertus est DEVS super malitiam, quam locutus fuerat ut faceret eis, Cor. 6. 4. & non fecit.

His, aliisque modis, & officiis vera pietatis comparamus, atque praestamus in Christo IESU quod Apostolus exquisitissime admonet: Has habentes promissiones charissimi, mundemus nos ab omni inquinamento carnis, & spiritus, perficientes sanctificationem in timore DEI. Quod etiam haud obscure explicans Augustinus, & Scriptura te. Lib. de Simoni confirmans, dicit: Non sufficit poenitentia mores in melius commutare, & a factis tunc mediis recedere, nisi etiam de us, quae facta sunt, satisfiat DEO per poenitentiam. Et in Eucharistiae dolore, per humilitatis gemitum, ebriidiam, per contriti cordis sacrificium, cooperamur Et Cyribus elemosynis. Alioquin quisquis de prius peccatis lethalibus in se aliqua dominari lapsus.

DE IVSTITIA

Per. 47. cognouerit, ut idem *Augustinus* est de *San-*
thor. nisi dignè se emendauerit, & si ha-

bit. buerit spaciū, longo tempore peniten-

1. Cor. 7. tiam egerit, & largas elemosinas erogauerit, & a peccatis ipse abstinerit. *Orig.* in illo transitorio igne, de quo agit *Apostolus*, purgari non poterit, sed æterna de-

Leuitic. lum flamma sine ullo remedio cruciabitur. *Chrysostomus* Non enim capitalia post hanc uitam, sed minuta peccata purgantur, expianturque, ad po-

Angu. in **I**D scilicet, quod eiusmodi leniora, uti
Psf. 129. mentis euagatio, uerbum ociosum, ri-
et Trac. sus immoderatus, & consimilia, quæ
quo:idianæ, seu uenialia peccata dicun-

12. in Io tur, & sine quibus hæc uita non ducitur.
an. (In multis enim offendimus omnes,) & si

Iacob. 3. læthalia non sunt, & in speciem minuta uidentur, tamen haudquaquam sunt contem-
Hier. nenda. Siquidem *Deum* ipsum offendunt, contristant Spiritum sanctum, ob-

Et obry fuscant conscientiam, charitatis feruorem
fost. in c. minuant, uirtutisque profectum ro-

Et ad grauiora se peccata pe-

lata. Qui spernit modica, paulatim deci-

Pro. 19. det. Ac rursum: Qui amat periculum,
Ecl. 3. peribit in illo. Cauende sunt igitur,

CHRISTIANA. 81

quantum licet, hæc labores, & sordes animæ: *Apo. 17.*
quoniam ut legimus, Non intrabit in August.
coelestem Hierusalem aliquod coinser. 21.
quinatum. Ac nisi in hac uita illa di. de factis,
luantur, etiam post mortem hominem gra- & C. Me
uant, nec sine pænis quidem acerbis pur- dicina de
gatorii ignis expiantur. Qui quidem penitent.
ignis, etsi per petrus non sit, tamen, si Au- dist. 1.
gustino credimus, grauior est, quam quic- In Psal.
quid homo in hac uita potest per peti. 37. Et li.

Quibus autem remediis peccata le- & falsa
uiora purgantur? pænitent.

VT eiusmodi animæ sordes in Augusti.
hæc uita diluantur, Ecclesiæ ue- Epi. 108
tus remedia isthæc agnouit, & in Et in Eo
usa habuit, humilem sui accusa- chridio.
tionem, Dominicam precatorem, pecto- Et in Io-
ris tutionem, & alias id genus pias in amem
Deum, ac etiam erga proximum exer Trac. 12
citationes, corporisque afflictiones spon-
te, ac religiose susceptas. Quæ quidem
remedia tanto lubentius, ac studiosius am-
plectuntur sapientes, quò rectius uirunt,
& diligentius expendunt, quod metuen-
dus ille Iudex affirmat: Dico uobis, Mat. 12
quoniã omne uerbum ociosum, quod
locuti fuerint homines, reddent rati-
onem de eo in die iudicii: Ut bine
Iob, uir aliquin iustus, & innocent, di-

DE IVST. CHRIST.

Ioh. 9. xerit: Verebar omnia opera mea,
Hebr. 10 ti. Et Apostolus Paulus: Horrendum
est incidere in manus DEI uiuentis.
1. Cor. 11 Quod si nos ipsos diiudicaremus, ut
Prov. 28 idem admonet, non utique iudicemur.
Beatus igitur homo, qui semper est
pavidus.

An ne satis est à peccatis abstinere?

Hiero. ad Celatiā. **I**ustitia quidem Christiana, de qua lu-
cusq; diximus, duas partes proponit,
Et uelut æque necessarias nobis com-
mendat hisce uerbis: DECLINA
Psal. 33. A MALO, ET FAC BONVM, si-
Rom. 12 ent, Et Paulus docet: UDIENTES
MALVM, ET ADHÆRENTES
BONO. Non sufficit igitur, quod Augu-
stinus Pro- stinus perspicue dixit, abstinere à malo, ni-
sperti. si fiat quod bonum est: Et parum est nemi-
ni nocere, nisi studeas multis prodesse.
Quapropter absoluta utcumque Iustitie
priori parte, quæ mala prohibet, conse-
quens est, ut de altera porro, quæ in bonis
consecrandis est posita, dicere pergamus.

DE TRIPLICI

GENERE BONORVM
OPERV.

Iustitia Christiana circa quæ
bona uersatur?

Iustitia tam la-
te patet, ut omnia bo-
na, quæ honeste, iuste
ac pie sunt, in se con-
tineat, nobisque ex-
petenda, Et consecran-
da proponat. Unde *Coloss. 1.*
ita fideles Apostolus commonefacit: Am-
buletis digne DEO, per omnia pla-
centes, in omni opere bono fructifi-
cantes, prouidentes bona non tan-
tum coram DEO, sed etiam coram *Rom. 12*
omnibus hominibus. Hic enim nostra
uocationis, Et Christiane Iustitie per
Christum pariter uerus est usus, ac fru-
ctus proprius, eodem Apostolo teste, uide-
licet, Ut abnegantes impietatem, & *Tit. 2.*
secularia desideria, sobriè, & iuste, &
pie uiuamus in hoc seculo. In eundem
sensum nobis proponitur Euangelicum il-
lud: Ut sine timore, de manu inimi-
Luc. 1. corum nostrorum liberati, serui-
amus illi in sanctitate, Et Iustitia co-

DE TRIPL. GENERE

Tit. 2. Nam idcirco redemit nos Christus ab omni iniquitate, ut mundaret sibi populum acceptabilem, sectatorem bono-

Eph. 2. rum operum. Ipsi enim DEI sumus factura, creati in CHRISTO IESU, in operibus bonis: quæ præparauit DEVS, ut in illis ambulemus. Itaconflanter Paulus scribit, omnesque admonet, de obseruanda, & colenda semper Iustitia Christiana. Quid multis? Filioli, inquit Ioannes, nemo

1. Ioan. 3. vos seducat. Qui facit Iustitiam, iustus est, sicut & ille iustus est: qui facit peccatum ex diabolo est. Et Iacobus:

Iacob. 2. Ex operibus iustificatur homo, & non ex fide tantum. Sicut enim corpus sine spiritu mortuum est: ita & fides sine operibus mortua est.

Quem fructum pariunt. Opera Iustitiæ Christianæ?

1. Tim. 4. **P** Ræclarum sanè, atque multiplicem, cum in hac, tum in futura uita. Primum quidem hæc opera ex uina fide, id est, per charitatem operante profecta, non modò signa sunt Christianæ uocationis, sed eandem nobis quoque confirmant, certamque faciunt. Quam obrem Petrus Apostolus, qui ad opera

BONO. OPERVM. 84

bona nusquam non cohortatur, hæc etiam adiecit: Fratres magis satagite, ut 2. Pet. 1. per bona opera certam uestram uocationem, & electionem faciatis, Hæc enim facientes, non peccabitis aliquando.

Secundo gratiam credentibus augent, 1. I. atque sanctificationem perficiunt, Apost. 2. Cor. 7. lo. testet: ut hinc etiam Iacobus assermet: Iacobi. 2. quod Fides quæ operibus cooperatur, ex hisdem quoque consummetur.

Tertio, fiduciam bonæ conscientie parat. 1. I. I. riuunt, magisque ad orandum, & quidlibet à DEO impetrandum animant. Seriptum est enim: Fiducia magna erit Tob. 4. coram summo DEO elemosyna omnibus facientibus eam. Et rursus: Charissimi, si cor nostrum non reprehenderit nos, fiduciam habemus ad DEVM: & quicquid petierimus, accipiemus ab eo, quoniam mandata eius custodimus, & ea quæ sunt placita, coram eo facimus. Exemplum extat in Ezechia Rege, qui bona conscientia fretus, ac DEI uoce in hoc ipso comprobatus dixit: Olyseco Domine, memento quæso, quomodo ambulauerim coram te in ueritate, & in corde perfecto, & quod bonum est in oculis tuis fecerim, IIII.

Denique id efficiunt, ut laborantes in Mact. 10. ainea CHRISTI, denarium diurnum & Greg. in Rom.

DE TRIPL. GENERE

accipimus, hoc est, promissam æternæ ut
2. Tim. 4. te mercedem, iustitiæque coronam, quam
Mat. 19. in Ecclesia dei mandata seruantes, in
CHRISTO promeremur. Ait igitur
Dominus, Voca operarios, & redde
Mat. 20. illis mercedem. Ait David: Seruus
Psal. 118 tuus custodit ea, Diuina scilicet præ-
cepta, in custodiendis illis retributio
1. Tim. 4. multa. Ait, & Paulus: Bonum certa-
men certavi, cursum consummaui, fi-
dem seruaui: in reliquo reposita est
mihi corona iustitiæ, quam reddet
mihi Dominus in illa die iustus Iu-
dex: non solum autem mihi, sed & ijs
qui diligant aduentum eius. Ait deni-
Mat. 19. que & ipse CHRISTVS: Si uis ad
Matt. 7. uitam ingredi, serua mandata. Qui
Luc. 6. facit uoluntatem patris mei qui in
coelis est, ipse intrabit in regnum
caelorum. Ex quibus sit perspicuum,
quanti nostra omnium referat Diui-
nam hanc obseruare uocem: Qui iu-
Apo. 21. stus est, iustificetur adhuc: & san-
ctus sanctificetur adhuc. Ecce uenio
citò, & merces mea mecum est, red-
dere unicuique secundum opera sua.
Mat. 16. Bonum igitur facientes non deficiat.
Galat. 6. mus, tempore enim suo metemus non
deficientes.

Quot

BONO. OPERVM. 85

Quot sunt genera bonorum opetum,
in quibus iustitia Christiana cer-
nitur, & exercetur?

E Infimæ sunt triplicia, uidelicet,
Oratio, Ieiunium, & Eleemosyna, Petrus
sicuti ex literis sacris accipimus. Chrysost.
Nam reliqua ferè benefacta, que
ex fide uiua proficiuntur, & Iustitiam
Christianam commendant, augent, atque cō Tob. 12.
summant, ad hosce tres fontes facile refe-
runtur: Hinc illa præclara uox Angelinum 42.
Raphæelis. Bona est Oratio cum Ieiu-
nio, & Eleem- syna magis quàm the-
sauros auri recondere. Augustinus ue-
rò dilucide dixit: Hæc iustitia hominis in
hac uita, Ieiunium, Eleemosyna, Oratio. De
quibus nos etiam Euangelium expressè do Matt. 6.
cet, additque promissiones de parata cele-
sti mercede ijs, qui in Ecclesia sincerè, ci-
tra hypocrisis, & ex fide ieiunant, orant,
ac eleemosynam tribuunt. Hinc fidelis illa
sponsio, toties repetita: Pater tuus qui ui-
det in abscondito, reddet tibi. Et hæc Ibidem.
ipsa sunt, in quibus CHRISTVS, ut de Matt. 7.
ne beatè que uiuamus, abundare uult no-
stram iustitiam, & ita lucere coram homi-
nibus, ut uideant opera nostra bona, et glo-
rificent Patrem. Propter hæc, & chari- Mat. 13.
tate præstita, iusti in regnum adsciscuntur & 25.

H

DE TRIPL. GENERE

Joan. 7. aeternum ob eadem uero neglecta, in iustitiam
2. Cor., in gehennam ignis precipitabantur.

Quid est Ieiunium?

Non simplex huius nominis est acceptio. Magnum, & generale Ieiunium Augustinus uocat, abstinere ab iniquitatibus, & illicitis fin. 7. c. uoluptatibus seculi. Deinde Philosophicū, Ieiunium, ut quidam uocant, ieiunium est parsimonia & c. Ni illa ab, ac potius, moralisque sobrietos, quabil, temperate uiuntur etiam ab Ethnicis secundum rectam rationem. Tertio Ecclesia Mogunt, stium est Ieiunium, ut potest etiam iuxta cer. 6. 3. 5. Et tum Ecclesiae morem, atque praescriptum, Bracar. certis diebus, & carnium esam nobis sub. 2. can. 9. trahimus, & unica duntaxat refectio co. Et can. tenti sumus. Cuiuscumque Ieiunium pie, & disti. 7. 6. Christiane suscipitur ad carnem edomant, & de co dam spirituique subiciendam, ad fructus fer. dis. 5. penitentiae dignus praestans, ad obediens Ambro. e. tam exercendam, ac demum ad quamlibet Sexto debet DEI gratiam consequendam, fin. 35.

Quid uero de his respondendum est, qui legem Ecclesiastici Ieiunij conuellunt, atque contemnunt?

BONO. OPERVM. 86

Primum admonendi sunt isti, ut scilicet 1. Tim. 4. so Catholicis affingant, quod Apo. Coloss. 2. Nihil detestatur, & Ecclesia semper. Et co. il. per dānauit in Iudeis, Manichaeis, Gāgryen. & Priscillianistis: quod uidelicet aut secū et Tol. 2. dum legem Moisaicam, aut ex superstitione & Brada cibis quibusdam abstineant. Catholici charen, enim, sicut Augustinus Fausto Manicheo Contra responder, quod a carnibus abstinent, edo. Faustum mandī corporis causa id faciunt, propter Manich. animam ab irrationalibus motibus amplius lib. 20. humiliandam, non quod carnes esse immū. Et Theodas credant. Nec solum a carnibus, uerum doretus, a quibusdam etiam terrae fructibus absti. in epitomēt, uel semper, sicuti pauci, uel certis diebus diuinibus, atque temporibus, sicuti per Quadra decreto. Gesimam ferme omnes. Sic Augustinus, ar. rum. que ante illum idipsum etiam Epiphanius docet: ubi confutat Arianam haeresim, que statuta Ecclesiae Ieiunia cuique libera Et Ambro. esse uult, atque ad ea neminem obligari. li. de He. Quod uero magni momenti, & certi ueritatis, & iustitiae, eiusmodi ieiunij reuerenter ampleiunt. Tū tū seduloque obseruare, tam aperte pro Cypr. de bat Hieronymus contra Iovinianum, ut a ieiunio, & nullo iure possit addubitari. Nec forte tentati. hinc alienum est, quod Paulus assueat: Hieron. Bonum est non manducare carnem, & lib. 2. non bibere uinum. Quibus addenda Rom. 14. sunt, quae supra docuimus de praecipis Aug. 11. Ecclesiae obseruandis, idque non solum ad la. dis. 12.

DE TRIPL. GENERE

Scandalum euitandum. Et ad disciplinam publicam retinendam, neque modo pro-
Rom. 13 pter iram, sed etiam propter conscientia,
egnatius ut Apostolus dixit. Constat autem, sicut
Theoph. omnium aetatum scriptores comprobant,
Maximus Ecclesiae disciplinam, consuetudinem, tra-
Hieron. ditionem, sanctionem hanc, Et esse constan-
Theod. tem, Et inde ab initio fuisse, ut diebus qui-
Epipha. busdam, praesertim Quadragesima, Iei-
De can-nium hoc Ecclesiasticum obseruaretur. Ita
sec. dist. 5 docent Canonones Apostolorum, Et Sacro-
Can. 68. sancta Synodi. Gangrensis quidem Ana-
Can. 19. themate eos ferit, qui communia totius Ec-
Et Mo- clesiae Ieiunia contemnunt: Toletana uero
gūt. c. 37. communionem eos priuari iubet, qui sine in-
Syn. To- uitabili necessitate, Et euidenti languore
letan. 8. carnibus in Quadragesima uescuntur.
cap. 8. Proinde non Ecclesiae modo matri, sed
etiam CHRISTO in Ecclesia sponsale-
Luc. 10. quenti, atque praecipienti resistunt, sibi-
Rom. 13. certam damnationem acquirunt, qui san-
Acto. 15. ctum, Et salutiferum, Et ab Ecclesia nobis
Hieron. usque commendatum ieiuniorum instituti-
e. Sint tamen abrogant repudiantis.
bi. de c. 5.
dist. 5. Quid de Ieiunio sacra Scriptu-
ra tradit?

Ioel. 1.

Diuina uox est, quae per Ioelem ad
peccatores clamat: Conuertimini
ni ad me in toto corde uestro

BONO. OPERVM. 37

in ieiunio, & fletu, & planctu. Nec mul- Ibidem.
to post. Canite tuba in Syon, inquit, san-
ctificate ieiunium, uocate coetum, con-
gregate populum: uel sicut alii legunt: Hiero. in
Sanctificate ieiunium, praedicate cura Ioelem.
tionem. Ut hinc discamus, Ieiunium san-
ctificari ceteris bonis operibus, Et sancti-
ficatum curationi proficere peccatorum,
ut Hieronymus interpretatur. Nam ut
idem e sacris literis colligit, per Ieiunia Ibidem, Et
Daniel uir desideriorum futura cognouit: lib. 2. in
Et Niniuite iram placauerunt DEI: Et Ioninia.
Elias, ac Moses quadraginta dierum esu- Dani. 9.
vie DEI familiaritate saturati sunt, Et Ioan. 3.
ipse dominus totidem diebus in solitudine 3. Re. 19
ieiunauit, ut nobis solenne ieiuniorum dies Exo. 24.
relinqueret: et acriora demonia docuit, Dent. 9.
non nisi oratione, Et ieiunijs, posse superari. Matt. 9.
vi: Et Apostolus frequenter se ieiunare di Luc. 4.
cit: Et in psalmis poenitens loquitur: Man. Mat. 17.
ducabam sicut emerem panem meum, Et 2. Cor. 6.
potum meum cum fletu miscebam Et, Cuius 11.
mibi molesti essent, inducbar cilicio, humi- Psal. 101
habam in ieiunio animam meam. Demum Psal. 34.
quid eo manifestius, quam quod CHR I- Matt. 9.
STVS affirmet fore, ut cum ipse sponsus Luc. 5.
discipulis suis maxime dilectus ablatum Acto. 13.
sit, tunc illos licet Spiritu sancto plenos,
ieiunaturos esse? Itaque Paulus ad fide-
les clamat: Exhibeamus nosmetipsos, si 2. Cor. 6.
eui DEI ministros, in multa patien-

DE TRIPL. GENERE

Galat. 5. *Et* in uigiliis, in ieiuniis, in castitate. Qui enim sunt CHRISTI, carnem suam crucifixerunt cum uitiis, & concupiscentiis.

Quid est Oratio?

Ex Aug. gusti. & Damasc. **E**t p*ro*p*ri*us nostra mentis in DEVM affectus, quo petuntur fideliter, quaecunque sunt nobis, aut aliis salutaria. Modum orandi, & formulam singularem CHRISTVS praestripit Mathaei sexto, sicuti supra declarauimus. Nullum est bonum opus, quod quidem à pluribus, & se pius, & diligentius, magisque necessario in hac uita Christiano sit exercendum. Verè dictum illud. Oratio humiliantis se nubes penetrabit. Eccl. 35. Item, oportet semper orare.

Cur in orando seduli, & assidui esse debemus?

Vide Aug. epist. 121. & Chrys. **Q**uoniam Oratio proprium, & necessarium est exercitium fidei, habetque non modò seruum praecceptum in Diuinis literis de orando, passim, sed etiam in promissionem fructus Deum, quentem, plenamque consolationis, atque suauitatis. Dico uobis, inquit ipsa Veritas CHRISTVS: Omnia quaecun-

BONO. OPERVM. 88

que orantes petitis, credite quia accipietis, & euenient uobis. Et rursum: Luc. 11. Ego dico uobis, Petite, & dabitur uobis: querite, & inuenietis: pulsate, & aperietur uobis. Omnis enim qui petit, accipit: & qui querit, inuenit: & pulsanti aperietur. Atque iterum: Si uos cum fideis mali, uostis bona data dare filiis uestris: quanto magis Pater uellet qui in caelis est, dabit bona petentibus se? Talibus quidem dicitur, ut rectè colligit Chrysostomus, ac tali spe Lib. 1. de pronocauit nos ad orandum uniuersum orando Dominus. Nos uerò deet obtemperare Deum. tes DEO, semper omnem uitam in laudibus DEI, precibusque transigere, maiore studio curam agentis diuini cultus, quam uitae nostrae. Sic enim contigerit semper uiuere uitam homine dignam, Haec ille.

Quibus exemplis uim Orationis, & fructum colligemus?

Iacobus Apostolus, ut orationis uirtutem explicaret exemplo, ita scripsit: Iacob. 5. Elias homo erat similis nobis, paterfamilias, & oratione orauit, ut non plueret super terram, & non pluit annos tres, & menses sex. Et rursum orauit, & caelum dedit pluuiam, & terra

DE TRIPL. GENERE

Exo. 17. dedit fructum suum. Pluribus exemplis
1. Reg. 7. Augustinus rem eandem comprobat: Oran-
te Moſe, & Samuele vincuntur à Iudeis
hoſtes Amalecitar, atque Philisti. Orans
Hieremias confortatur in carcere. Orans
Iere. 32. Daniel inter Leones exultat. Orantes tres
Dani. 6. pueri in fornace tripudiāt. Orans de cru-
Dani. 3. ce latro invenit paradisu. Susanna per
Luc. 12. orationem inter ſenes falso accusantes de-
Dan. 13. fenditur. Stephanus orans in cœlum susci-
Acto. 7. pitur, et inter lapidantes pro Saulo exan-
Hiero. 60. ditur. Quibus exemplis non modo fructus
tra Vigi Orationis ostenditur, sed etiam precandi
lantium. Audiam, ac ſedulitas nobis commendatur.
Quare Scriptura quoque Apoſtolica co-
hortatur: Sine intermiſſione orate, in
1. Theſ. 5. omnibus gratias agite. Et rurſus: Ora-
Iacob. 5. te pro invicem ut ſaluemini: Multum
enim valet deprecatio iuſti aſſidua.
1. Ioan. 5. Item: Hæc eſt fiducia quam habemus
ad p. v. m., quia quodcunque pete-
rimus ſecundum voluntatem eius, au-
1. Ioan. 3. dit nos. Prætereā: Qui ſcit fratrem
ſuum peccare peccatum non ad mor-
tem, petat, & dabitur ei vita.

Quid eſt Eleemoſyna?

Eſt beneficium, ſeu munus, quo alie-
rius miſerie ex noſtro commiſerati-
onis affectu ſubvenitur. Quo ſpe-
ciat

BONO. OPERVM. 89

Est id, quod apud Thobiam Raphael An-
gelus teſtatur: Bona eſt Oratio cum le Tob. 12.
iunio, & Eleemoſyna: ut intelligamus,
ſicut Cyprianus admonet, orationes no- ſerm. 1.
ſtras, ac Ieiunia minus poſſe, niſi eleemoſy- de elec-
nis adiungantur. Bona miſericordia, inquit moſy.
Ambroſius, quæ & ipſa perfectos facit, Lib. 1. Of-
quia imitatur perfectum Patrem. Nihil ſcior uni-
tam commēdat Chriſtianam animam, quā
miſericordia. Sic ille. Bitore ergo miſe-
ricordes, ſicut & pater veſter miſeri- Luc. 6.
cors eſt, ait Saluator clementiſſimus, qui
pertransijt bene faciendo, & ſanando om-
nes oppreſſos à Diabolo. Acto. 10.

Quo pacto Scriptura nobis commen-
dat Eleemoſynam?

Multis quidem, & apertis præ-
ceptis, promiſſionibus, et exem-
plis. Cyprianus docet, in Euan ſerm. 1.
gello nihil præcipi frequen- de elec-
tius, quā ut inſiſtamus eleemoſynam dan- moſy.
dis: nec terrenis poſſeſſionibus incumba-
mus. ſed cœleſtes theſauros potius recon-
damus. Hinc illa CHRIS TI ſententia. Luc. 11.
Quod ſupereſt, date eleemoſynam: &
ecce omnia munda ſunt vobis. Vendi-
te quæ poſſidetis, & date eleemoſy-
nam. Facite vobis ſæculos, qui non ue-
teraſcunt, theſaurum nō deficientem Luc. 12.

DE TRIPL. GENERE

- in celis. Atq; alibi Facite uobis ami-
Luc. 16. cos de Mammona iniquitatis, ut cum
 defeceritis, recipiant uos in aeterna
 tabernacula. Breuiter Date, & dabitur
 uobis. Proinde Daniel Propbeta impiu
Dani. 4. Regi consiliu: Peccata tua eleemosynis
 redime, & iniquitates tuas misericor-
 diis pauperum. Tum alibi legitur: Ignē
Ecd. 3. ardentem extinguit aqua, & eleemo-
 syna resilit peccatis. Neque hominis ue-
Tob. 12. ro, sed Angeli uox ea fuit, Eleemosyna
 à morte liberat, & ipsa est, quæ purgat
 peccata, & facit inuenire misericor-
 diam, & uitam æternam. Quia &
CHRISTVS, ipse pronunciat: Qui-
Mat. 10. cunque potum dederit uni ex mini-
 mis istis calicem aquæ frigide, tan-
 tum in nomine discipuli, amen dico uo-
Matt. 5. bis, non perdet mercedem suam. Bea-
 ti igitur misericordes, quoniam ipsi
 misericordiam consequentur. E con-
 trario autem, ut Iacobus affirmat, Iudi-
Iacob. 2. cium sine misericordia illi, qui non fa-
 ciunt misericordiam.

Quibus exemplis Eleemosynæ ui-
 tus, & fructus declaratur?

- Gen. 18.** **I**N sacris quidem literis Abraham, &
Eccl. 19. Loth ita commendantur, ut propter
Heb. 13. hospitalitatem & DEO placuisse,

BONO. OPERVM 90

& Angelos hospitio excepisse dicantur.
 Tobæ, & Centurionis Eleemosynæ tan-
 tum ualuerunt, ut in memoriam ascende-
 rent in conspectu DEI. & non solum te-
 fices, sed etiam collaudatores habuerunt san-
 ctos Angelos. Zachariæ CHRISTI uer-
 bis promouit, & ex Principe Publicano-
 rum speculum misericordie factus, dimi-
 dium honorum dat pauperibus. Tabitha,
 quæ, et Doreas uocatur, ut plena operi-
 bus bonæ, & eleemosynis, quas uiduis præ-
 fertim faciebat, à Luca celebratur.

DE OPERIBVS
 MISERICORDIÆ.

Quid est misericordia?

ST, sicut Augusti-
 nus affirmat, animi co-
 dolentis affectus, cum
 additamento beneficij,
 ut compatiatur pro-
 ximo, & largiamur
 de proprio. Quod mi-
 sericordie nomen pro eleemosyna dici, &
 accipi per se pe solet. Omnis misericor-
 dia, teste Diuina Scriptura, faciet lo-
 cum unicuique secundum meritum
 operum suorum. Unde et Chrysostomus,
 H 6

DE OPERIBVS

Chryso. Misericordia est salutis praesidium, fidelis in Matt. ornamentum, propitiatio peccatorum: Haec est quae iustos probat, sanctos roborat, dei cultores ostendat. Quin etiam, In Epist. si Ambrosio credimus, Omnis summa disciplina, ad Triplinae Christianae in misericordia, & pietate est.

Sunt ne unius generis Misericordiae opera?

Auguſt. **D**uplicis ea generis esse inueniuntur: cum alia sint corporalia, alia spiritalia. Corporalia quidem dicta, quoniam ad corporalem misericordiam feriam proximi subleuandam exercentur: **Cathol.** Spiritalia vero, quod in his salutis proximi spiritali bene consulibus, atque operam damus. Huius multi plicis misericordiae clarum praebet exemplum Iob benignissimus, & ibidem qui de seipso testatur: Ab infantia mea creuit mecum miseratio, & de utero matris meae egressa est mecum. Oculus sui caeco, & pes claudens: pater eram pauperum, & causam, quam nesciebam, diligentissime inuestigabam. Conterebam molas iniqui, & de dentibus illius auferabam praedam. Item, Foris non mansit peregrinus, ostium meum uiatori patuit.

MISERICORDIAE 91

Quot sunt opera misericordiae tum corporalia, tum spiritalia?

Septem in utroque genere numerantur. Ac primum quidem corporalia haec sunt: Esurientes pascere, pe. Vide Catum dare sitientibus, operire nudos, nonnes captiuos redimere, egrotos inuifere, hospiti. 45. tio peregrinos suscipere, mortuos sepeli. & 86. re: Spiritalia vero haec: Peccantes corrigere, ignoantes docere, dubitantibus rebus consulere, pro salute proximi deum orare, consolari maestos, ferre patienter iniurias, offensam remittere. Quae humanae pietatis officia, praesertim hominibus Christianis, tam aperta sunt, ut longa tractatione nequaquam egeant.

Quomodo isthaec Scripturis ostenduntur?

Plebrè quidem, ac passim: sicut in primis illa Esaiæ uerba, aut potius dei praecepta commonstrant: Frange, inquit, esurienti panem Esai. 38. tuum, & egenos uagosque induc in domum tuam. Cum uideris nudum, operi eum, & carnem tuam ne despexeris. Quorum officiorum ingens quoque fructus ibidem additur: Tunc anteibis fa-

DE OPERIBVS

ciem tuam iustitia tua, & gloria Domi
ni colliget te, Et Ioannes, qui in charita-
te, & misericordia fraterna nobis commen-
da. *1. Ioan. 3.* danda totus est, sic inter cetera docet:
Qui habuerit substantiam huius mun-
di, & uiderit fratrem suum necesse ha-
bere, & clausit uiscera sua ab eo,
quomodo charitas DEI manet in
eo? Neque contentus hoc dicto, praeclare
Ibidem. concludit: Filioli mei, non diligamus
uerbo, neque lingua, sed opere, & ueri-
tate. In hoc cognoscimus quoniam ex
Matt. 25 ueritate sumus. *Hae sunt fidelium, ne-*
Luc. 14. reque iustorum opera, quae in extremo li-
Dist. 47. to iudicio CHRISTVS agnoscat, & ap-
in princi probabit: propter quae Regnum promissi-
pio. sum decernat, iustitiaeque coronam reddet
misericordibus, quos & ipse iustos praedi-
cat. Ac satis hactenus de corporalibus
praecipue operibus misericordiae.

De Spiritualibus autem Scriptura
quid testatur?

Rom. 15 **A** Postolica sententia in primis huc
spectat: Debemus nos firmio-
res imbecillitatem infirmo-
rum sustinere, & non nobis
placere. Vnusquisque uestrum proxi-
mo suo placeat in bonum ad aedifica-
tionem. Etenim CHRISTVS non

MISERICORDIAE. 91

sibi placuit. *Acrursus illud: Estote in-Ephe. 4.*
uicem benigni, misericordes, donan-
tes inuicem sicut, & DEVS IN CHRI-
STO donauit uobis. Estote ergo imi-
Ephe. 5. tates DEI sicut filii charissimi, &
ambulate in dilectione, sicut & CHRI-
STVS dilexit nos. Tum postea: Indui-
te uos sicut electi DEI, sancti, & di-
Ephe. 6. lecti DEI, uiscera misericordiae, be-
Coloss. 3. nignitatem, humilitatem, modestiam,
patientiam, supportantes inuicem, &
donantes uosmetipsis si quis aduersus
aliquem habet querelam, sicut Domi-
nus donauit uobis: ita & uos. Iterum
uero: Corripite inquietos, consolami-
1. Thes. 5 ni pusillanimes, suscipite infirmos, pa-
tientes estote ad omnes. Hae aliaque
id genus permulta passim inculcat Pau-
lus: qui, ut omnes faceret saluos, sic omni-
1. Cor. 9. bus omnia factus est, omnique fraternae mi-
sericordiae officio emicuit, ut nobis insigne
1. Co. 11 pietatis exemplum ubique praebat. *Act. 10*

Quae summa est doctrinae omnis de
misericordiae operibus praestandis?

A Postulus rem omnem hoc quasi
unico uerbo complexus est: *Al-Gal. 6.*
ter alterius onera portate, &
sic adimplebitis legem Chri-
sti, puta legem charitatis. De qua lege rur-

DE VIRTUTIBVS

ius idem: Si quod est mandatum, inquit, **Rom. 13.** in hoc uerbo instauratur: Diliges proximum tuum sicut teipsum. *Brutiter,* **Ecd. 17.** Vnicuique mandauit **DEVS** de proximo suo. Ita acro mandauit, ueluti **CHRISTVS** interpretatur: Omnia quaecumque uultis, ut faciant uobis homines, ita & uos facite illis. Hæc est enim Lex, & Prophetæ.

DE VIRTUTI- BVS CARDINALIBVS.

Quid sibi uult nomen, & ratio Cardinalium uirtutum?

Augusti.
de spiri-
tu & ani-
ma. Et
Ambr. li.
1. Offici.

CARDINALES quædam uirtutes idcirco dicuntur, quod sint tanquam aliarum fontes, & cardines, ut quemadmodum ostium in cardine, sic omnis honestæ uitæ ratio in illis uersetur, ac boni operis uniuersa structura eisdem innititur, quodammodo uideatur. Eiusmodi uero quæ tuor numerantur: Prudentia, Iustitia, Tēperantia, & Fortitudo. De quibus ita scribitur **lib. 1. Reptum** extat: Sobrietatem, & sapientiā tractati. docet, & iustitiam, & uirtutem: quibus utilius

CARDINALIBVS. 93

utilius nihil est in uita hominibus. *Vbi per sobrietatem temperantia, per sapientiam prudentia, per uirtutem fortitudo haud obscure designatur, omnesque ille nobis ita commendantur, ut ab æterna Sapientia, qui **DEVS** est, eas proprie conferri, & ingenti cum fructu humane salutis accipi, atque exerceri, certo intelligamus. Quæ uirtutes etiam Officiales dicuntur, quoniam ab his, ut **Ambrosius** an. **Lib. 1. Of** notauit, nascuntur officiorum genera, cunctorumque communis uitæ officia secundum suam cuiusque uocationem deriuantur.*

Quomodo Cardinales uirtutes definiuntur?

Definit

Prudencia est uirtus, quæ secundum easdem honesti rationem, quid expetendum, quid uic fugiendum sit, homini præscribit. Iustitia est uirtus, quæ uero alicuique sua tribuuntur. Temperantia est uirtus, quæ uoluptatum carnis, quæ gustu, atque tactu percipiuntur, moderatrix. Fortitudo est uirtus, quæ labores mortis, & pericula constanter suscipiunt, & perferuntur.

Hæc est nobilis quadriga uirtutum, qua in celum uehitur: hæc flumina quatuor Genesim paradisi, ut **Augustinus** uocat, cuius & tra Mani hoc dictum extat memorabile: Illa est, in chato.

DE VIRTUTIBVS

*Lib. 1. cōquit, humanarum rerum scientia, quæ nō
est Aca. nūlumen prudentiæ, temperantiæ de
demicos. cus, fortitudinis robur, iustitiæ sanctita-
tem. Hæc enim sunt, quæ nullam fortunam
metuentes, uerè nostra dicere audemus.*

Quo pacto Prudentia nobis sacris li-
teris commendatur?

*Luc. 11. Mat. 10. Et ibidē Theophi
last.* **O**mnis prudentiæ fons cūcti-
stus, uerus ille Salomon, ita
docet: Estote prudentes sicut
serpentes, & simplices, sicut
columbæ: ut intelligamus, ad perfectam
prudentiam utrunque coniunctum requi-
ri, columbinā uidelicet simplicitatem, quæ
innocentes, mirisq; facit, & serpentinā
prudentiam, quæ homines cantos, ac pro-
uidos reddit, ut nec fallant, neque fallan-
tur. Id fiet, si Paulinæ doctrinæ nos accom-
*Ephe. 5. modemus: Videte fratres, inquit, quomo-
do cautè ambuletis: non quasi insipien-
tes, sed ut sapientes: redimētes tem-
pus, quoniam dies mali sunt. Propte-
rea nolite fieri imprudentes, sed in-
telligentes, quæ sit uoluntas dei,
Rom. 12. telligentes, quæ sit uoluntas dei,
bona scilicet, & beneplacens, & per-
fecta.*

De Iustitia quid porrò Scri-
ptura tradit?

CARDINALIBVS. 94

Melius est, inquit, parum cum Pro. 16.
iustitia, quàm multi fructus
cum iniquitate. Et rursum:
Iustitia eleuat gentem: In Pro. 14.
iustitia firmatur solium Cuius quidem in Pro. 16.
iustitiæ officium nobis per Apostolum his
uerbis explicatur: Reddite omnibus de Rom. 13
bita: cui tributum, tributum: cui uecti-
gal, uectigal: cui timorē, & morem: cui
honorem, honorem. Huc spectant iusti,
& beati uiri partes, his uerbis in Psalmo
decantata: Qui non egit dolum in lin. Psal. 14.
gua sua, nec fecit proximo suo malū,
& opprobrium non accepit aduersus
proximos suos: Qui iurat proximo
suo, & non decipit: qui pecuniam suam
non dedit ad usuram, & munera super
innocentem non accepit. Ex quo facile
constat, Iustitiæ nomen contractum hic ac-
cipi, quàm ubi generatim de Iustitia Cbri-
stiana differimus.

Quo modo Temperantiam Scri-
ptura docet?

Hoc sanè, Sobrius esto: Et, Mo. 2. Tim. 4.
dico uino utere, quæ uerba
sunt Apostolica, sicut & illud: 1. Tim. 5.
Nolite inebriari uino, in quo Ephe. 5.
est luxuria, Sic idem Paulus nos procul Rom. 13
esse iubet à comessationibus, & ebrieta-

DE VIRTUTIBVS

tibus, à cubilibus, & imprudenciis: quæ
sunt opera tenebrarum. Addit præterea:
Ibidem. Carnis curam ne feceritis in deside-
Ecd. 37. riis. Cui consonat Ecclesiasticus, ubi sic ha-
bet: Noli auidus esse in omni epulatio-
ne, & non te effundas super omnem
escam. In multis enim escis erit infir-
mitas, & auiditas appropinquabit us-
que ad choleram. Propter crapulam
multi obierunt. Qui autem abstinens
est, adiiciet uitam.

De Fortitudinis quid habet Scriptura?

1. Co. 15. **C**lamat inuictissimus ille Paulus:
Fratres mei dilecti, stabiles
estote, & immobiles: abundan-
tes in omni opere Domini
semper, scientes quod labor uester
non est inanis in Domino. Ac rursus:
Ephe. 6. Fratres confortamini in Domino, &
in potentia uirtutis eius. Induite uos
armaturam DEI: ut possitis stare
aduersus insidias Diaboli, & resistere
in die malo, & in omnibus perfecti
stare. Tum David ille Rex fortissimus,
ut uere fortitudinis rationem uno uerbo
complederetur, pronunciat confidenter:
Psa. 107. In DEO faciemus uirtutem, & ipse

CARDINALIBVS. 95

ad nihilum deducet tribulantes nos.
Atque alibi suis ueluti commilitones ad
spiritualem militiam excitans, canit: Viri-
liter agite, & confortetur cor uestrum, *Psal. 30.*
omnes qui speratis in Domino.

Ea uero dentium uita homine digna est,
qua prudenter, iuste, temperate, forti-
terque uiuitur: hinc aurea mediocritas
constat, ut ne quid nimis, & ne quid minus.
Hoc est, quod Scriptura loquitur: Ne de-
clines ad dexteram, neque ad sinistram.

DE DONIS ET

FRUCTIBVS SPIRI- TUS SANCTI.

Quot sunt dona Spiritus
Sancti?

Esai. 11.

A septem apud E- & ibidem
saia Prophetam, & Hieron.
Ecclesie Patres inue ac Orig.
niuntur: Spiritus sa- Ambro.
pientie, Spiritus In. lib. 1. de
tellectus, Consilii, For Spiritu
tutudinis, Scientie, sancto.

Pietatis, ac demum Spiritus timoris Do- August.
mini. Quæ quidem dona, uel qui Spiritus, Gregor.
in CHRISTO IESU Domino nostro Bernar.

DE DONIS ET

Ioan. 1. perfectius, quam in ullo alio, reperitur. Is enim plenus est gratia, & ueritate. *Coloss. 2.* in illo habitat omnis plenitudo Diuinitatis corporaliter: De plenitudine eius *1. Ioan. 4.* nos omnes accepimus, qui ex de Spiritu sancto suo dedit nobis. Si quis autem Spiritum CHRISTI non habet, hic non est eius, si Apostolo credimus.

Quot sunt fructus Spiritus?

Galat. 5.
1. Co. 13.
Augu. in
epist. Ioa.
Euange. non potest haberi sine ceteris bonis, qui *Ioannis.* bus homo efficitur bonus, ut inquit *Augu. Tract. 7.* stinus. Alter fructus est GAVDIUM, hoc praestans, ut homo spiritualis alacriter, letique seruiat DEO. Tertius VAS, quae est species, ut in huius mundi procelis animi seruetur tranquillitas. Quartus PATIENTIA, quae in duris ferendis est sita. Quintus LONGANIMITAS, quae magnitudinem animi declarat in futuris bonis expectandis. Sextus BONTAS, quae nulli nocet, sed bene uult omnibus. Septimus BENIGNITAS, inuitans ad familiaritatem, dulcis alloquitur.

FRUCT. SPIRIT. 96

moribus temperata. Octauus MANSVETUDO, quae omnes irae motus sedat, & mitigat. Nouus FIDES in proximum, ut fideles, pastorumque ac promissorum obseruatores simus. Decimus MODESTIA, quae omnem fastum, & arrogantiae suspicionem excludit. Undecimus CONTINENTIA, quae non solum ab esca, sed etiam ab omni re quita abstinemus. Duodecimus CASTITAS, quae mentem castam in corpore casto conseruat.

Quomodo doctrina de donis, & fructibus Spiritus ritè utemur?

Ita uidelicet si gratis animis, unde illa nobis proueniat, agnoscamus, ac eorundem uirtutem, & usum in nobis sentiamus, exprimamus, atque conseruemus. Proueniunt certe ab omni gratia fonte Patre illo luminum, qui nobis suam Iacob. 1. bonitatem, & charitatem immensam in his commendat, dum per CHRISTUM in Tit. 3. nos tam abundè Spiritum suum effundit. Charitas enim DEI, ut Apostolus te-Rom. 5. stat, diffusa est in cordibus nostris per Spiritum sanctum, qui datus est nobis, secundum hanc gratiam scilicet septiformem, CHRISTO nobis ita promittente. Qui credit in me, inquit, licet

DE DONIS ET

Ioan. 7. dicit Scriptura, flumina de uentre eius
fluente aqua uitae. Hoc autem dixit de
Spiritu, quem accepturi erant credentes
in eum, ut ipse explicat Evangelista. Alio
In caput quin absque CHRISTO, sicut Hiera-
Esai. 11. nymus dixit, nec sapiens quis esse potest,
nec intelligens, nec consiliarius, nec fortis,
nec eruditus, nec pius, nec plenus timo-
ris DEI.

Virtus autem, & usus horum donorum
spiritualium eo spectat, ut uirtutes Theo-
logicae simul, & Cardinales, quas diximus,
suam in nobis uim, & operationem legiti-
mam expellant, & expedite perficiant.
Efficiunt quoque, ut homines prorsus la-
bentes, & habiles ducem Spiritum san-
Psal. 50. ctum ubique sequantur, atque eodem inci-
118. tati, & confirmati, in uia mandatorum
147. DEI indefesse procurreant. Quicumque
Rom. 8. enim Spiritu DEI aguntur, hi sunt
filii DEI, Apostolo teste. De his donis
prolixum esset nunc agere singillatim: in-
de porro suauissimi fructus Spiritus con-
sequuntur, qui nos ueluti frugiferos arbo-
Psal. 51. res in Ecclesiae agro commendant, atque
Mat. 7. ostendunt, secundum illud: Omnis arbor
bona fructus bonos facit: mala autem
arbor malos fructus facit. Igitur ex
fructibus eorum cognoscetis eos.
Qui fructus etiam illud commodi adse-
runt, ut homo Christianus aduersus carnis
opera,

FRUCT. SPIRIT. 97

opera, uelut spiritali quadam armatura,
sit instructus, & confirmatus. Nunquam
enim faller Canon Apostolicus, qui habet:
Spiritu ambulate, & desideria carnis Gal. 5.
non perficietis. Et alibi scriptum est: Rom. 8.
Si spiritu facta carnis mortificaueri-
tis, uiuetis.

Quae sunt carnis opera?

EA sunt, de quibus Apostolus ita
differit: Manifesta sunt opera Gal. 5.
carnis: quae sunt, Fornicatio,
immundicia, impudicitia, luxu-
ria, Idolorum seruitus, ueneficia, ini-
micitiae, contentiones, emulationes,
irae, rixae, dissensiones, seclae, inuidiae,
homicidia, ebrietates, comestatio-
nes, & his similia: quae praedico uobis,
sicut praedixi, quoniam qui talia agut,
regnum DEI non consequentur.
Et subiungit: Qui autem CHRISTI
sunt, carnem suam crucifixerunt cum
utiis, & concupiscentiis. Breuiter: Rom. 8.
Qui in carne sunt, ut secundum carnis ui August.
delicta desideria ambulent, DEO placere de uerbis
non possunt. Apostoli.

DE OCTO BEA TITVDINIBVS.

Quæ nam sunt Euangelicæ legis
Beatitudines?

Ambros.
in Lucâ. 10. recensentur in hunc modum:
lib. 1.

- Matt. 1. 1 Beati pauperes spiritu: quoniam ip
sorum est regnum cœlorum.
2 Beati mites: quoniam ipsi posside
bunt terram.
Chrys. 3 Beati qui lugent: quoniam ipsi con
solabuntur.
Hier. 4 Beati qui esuriunt, & sitiunt iusti
tiam: quoniam ipsi saturabuntur.
Aug. 5 Beati misericordes: quoniam ipsi
misericordiam consequentur.
Domini 6 Beati mundo corde: quoniam ipsi
deum uidebunt.
7 Beati pacifici, quoniam filii dei
uocabuntur.
8 Beati qui persecutionem patiun

LLAE sancti sunt,
quos, & Dominicos
Beatitudines, & be
beditiones Ambro
sius uocat, quæ apud
Matheum Euangeli
stam octonario nume

DE VIII. BEATIT. 98
tur propter iustitiam: quoniam ip
sorum est regnum cœlorum.

Quare hæc de Beatitudinibus do
ctrina est obseruanda?

Quoniam prima, & maxima
pars est Legis Euangelicæ,
quam CHRISTVS Legi
fer noster in monte tradidit Esai. 33.
ore suo sacrosancto, ut nossent omnes, quid Matt. 5.
Christiana iustitia ultra fidem complecta
tur, & postulet: deinde scirent, quomodo 1. Tim. 4.
iustus corona iustitie, ut Paulus uocat, uel 2. Ioan.
merces æterna non sine labore obueniat. epist.

Quid uerò circa hanc de Beatitudi
nibus doctrinam præcipue
notandum est?

Primum quidem obseruari debet,
gradus inter eas distinctos esse, ut Bern. ser
ex ipso tum numero, tum ordine mo. 1. de
perspicitur: Deinde in quolibet Feslo om
gradu coniunctim duo proponi, quorum nium san
alterum ipse sit actus uirtutis, seu meriti. 1. 1. 1. 1.
tum, & Beatitudo. (ut nuncupant) huius
uite, alterum uero æternæ uitæ præ
mium suo merito congruens, quam beati
tudinem patriæ licet appellare. Sicuti
autem prior pars laborem, & difficulta

DE VIII. BEATITV.

tem offert credentibus : ita posterior, quæ
statim in singulis gradibus adiicitur, ma-
gnitudine propositi præmii consolatio-
nem adfert, lenitque labores, sudores,
& agones in Christiana militia omnibus
perferendos. Non enim coronabitur,
1. Tim. 2. nisi qui legitime certauerit. Vnusquis-
1. Cor. 3. que propriam mercedem accipiet se-
Gala. 6. cundam suum laborem. Quæ semina-
uerit homo, hæc & metet, ut constan-
ter gentium Doctor assenerat. Quamob-
rem Dominus, priusquam tremendum se-
Heb. 10. iudicem exhiisset, ad expectationem ad-
Acto. 17. uentus sui nos omnes his uerbis excitat :
Apo. 12. Ecce uenio cito, inquit, & merces mea
mecum est, reddere unicuique secun-
dam opera sua. Qui uicerit, dabo
Apo. 3. ei sedere in throno meo, quæ demum
Mat. 19. summa, æterna, & absoluta est Beati-
Luc. 22. tudo.

99
DE CONSILIIIS
EVANGELICIS.

Quæ dicuntur Euangelica
consilia?

*E*uidelicet quæ cum Augu-
ad salutem consequen- Enchir.
dam simpliciter ne- Et serm.
cessaria non sunt, ta- 61. de cō
men ut paranda sa- pore.
lutis ratio expedi-
tior habeatur, ac fa-
ciliior, à CHRISTO proponuntur at-
que consuluntur. Vnde discrimen, quod
Scriptura inter præcepta, & consilia sta- 1. Cor. 7.
tuit, est sedulo retinendum, ut illa qui- Mat. 19.
dem, tanquam obseruati necessaria, præ-
scribi, hæc uero, ut perfectam præcepto-
rum obseruationem promouentia, suaderi,
ac sponte suscipi intelligamus. Rursum Apo-
stolus, quum de obseruando Celibatu do-
cere uellet, ita pronunciat: De uirgini- 1. Cor. 7.
bus præceptum Domini non habeo: Ambr. li.
Consilium autem do, tanquam miseri 10. epist.
cordiam consequutus à DEO, ut sum 81. & se
fidelis. Quo spectat quod Augustinus per quen-
spiciendū dicit: Aliud est cōsiliū, aliud præ Sermon. 61
ceptum. Consilium datur ut uirginitas con de tempo
seruetur, ut à uino, & à carnibus absti- re.

DE CONSILIIIS

neatur, ut uendantur omnia, & pauperibus erogentur: Præceptum uero datur, ut iustitia custodiat, ut omnis homo diuerſat à malo, & faciat bonum. Et rurſum: Conſilium qui libenter audierit, & ſecerit, maiorem habebit gloriam: Præceptum qui non impleuerit, niſi poenitentia ſubuenierit, euadere poenam non poterit.

Ambroſ. Auguſtini conſonat Ambroſius, cum ita lib. 10. ſcribit: Non præcipitur quod ſupra legiſt. 32. gem eſt, ſed magis dato ſuadetur conſilio, & quod tutius eſt, demonſtratur. Item Conſilium inuitat uoluntarios: præceptum Lib. 1. cō. etiam adſtringit inuitos. Neque aliter ſentit Iou- ſit Hieronymus, ut hæc eius uerba decla- nia. & ad rant: Vbi conſilium datur, offerentis arbitrio eſt: ubi præceptum, neceſſitas eſt de custo- ſeruientis. Sed maioris eſt mercedis, in- dia uirg. quit, quod non cogitur, & offertur.

Quor ſunt Euangelica conſilia?

Omnia enumerare iam non atti- net: principalia uero tria ſunt, Paupertas, Caſtitas, & Obedien- tia: ſicut e ſacris literis Patres Mat. 19. intellexerunt. Pauperes ad eos pertinet, Act. 4. qui ſemel omnia relinquunt, ut Chri- Mat. 19. ſtvm exemplo Petri, & Apoſtolorum Niceph. perfectè ſequantur. Caſtitas eorum eſt, li. 2. c. 16 qui ſeipſos caſtrauerunt propter Regnu

EVANGELICIS. 109

celorum, & uti Tertullianus dixit, ſe no. Mat. 16. Iunarios probant ſhadowes. Obedientiam Luc. 9. uero præſtant, qui, ut ſiſpſe plenè abne Niceph. gent, non ſolum à cupiditatibus, uerumc- lib. 1. ca. tiam uoluntatibus ſuis, quod Scriptura ad 37. monet, propſus auertuntur, dum alienæ Eccl. 18. uoluntati ſeſe totos ſubſciunt.

Huiusmodi conſilia CHRISTVS per ſectionis Euangelicæ abſolutum exemplar, non uerbo tantum docuit, uti mox oſtende- mus ſed etiam exemplo uitæ ſue ſanctiſſi- me nobis confirmauit. Qui cum diues ef- ſet, propter nos pauper factus eſt, non ha. 2. Cor. 8. bens ubi caput reclinaret: qui Virgo etiam Mat. 8. ex Virgine natus, & ſanctarum uirginum Eſai. 7. ſponſus, & amator idem caſtiſſimus uſque Hier. con- perſeuerat: qui tã ſeculus denum in præ. tra Iou- ſtanda obedientia fuit, ut matri Virgini, nia. lib. 1. adeoque Fabro ſubditus, & ad mortem ſuam & ad Eu- que crucis obediens factus, de ſeipſo teſte- ſtochinm. tur: Deſcendi de- ſlo, non ut faciam Luc. 3. uoluntatem meam, ſed uoluntatem Phil. 2. eius, qui miſit me. Ioan. 6.

Vbi conſilium paupertatis Euangelice à Chriſto docetur?

Mat. 19. **A**puđ Matheum eo in 130 oſten- Baſil. in d. 1. r, qui ſequitur Diuinarum Regula præceptorum enumerationem: monacho- de quibus præceptis unicuique rum.

DE CONSILIIIS

Et Ser. citra exceptionem dictum est: Si uis ad de renuntiam ingredi, serua mandata. Ac de in-
dicatione de Consilium de uoluntaria paupertate se-
uita. Eandem proponitur, addita uerborum for-
Hiero. ad multa singulari, quae illud capessentis arbi-
Heliodo- tris relinquere. Ait enim Dominus: Si
rū & ad uis perfectus esse, uade, & uende om-
Rusticiū. nia, quae habes, & da pauperibus, & ha-
bebis thesaurum in coelo: & ueni, se-

Bernar. quere me. Vbi non solum ita consilium Do-
in 1. de minis, uerum etiam quasi edecar addit, &
clamatio. ut homines ad consilium hoc amplectendū
ne. lubentiores faciat, praemii proponit ma-
Angu. de gnitudinem, quo eos allicit, atque console-
diut. Dei tur. Sic enim fore promittit, ut qui omni-
lib. 17. c. bus propter Christum reliquit pauper
4. est, is habeat thesaurum in coelo, accipiat
Mat. 19. centuplum, & possideat uitam aeternam,
Cassia. in qua dimittitur aditū est perdifficilis,
sine colla. Huiusmodi Pau- natis cultores, ac
tionum. professores erant Apostoli, quorum nomi-
nāat. 19. ac fidenter dixit Petrus ad CHRIS-
TYM:

Eccē nos reliquimus omnia, & sequi
Act. 1. 4. ti sumus te. His accedunt uiscentis Eo-
Niceph. clestia Christiani, qui, uti Lucas testatur,
lib. 2. c. 2. uendebant possessiones, & pecuniam ex
his, constatam in communem usum confere-
bant, ita ut nemo suum esse diceret aliquid,
quantum indiscreta, & communi a apud ip-
sos manebant omnia.

Cassian. Quae pauperes id eundem requirunt, ut
uolun-

EVANGELICIS. 101

uoluntaria, pleneque sit addictio facultas de instit.
tum, quarum nulla proprietas retinetur. e. nunci.
tur. Atque hic locum habet celebris illa Et colla.
Tertulliani sententia: Bonum est facultas. 3.
ter cum dispensatione pauperibus erogari. Lib. de
remelius est, pro intentione sequendi Do- diffiniti.
minum in simul donare, & absolutum à sol Eccl. dog.
licitudine, cum CHRISTO egere. matum,

Vbi Castitatis consilium com-
mendatur?

Hoc tum in Evangelicis, tum in Mat. 19
Apostolicis literis commenda- Epipha.
tur. Laudat ergo CHRISTVS cōtra Va
illud genus Eunuchorum, qui lesios. Et
propter regnum caelorum seipsos castra. Martial.
uerunt. Et ne praecceptum hoc esse magis epist. 10.
quā consilium putarem, max subicit: Hiero. in
Qui potest capere, capiat. Quae nox 19. cap.
quasi hortantis est Domini, ut resde Hiero Math. 23.
nymus interpretatur, & milites suos a Basili. &
pudicitie praemium concitant: Perinde Cypr. de
ac si dicat: Qui potest pugnare, pugnet, uirginita
superet, ac triumphet. Id ille potest, cui te.
datum est: datur autem omnibus, qui, ut Sap. 8.
Hieronymus idem testatur, petierint, qui Hiero. et
uoluerint, qui, ut accipiant, laborauerint. Orige. in
Omni enim petenti dabitur, & quae Mat.
rens inueniet, & pulsanti aperietur. Matt 7.
Cui quidem castitati praemium Diuina Luc. 21.

DE CONSILIIIS

*Scriptura decernit, singulare autem uir-
Apo. 14. ginum castitati. Etenim qui cum muliere
Esai. 56. bus non sunt coinquinati, sed uirgines per
Augu. inuenerunt, sine macula ante thronum
psal. 75. DE I. assistunt, cantatque nouum cantu-
cum coram DEO, & Agno, ac sequuntur
Agnum quocumque ierit.*

*1. Cor. 7. Apostolus uero planissime dixit: Bo-
Ibidem. num est homini mulierem non tange-
re. Ac rursus: De uirginibus præcep-
tum Domini non habeo: consilium
autem do, tanquam misericordiam eo
sequutus à DEO, ut sim fidelis. Exi-
stimo enim hoc bonum esse propter
instantem necessitatem: quoniam bo-
num est homini sic esse. Atque iterum*

*Ibidem. de uidua scribens, Cui nult, inquit, nu-
bat, tamen in Domino. Beatior autem
erit, si sic permanserit secundum meum
consilium: Puto autem, quod & ego
Ambros. Spiritum DEI habeam. Apostolo pul-
lib. 10. e. bre suffragatur Ambrosius, ubi in hæc
pist. 81. uerba scribit: Iure laudatur bona uxor,
& in 1. e. sed melius quia uirgo præfertur, dicente
pist. ad Apostolo: Qui iungit uirginem suam,
Tim. 6. bene facit: & qui non iungit, melius fa-
1. Cor. 7. cit. Hæc enim cogitat quæ DEI sunt,
Vide Ba. illa quæ mundi uita contingit uinculis
filium li. colligata est, hæc libera uinculorum: illa
de uera sub lege, ista sub gratia Bonum coniugium,
uirgi. per quod est inuenta posteritas successio-*

EVANGELICIS. 102

*nis humana, sed melior uirginitas, per quæ
regni celestis hereditas acquisita, & ce-
lestium meritorum reperta successio. Per
mulierem cura successit: per uirginem sa-
lus euenit.*

*Requirat autem isthæc Castitas, ut quis Castian.
consilio deliberato atque constanti ab omni colla. 12.
carnis sordis, seu Venerca uoluptate, incor-
ruptus uirgine studeat, atque uitam exli-
bem agat continenter: ut sit sanctus, & cor 1. Cor. 7.
pore, & spiritu propter CHRISTVM.
Eoque spectans Apostolus dixit: Qui sta-
tuit in corde suo firmus, non habens 1. Cor. 7.
necessitatem, potestatem autem ha- Basil. in
bens suæ uoluntatis, & hoc iudicauit psal. 44.
in corde suo seruare uirginem suam,
bene facit.*

*Quomodo consilium Evangelicum
de Obedientia nobis proponitur?*

CHRISTVS Dominus non
solum exemplo uitæ sanctissimæ,
sicut ante meminimus, sed & uer-
bo suo huius obedientiæ rationem
perfectam nobis proposuit atque commen-
dauit, Venit enim non suam facere uolun- Ioan. 6.
tatem, sed Patris, & eorum, quibus fuisse Luc. 3.
subditus legitur: uenit idem ministrare, & Mat. 20.
non ministrari, adeo ut humiliaret semetip. Luc. 12.
sum, faciens obediens usque ad mortem, mor Phil. 2.

DE CONSILIIIS

Mat. 16. tem autem Crucis. Tum ad sui imitationē
Luc. 9. nos uerbo excitans, dixit: Si quis uult ue
nire post me, abneget semetipsum, &
Basil. de tollat Crucem suam, & sequatur me
uita soli. Quae uerba, ut generatim ad omnes dicta,
taria. Et recte quidem possunt accipi, sed peculiari
in Ascetiter tamen, atque perfectius ad eos perti
cis. nent, qui pro suo modulo se CHRISTO
Et Ber. ita conformant, ut nulla in re sui esse iuris
pist. 1. uelint, & alieno potius, quam suo arbitra
Augu. li. tu uinere satagunt, dum alterius, quem
1. de mo. CHRISTI loco delegerunt, uoluntatem,
ribus. Et & imperium ultra sequuntur.
desic. Huiusmodi autem fideles, & excellētes
philo. CHRISTI imitatores, uti ueteres ostē
Euseb. dunt annales, Ecclesia semper habuit, &
Niceph. in his delectos, probatosque ceteris piorum,
Hisor. ac Religiosorum hominum, qui su pra uulgi
Tripar. morem, ac exemplum, abdicatis semel bonis
tita. Pau omnibus, & reliis carnis illecebris, ex
lus Dia. professio studeant sanctae obedientiae: eo ui
comus. delictis spectantes, ut ad CHRISTI obe
Horum dientis exemplar, & ad Evangelicæ nor
scripta. me perfectionem sese totos componerent.
extant. Cuius rei testes per quam idoneos habe
Vide mus Basilium, Augustinum, Hieronymum,
Chrysli. Benedictum, Gregorium, Cassianum, Ber.
3. contranardum, aliosque innumeros Evangelicæ
uiru per. perfectionis professores, & monastici insti
uita mo. tuti obseruatores integerrimos.
nasticæ.

EVANGELICIS. 103

Quid summam de Consiliis Euan
gelicis est sentiendum?

Hoc nimirum, quod sint incitamen- Chryso.
ta, & subsidia quaedam commoda Homil.
admodum, quae infirmis aduersus 8. ad po
mundi, carnisque illecebras arma pul. et in
praebeant: quae honorum conatus in cursu 1. epist.
uera pietatis ad meliora prouebant: quae Tim. 4. 7
spiritum ad praestanda Religionis, Diui. Et Cossi.
nique cultus officia expeditiorem reddat, col. 2. 1.
& quae insuper, ut ostendimus, ad eternæ 16.
uitæ mercedem, ac gloriam in caelo plenio. Mat. 19.
rem consequendam conferant. Ac summa
quidem Evangelicæ perfectionis in eo per Luc. 9.
satur, ut, quam maximè possis, ad ebarita. Rom. 13.
tem contendas, CHRISTVM QVE imi & 14.
teris. Imitari autem si CHRISTO, & 1. Pet. 2.
pauperi, & uirgini, et aliis subdito, & ad 1. Cor. 8.
mortem usque Crucis obedienti pro tua ui Luc. 14.
rili te studeas conformare: si cum Apostolo Phil. 1.
lo itidè Paulo, neglectis iis, quae retrò sunt, Phil. 3.
indefesso labore ad anteriora contendas, et
ad supernæ uocationis brachium te exten
das in dies, uoluntate interim propria in
totum abdicata, ac homini propter DEVM 1. Co. 12.
subiecta, ut amuleris usque meliora Cbaris Luc. 10.
mata, partemq; optimam tum eligas, tum
bona fide in finem usque conserues.

DE QUATVOR
HOMINIS NO-
VISSIMIS.

Quæ dicuntur quatuor hominis
nouissima?

*A*EC uidelicet: Mors,
Iudicium, Infernus,
& Regnum calorū:
dicta quidem nouissi-
ma, quod inter cete-
ra omnia, quæ homini
accidere possunt, ex-
tremum planè locum sibi uendicent.

Mors enim, ut dici solet, est ultima linea rerum.

Heb. 10. Mortem sequitur horrendum illud Iudiciū
DEI, sicut, & Paulus his uerbis ostendit:

Hebr. 9. Statutum est omnibus hominibus se-
mel mori: post hoc autem Iudicium.

in quo demum Iudicis perficietur, quod

Euangelica ueritas offert: Procedent

Mat. 25. qui uerò mala in supplicium æternū.
Mat. 16. Filius enim hominis uenturus est in

gloria Patris sui cum Angelis suis:
& tunc reddet unicuique secundum
opera eius.

DE IIII. HO. NO. 104

Quomodo Scriptura singillatim de
his nouissimis docet?

DE morte quidem, quæ nihil cer-
tius, ut contrā, hora mortis nihil
incertius, hoc modo legimus: Rex Eccl. 16.
hodie est, & cras morietur.

Item: Cū morietur homo, hæredita-
bit serpentes, & bestias, & uermes. Tū Ibidem.
rursus: Omnes morimur, & quasi aque
dilabimur in terram, quæ non reuer.

2. Re. 1. tuntur. Cum autem plurimum r. ferat,
quomodo moriamur, toties in Euangelio no-
bis repetitur illud: Et nos estote para-

Mat. 24. ti: quia quæ hora non putatis, Filius Mar. 13.
hominis ueniet. Parati uerò mortem ex Luc. 12.

capiemus, si serio, & in omni uita pro se
quisque meditetur quod scriptum est: An Eccl. 14.

te obitum operare iustitiam, quoniam
non est apud inferos inuenire cibum

sicut & CHRISTVS dixit: Venit nox, Ioan. 9.
quando nemo potest operari.

De iudicio autem diuino, quod effugere Heb. 10.
nullus potest, & cuius est terribilis expe- Eccl. 5.

Ratio, sic prædicat Ecclesiastes: Cuncta, ultimo.
quæ sunt, adducet, & u. s. in iudicium

pro omni errato, siue bonum, siue ma-
lū sit. Et gentium Doctor Paulus clamat:

Omnes nos manifestari oportet ante 1. Cor. 5.
tribunal CHRISTI, ut recipiat unus Rom. 14.

DE QVATVOR HO.

Eccl. 12. quisque propria corporis, prout gessit, siue bonum, siue malum. Idcirco rectissime precipitur: Ante languorem adhibe medicinam, & ante Iudiciū interrogat teipsum, & in conspectu dei inuenies propitiationem. sicut, & Apoc. 12. solus dixit: Si nos metipsos diiudicemus, non utique iudicaremur.

Eam de Gehenna constat, nihil ea terribilius, intolerabilius, infelicitiusque posse excogitari. Ibi sletus, & stridor denticulorum ibi ueritus eorum non moritur, & ignis non extinguitur: ibi nullus ordo, sed sempiternus horror inhabitat: ibi pars illorum in stagno ardenti igne, & sulphure, quod est mors secunda: quomodo Scriptura testatur. Propter eam metuendus Ille Iudex credentes omnes tam grauititer monet: Timete eum, qui postquam occiderit, habet potestatem mittere in gehennam, ita dico uobis, huc timete. Coniungit Propheta Regis, qui et ipse a Diuini Iudicii percutitur: Sertite, inquit, Domino in timore, & exultate ei cum tremore. Apprehendite disciplinam, ne quando irascatur Dominus, & pereatis de uia iusta, Cum exarserit in breui iratus.

Verum sicut malorum summa infernus est, ita Regnum celorum summa bonorum omnium exsistit, ut hoc ipso nihil, aut optabilius,

NOVISSIMIS. 105

bilis, aut iucundius, aut felicitius homini unquam possit desiderari.

Audi Diuinorum consilium Apostolum: Oculus non uidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis ascendit, quae praeparauit deus iis, qui diligunt illum. Ac idem alibi: Non sunt condignae Rom. 3. passionibus huius temporis ad futuram gloriam, quae reuelabitur in nobis. Item si cum Prophetarum reges, Domine quis haec Psal. 14. habitabit in tabernaculo tuo? aut quis requiescet in throno sancto tuo? sic tibi respondet Diuini oraculum: Qui ingreditur sine macula, & operatur iustitiam. Matt. Item: Qui facit uoluntatem Patris mei qui in caelis est, ipse intrabit in Regnum coelorum.

Quis est usus, & fructus doctrinae de quatuor nouissimis?

Quidam confert haec doctrina, ut perpetuo memores nouissimorum, & peccando abstinemus, & aduersus omnes uitiorum pestes munimur, in aequi, bonique recto studio contineamur. Scriptum est enim: In diuinis operibus tuis memorare nouissima tua: & uide Oculi in aeternum non peccabis. Nam eiususmodi maculae diuinae memoria, quia sanctissimis etiam & Castis uiris solet esse familiaris, & uicinis cogitationum.

DE QVATVOR HO.

tionibus, terrenisq; curis hominem retentat, cum ad sui cognitionem adducit, atque ad salutarem DEI timorem impellit, & in eo ipso promouet cōseruātque. Qui ue
Eccles. 1. ro timent Dominum, preparabunt corda sua, & in conspectu illius sanctificabunt animas suas: custodient mandata illius, & patientiam habebunt usque ad inspectionem illius. Atque adeo
Eccles. 1. plenitudo sapientie, est timere DEUM, sicut Scriptura testatur. Ceterum filii seculi huius, ante quorum oculos non est timor DEI, hac uoce Prophetica corripuntur
psal. 1. Gens absque consilio est, & absque prudentia: utinam saperent, & intelligerent, atque nouissima prouiderent. Tenent Tympanum, & Cytharam, ait
Job. 1. Job ille patientissimus, & gaudent ad sonitum organi: Dūcant in nobis dies suos, & in puncto ad infernū descendat.

Quæ est summa eorum, quæ in hoc libro continentur?

Summa totius operis duobus rebus continetur, SAPIENTIA ET VIRTUTIA CHRISTIANA. Ad Sapientiam hæc capita, uidelicet, de Fide, & Symbolo Fidei, de Spe, & Oratione dominica, de Charitate, & Decalogo referuntur. Nam FIDES, SPE,

NOVISSIMIS. 106

CHARITAS, illæ uirtutes sunt, quibus ueram hominis sapientiam, ut Augustinus annotauit, Diuina Scriptura cōcludit. Accedit porro de præceptis Ecclesiæ, & de Sacramentis tractatio. Sicut enim prædictæ uirtutes absque Sacramentis, & præceptis Ecclesiæ subsistere non possunt, ita eorum accessione efficaciter nobis inferuntur, insertæ confirmantur, augentur, & perficiuntur. Itaque in his, quæ ad Sapientiam referimus, explicandis, prior libri pars absoluta est.

Posterior, quæ circa Iustitiam uersatur, duas eius partes tum ad mala fugiendā, tum ad bona consecranda spectantes, breuiter enucleat. At enim uelut scripsit Hieronymus, non sufficere Christo si pars unam iustitiæ impleat, cui ut
incipitur: DECLINA A MALO, FAC BONUM. Virique igitur, puta nonnulla, quæ præcipue ad uirtutem, & quæ ad uirtutem dī seruātinent, accommodata sunt. Toti iustitiæ nūc, & amplitudinem, & quæ sapienti, ac iustus, succendit, ubi suum fillum, & de omnes singillatim aguntur. Noli timere filii uitam gerimus, leuiter si timueris, & timor

mus bene. Ita deum discimus, quantum
inter Christianum, ethnicumque hominem,
interfit, cum utrumque non modo Fides, ue
riam etiam vita secundum Sapientiam, &
Iustitiam Christianam instituta discernat.

Verum eximuerō, ne iſſiſſimæ Summæ
terminis prætereamus, doctrinæ huius ad
Chriſtianos, eoque in primis ſimpliciores
inſtituendos pertinens, hic modus, & ſi-
nus eſt. Quæ omnia una Eccleſiaſtiſti verbo,
tanquam totius humanæ uitæ illuſtri Si-
gillo conſignabimus, ita concludentes, DE-
VM TIME, ET MANDATA EIUS
OBSERVA.

Confirma hoc p. n. v. s. quod ope-
ratus es in nobis.

CHRISTE Crucifixo, qui
...tque consummator es sapien
stituzque poll. G. GLORIA
EDNA.

IN LS.

INDEX TOTIVS LIBEL-
li ordinem, & summam completentis.

Chriftiana doctrina circa Sapientiam, & Iuftitiam uerfatur. Ad Sapientiam, qua ordine fe quantur, & infra tractantur capita referri poffunt.

- 1 De Fide, & Symbolo Fidei.
- 2 De Spe, & Oratione Dominica, cum Angelica salutatione.
- 3 De Charitate, & mandatis Decalogi cum Ecclesie preceptis.
- 4 De Sacramentis.

Ad iustitiam priorem partem, qu.
lis fugiendus est sita,
h. c. c. p. 1.

- 1 De peccatis septem G.
2 De peccatis alienis culpam
ad nos pertinentibus.
3 De peccatis in Spiritum
4 De peccatis in carnem

Ad Ius et Cartam
faciendum
fita, et

- 2 Opera misericordie.
- 3 Virtutes Cardinales.
- 4 Dona, & fructus Spiritus Sancti.
- 5 Octo Beatitudines.
- 6 Consilia Evangelica.
- 7 Quatuor hominis nouissima.

Ecd. 1. Ad Christiane doctrine totius sum-
mon unico ceu verbo comprehendendam,
Ecclesiastici sententia notatu digna est,
qui ait.

III concupiscens Sapientiam,
na Iusticiam, & DEVS
præbebit illam tibi.

15
apud Michaelen Tr-
M D LIX.

